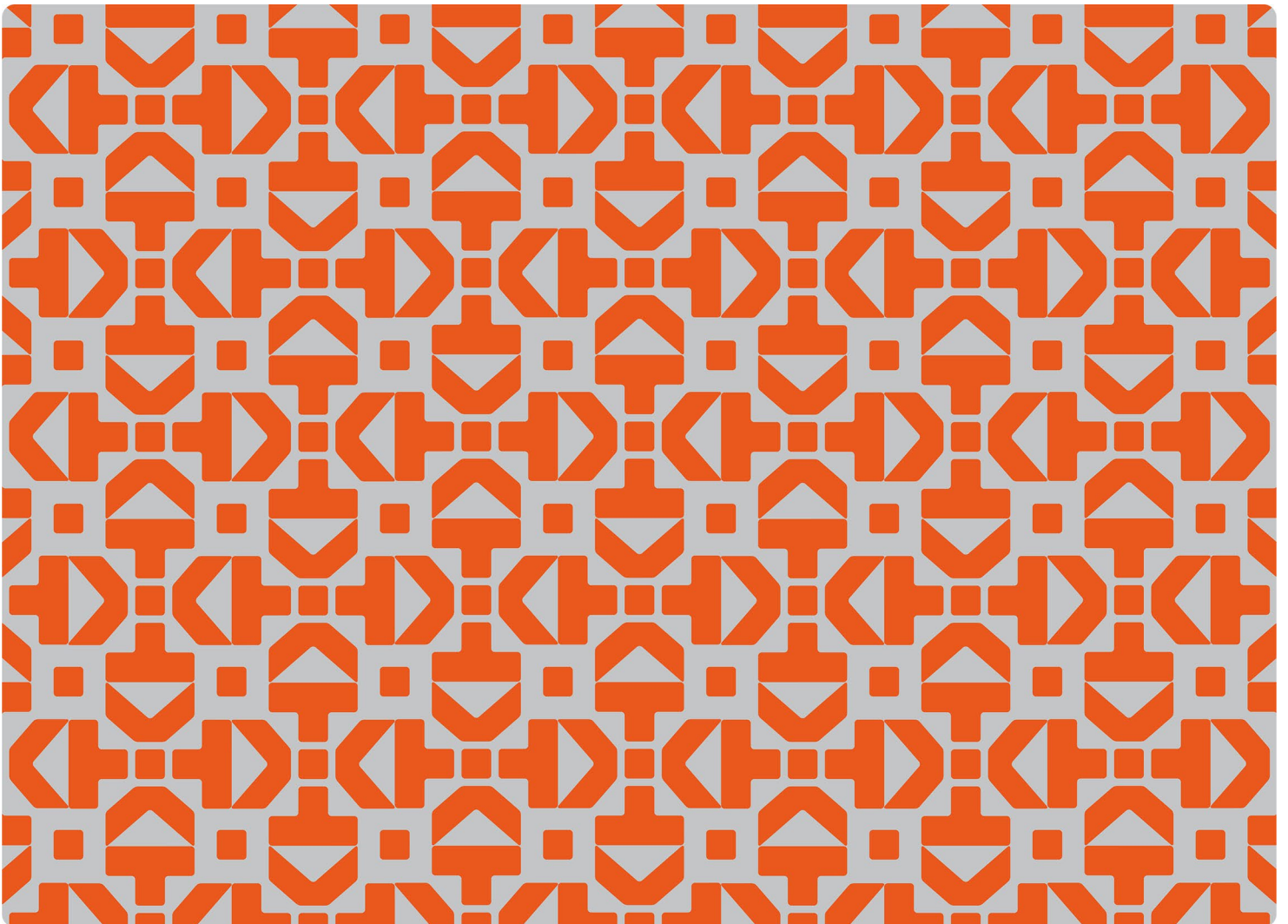

Tilstandsrapport for høyere utdanning 2023

» Tilstandsrapport for høyere utdanning 2023

Redaktør:

Kristine Offerdal

Forfattere:

Merethe Wedahl Anker-Nilssen, Arne Haugen (prosjektleder), Merete Helle, Trude Holme, Ane Landøy, Bjarne Mundal, Åsgeir Kjetland Rabben

Forord

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) utarbeider Tilstandsrapport for høyere utdanning på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD). Rapporten er en del av grunnlaget for departementets etatsstyring av statlige universiteter og høyskoler, for dialogen med de private institusjonene og kan være et grunnlag for departementets budsjettarbeid og politikkutvikling.

Styringen av universiteter og høyskoler er i en overgangsfase fra bruken av nasjonale styringsparametere til individuelle utviklingsavtaler. 2022 er siste år der de nasjonale styringsparametere har status som sådanne, selv om de vil være viktige indikatorer å følge opp også videre framover.

Rapporten presenterer tall for 2022 og en oversikt over utviklingen over tid på en rekke områder i UH-sektoren. Tilstandsrapporten inneholder kapitler om utdanning, doktorgradsutdanning og forskning, samt styring, økonomi og menneskelige ressurser. Analysene er basert på et omfattende datagrunnlag fra ulike kilder. Detaljert informasjon og resultater presenteres digitalt på <https://vedlegg.hkdir.no/TRHU/2023>.

Også i årets tilstandsrapport er resultatene i stor grad preget av pandemien, men delvis på andre måter og på andre områder enn de foregående årene. På utdanningsområdet ser vi en normalisering i form av nedgang i antall studenter, studiepoeng og uteksaminerte. Samtidig ser vi noen varige spor av pandemien. Smitteverntiltakene bidro til å styrke arbeidet med digitalisering av utdanningene, og fleksible utdanninger ser ut til å ha fått et varig løft. Tallene for utveksling nærmer seg raskt nivået fra før pandemien, og i 2022 reiste studentene i stor grad til landene som lå øverst på listen også før pandemien.

Avlagte doktorgrader går ned for andre år på rad, og som i fjor kan det være naturlig å se nedgangen i sammenheng med forsinkelser på grunn av pandemien. Samtidig var det forskjell mellom norske og utenlandske statsborgere. Tallet på norske statsborgere som avla doktorgrad var høyere i 2022 enn i 2021. For første gang i tiårsperioden var antall publiseringspoeng for sektoren samlet lavere enn året før. Dette har trolig sammenheng med at pandemien ga mindre tid til forskning, men fordi publiseringsprosessen strekker seg over lang tid, ses effekten først i tallene i 2022.

Temakapittelet for årets tilstandsrapport er «fleksible profesjonsutdanninger». Analysen er ikke integrert i denne rapporten, men vil leveres separat i september 2023. Analysen skal være en del av grunnlaget for Kunnskapsdepartementets arbeid med stortingsmelding for profesjonsutdanninger som kommer i 2024.

Det viktigste grunnlaget for tilstandsrapporten er HK-dirs Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Øvrige data er levert av Statistisk sentralbyrå, Forskningsrådet, NOKUT, NIFU og Sikt. Årets tilstandsrapport er utarbeidet av medarbeidere i HK-dir, med viktige bidrag fra Forskningsrådet, NOKUT og Sikt. HK-dir takker for godt samarbeid og bidrag med dataleveranser, tekst og analyse.

Sektorbildet i tall 2019–2022

	2019	2020	2021	2022
Høyere utdanningsinstitusjoner med bevilgning fra KD				
Statlige institusjoner	21	21	21	21
Private institusjoner	15	15	15	15
Søking til høyere utdanning				
Antall førstevalgssøkere	135 161	147 603	150 654	131 618
Antall kvalifiserte førstevalgssøkere	112 709	127 797	130 098	114 321
Kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass	1,9	2,1	2,1	1,8
Antall studenter				
Antall registrerte studenter (egenfinansiert, KD)	261 411	273 175	284 062	278 176
Antall studenter alle inst. (inkl. ikke finansiert av KD)	281 702	292 834	304 885	297 775
Ph.d.-studenter	11 049	11 206	11 469	11 967
Mastergradsstudenter	48 041	51 654	55 019	55 093
Studenter på integrert master og lange profesjonsutd.	37 717	41 220	43 413	43 424
Bachelorstudenter	129 434	134 384	135 265	133 122
Studenter på årskurs	24 028	25 069	24 039	22 013
Studenter på korte programmer	21 112	19 721	25 185	23 504
Andre	1 080	1 126	1 142	1 020
Innvandrere i høyere utdanning	30 374	33 152	34 408	34 879
Andel studenter på fleksible utdanningstilbud (%)	8,7	10,1	10,7	10,4
Gjennomstrømming				
Nye studiepoeng per heltidsstudent	46,1	47,2	46,9	46,7
Gjennomføring iht. utdanningsplan (%)	86,7	88,3	86,9	86,3
Mastergradsstudenter gj.ført på normert tid (%)	55,7	53,9	57,1	56,0
Bachelorgradsstudenter gj.ført på normert tid (%)	49,8	51,7	54,7	56,4
Master, gj.ført normert tid + ett år (%)	71,4	72,5	73,0	73,6
Bachelor, gj.ført normert tid + ett år (%)	60,8	62,4	64,5	66,0
Uteksaminerte kandidater				
Antall uteksaminerte kandidater	48 333	50 727	51 257	53 973
Sykepleierutdanning	4 119	4 174	4 240	4 437
Grunnskolelærerutdanning (1–7 og 5–10)	2 156	2 074	383	1 824
Ingeniørutdanning	2 746	2 609	2 717	2 485
Karakterer				
A og B (%)	40,3	42,6	43,3	40,9
Stryk (%)	7,1	5,8	5,8	7,1
Doktorgrader				
Antall avlagte doktorgrader	1 583	1 634	1 601	1 562
Andel kvinnelige doktorander (%)	49,9	50,6	51,2	51,7
Stipendiater i kunstnerisk stipendiatprogram				
Antall stipendiater i kunstnerisk utviklingsarbeid	106	107	118	120
Fullførte kandidater (delvis overlapp med doktorgrader)	12	14	7	19
Vitenskapelig publisering				
Antall publiseringspoeng	27 583	29 325	31 561	29 505
Publiseringspoeng per faglige årsverk	1,19	1,24	1,28	1,17
Andelen publisering på nivå-2 (%)	23,0	24,0	24,3	23,8
Finansiering av forskning (i kroner)				
Finansiering fra EU, jf. note 1 årsregnskap	691 mill.	714 mill.	844 mill.	1,1 mrd.
EU-tildeling per faglige årsverk	29 400	29 800	33 700	41 500

Tildeling fra Forskningsrådet og Regionale forskningsfond (RFF)	3,66 mrd.	3,38 mrd.	3,92 mrd.	4,37 mrd.
Tildeling Forskningsrådet per faglige årsverk (inkl. RFF)	155 400	141 100	156 500	169 900
Bidrag- og oppdrag utenom EU, Forskningsrådet og RFF	3,7 mrd.	3,7 mrd.	4,1 mrd.	5,1 mrd.
Bidrag- og oppdrag utenom EU, Forskningsrådet og RFF per faglige årsverk	158 200	156 400	164 500	197 500
Kommersialisering av forskning				
Mottatte forretningsideer	784	515	484	478
Inngåtte lisensieringskontrakter	66	56	50	72
Nye foretak etablert	21	8	13	19
Antall patentsøknader	167	161	176	156
Internasjonalisering				
Fremmedspråklige emner	6 298	6 476	6 859	7 178
Internasjonale fellesgrader	40	40	41	51
Norske gradsstudenter i utlandet	15 952	15 366	14 318	14 053
Utreisende utvekslingsstudenter	7 422	3 810	2 764	7 068
Innreisende utvekslingsstudenter	8 767	4 602	7 016	10 211
Utenlandske statsborgere blant doktorander (%)	40	40	44	40
Antall ansatte, statlige og private institusjoner (årsverk)				
Totalt antall ansatte	39 519	40 428	42 070	43 089
Faglig ansatte (ekskl. utdanningsstillinger)	18 644	18 970	19 708	20 297
Utdanningsstillinger (stipendiat, vit.ass., spes. kandidat)	6 217	6 331	6 728	6 806
Administrativt ansatte	9 400	9 757	10 117	10 413
Øvrige stillingsgrupper	5 258	5 368	5 517	5 573
Midlertidighet (statlige institusjoner)				
Midlertidig ansatte i undervisnings og forskerstillinger (%)	15,0	12,6	12,9	11,8
Midlertidig ansatte i administrative stillinger (%)	12,0	10,3	10,5	9,8
Midlertidig ansatte i støttest. til undervisning og forskning (%)	10,2	10,0	11,3	11,2
Likestilling (kvinner/menn)				
Andel kvinner/menn % studenter	59,2/40,8	59,6/40,4	59,9/40,1	60,0/40,0
Andel kvinner/menn % alle ansatte	53,9/46,1	54,1/45,9	54,5/45,5	55,0/45,0
Faglig ansatte (ekskl. utd.still.) (% kvinner/menn)	48,0/52,0	48,2/51,8	49,1/50,9	49,9/50,1
Dosent- og professorstillinger (% kvinner/menn)	32,2/67,8	33,5/66,5	34,7/65,3	36,2/63,8
Stipendiatstillinger (% kvinner/menn)	53,7/46,3	54,0/46,0	54,0/46,0	54,4/45,6
Stillingsstruktur blant faglig personale				
Professorer %	23,3	23,8	23,6	23,3
Førstestillinger (inkl. professorer) %	74,9	75,5	75,5	75,8
Stipendiater % (av faglig ansatte inkl. stipendiater)	23,9	23,9	24,3	24,1
Styre- og ledelsesmodell				
Statlige institusjoner med valgt rektor	11	11	10	10
Statlige institusjoner med ansatt rektor og ekstern styreleder	10	10	11	11
Ekstern styreleder private inst. m/bevilgning KD	15	15	15	15
Finansielle ressurser (i mrd. kroner)				
Statlige institusjoner				
Bevilgning	35,8	37,8	40,1	41,2
Sum driftsinntekter	45,9	47,5	50,6	53,3
Private institusjoner				
Statstilskudd	1,6	1,7	1,9	2,1
Sum driftsinntekter	3,7	4,1	4,6	4,9

Innhold

Innhold	4
Figuroversikt	6
Tabelloversikt	7
Tekstbokser	7
Om rapport og vedlegg	9
1 Sammendrag	10
1.1 Utdanning	10
1.2 Doktorgradsutdanning og forskning	12
1.3 Styring, økonomi og personal	14
2 Utdanning	15
2.1 Søkere	15
2.2 Studenter	18
2.3 Studenter etter kjønn, alder og fag	20
2.4 Studiepoeng per faglige årsverk – nasjonal styringsparameter	24
2.5 Gjennomføring på normert tid – nasjonal styringsparameter	26
2.6 Uteksaminerte	27
2.7 Nasjonal deleksamen – resultater for sykepleie	29
2.8 Nasjonal deleksamen i matematikk for grunnskolelærerutdanningene (GLU), trinn 1–7 og 5–10	30
2.9 Oppfyllelse måltall på helsefag- og lærerutdanningene - nasjonal styringsparameter	32
2.10 Studentenes tidsbruk - nasjonal styringsparameter	35
2.11 Studenttilfredshet - nasjonal styringsparameter	37
2.12 Studenter på fleksible studietilbud	40
2.13 Bruk og utbytte av digitale verktøy i høyere utdanning	42
2.14 Tilpasning på arbeidsmarkedet - nasjonal styringsparameter	44
2.15 Studenter med innvandrerbakgrunn	45
2.16 Norske gradsstudenter i utlandet	47
2.17 Internasjonale studenter i Norge	49
2.18 Studentutveksling	51
2.19 Erasmus+ – nasjonal styringsparameter	54
3 Doktorgradsutdanning og forskning	56
3.1 Avlagte doktorgrader i Norge	57
3.2 Fagområdefordeling på avlagte doktorgrader	58
3.3 Utenlandske statsborgere som disputerte for doktorgrad	59
3.4 Gjennomføring i doktorgradsutdanningen – nasjonal styringsparameter	61
3.5 Hvor er doktorandene sysselsatt?	62
3.6 Publiseringspoeng – nasjonal styringsparameter	64
3.7 Publisering på nivå 2 i de vitenskapelige publiseringskanalene	66
3.8 Åpen tilgang	67
3.9 Forskningsinnsats i MNT-fag – nasjonal styringsparameter	70
3.10 Bidragsinntekter fra Forskningsrådet per faglig årsverk – nasjonal styringsparameter	72
3.11 Midler fra deltakelse i EU-prosjekter	74
3.12 Verdien av Horisont 2020-kontraktene per FoU-årsverk – nasjonal styringsparameter	75
3.13 Universiteter og høyskoler i Horisont Europa	76
3.14 Andre bidrags- og oppdragsinntekter per faglig årsverk – nasjonal styringsparameter	79
3.15 Sikring og bevaring av universitetsmuseene – nasjonal styringsparameter	81
4 Styring, økonomi og personal	82
4.1 Styrings- og ledelsesmodell ved universiteter og høyskoler	82
4.2 Finansielle ressurser fordelt på kilde	83
4.3 Studie- og eksamensavgifter ved private høyskoler	84

4.4	Andelen førstestillinger blant de faglig ansatte	85
4.5	Forholdet mellom faglige og administrative stillinger	88
4.6	Andelen kvinner i faglige toppstillinger – nasjonal styringsparameter	90
4.7	Andelen midlertidig ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger – nasjonal styringsparameter	92
5	Litteraturliste.....	95
	Sluttnoter.....	97

Figuroversikt

Figur 2.1 Totalt antall studenter 2013–22.....	18
Figur 2.2 Studenter etter kjønn og fagområde, 2022. Prosent.....	20
Figur 2.3 Studenter etter alderskategori 2022. Statlige institusjoner. Prosent.....	21
Figur 2.4 Studiepoeng per faglig årsverk 2013–2022. Antall.....	24
Figur 2.5 Gjennomføring på normert tid for bachelor- og masterstudenter 2013–22. Prosent.....	26
Figur 2.6 Utviklingen i uteksaminerte per fagområder 2013–2022. Antall.....	27
Figur 2.7 Karakterfordeling sykepleie (anatomi, fysiologi og biokjemi), høst 2022. Prosent.....	29
Figur 2.8 Karakterfordeling matematikk i grunnskolelærerutdanningene, våren 2022. Prosent.....	30
Figur 2.9 Oppfyllelse av måltall på helsefagutdanninger i 2022. Prosent.....	32
Figur 2.10 Oppfyllelse av måltall på lærerutdanninger i 2022. Prosent.....	33
Figur 2.11 Faglig tidsbruk i timer per uke, heltidsprogrammer, per institusjon, gj.snitt 2022.....	36
Figur 2.12 Studentenes tilfredshet med studiekvaliteten, per institusjon. Gj.snitt 2022.....	38
Figur 2.13 Studenter på fleksible studietilbud 2013–22. Antall.....	40
Figur 2.14 Andel studenter som oppgir å ha brukt utvalgte digitale verktøy i undervisningen.....	42
Figur 2.15 Eksamener ved universiteter og høyskoler 2018–2022 etter eksamensform.....	43
Figur 2.16 Uteksaminerte med mastergrad i relevant arbeid et halvt år etter utdanning.....	44
Figur 2.17 Studenter med innvandrerbakgrunn 2013–22. Prosent.....	45
Figur 2.18 Internasjonale studenter i Norge 2013–22, land med flest studenter.....	50
Figur 2.19 Utvekslingsstudenter til og fra Norge 2013–22. Antall.....	51
Figur 2.20 Utreisende utvekslingsstudenter 2013–22, fem land med flest studenter. Antall.....	53
Figur 2.21 Utreisende utvekslingsstudenter på Erasmus+ 2014–21 av totalt antall studenter. Prosent.....	54
Figur 3.1 Totalt antall avlagte doktorgrader 2013–22, fordelt på kjønn.....	57
Figur 3.2 Avlagte doktorgrader etter fagområde, 2013–2022.....	58
Figur 3.3 Doktorander med ikke-norsk statsborgerskap 2013–22, etter verdensregion.....	59
Figur 3.4 Arbeidssted i 2021 for personer som har avlagt doktorgrad mellom 2013 og 2021. Prosentvis fordeling. Norske statsborgere.....	62
Figur 3.5 Arbeidssted i 2021 for personer som har avlagt doktorgrad mellom 2013 og 2021. Prosentvis fordeling. Utenlandske statsborgere.....	63
Figur 3.6 Publiseringspoeng per faglig årsverk 2013–22. Antall.....	64
Figur 3.7 Publikasjoner på nivå 2, 2013–22. Prosent.....	66
Figur 3.8 Åpen tilgang i UH-sektoren 2013–2022. Andel og antall.....	67
Figur 3.9 Åpen tilgang i UH-sektoren 2022. De ti største institusjonene. Andel og antall.....	68
Figur 3.10 Fordeling av driftsutgifter på fagområde i universitets- og høyskolesektoren, 2021. Andel.....	70
Figur 3.11 Relativ utvikling i driftsutgifter i UH-sektoren til FoU per fagområde 2001–2021.....	71
Figur 3.12 Tildeling fra Forskningsrådet per faglig årsverk 2022. 1000 kr.....	72
Figur 3.13 Andelen driftsutgifter til FoU finansiert av Forskningsrådet 2007–2021, per institusjon.....	73
Figur 3.14 Midler fra EU 2013–22. 1000 kr.....	74
Figur 3.15 Verdien av kontrakter fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon per FoU-årsverk 2019– 2022. Euro.....	75
Figur 3.16 Horisont Europa, programstruktur med budsjett per område.....	76
Figur 3.17 EU-midler til UH-sektor per program i innstilte prosjekter i Horisont Europa. Millioner euro.....	77
Figur 3.18 Andre bidrags- og oppdragsinntekter per faglig årsverk 2022, statlige institusjoner. 1000 kr.....	79
Figur 4.1 Finansielle ressurser ved universiteter og høyskoler 2013–22. 1000 kr.....	83
Figur 4.2 Studie- og eksamensavgifter per registrerte student for private høyskoler 2022. 1000 kr.....	84
Figur 4.3 Faglig ansatte fordelt på stillinger 2013–2022. Antall.....	85
Figur 4.4 Andel i førstestillinger per institusjon 2022. Prosent.....	87
Figur 4.5 Forholdstall mellom årsverk i faglige og i administrative stillinger per institusjon. 2022.....	89
Figur 4.6 Kvinner i dosent- og professorstillinger 2013–22. Prosent.....	90
Figur 4.7 Midlertidige årsverk i ulike stillingsgrupper, statlige institusjoner 2016–22. Prosent.....	92

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass 2018–22	16
Tabell 2.2 Antall studenter fordelt på fagområder 2013, 2017, 2022	22
Tabell 2.3 Norske gradsstudenter i utlandet, fordelt på land. Antall.....	47
Tabell 2.4 Gradsstudenter i utlandet per fagområde, sortert etter antall studenter	48
Tabell 3.1 Andel disputerte kandidater opptatt på doktorgradsprogram seks år tidligere, 2013–22, samt antall nye doktorgradsavtaler / kandidater tatt opp 2016	61
Tabell 3.2 Graden av tilfredsstillende sikring og bevaring 2022, utvalgte kriterier. Prosent	81
Tabell 4.1 Styringsform ved statlige høyere utdanningsinstitusjoner	82

Tekstbokser

Tekstboks 2.1 Universell utforming i høyere utdanning – en statusbeskrivelse	23
Tekstboks 2.2 Lærerstudenters resultater på nasjonal eksamen i matematikk - betydningen av forkunnskaper	31
Tekstboks 2.3 Evaluering av lektorutdanningene	34
Tekstboks 2.4 Norsk og engelsk som utdanningsspråk	39
Tekstboks 3.1 Retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid	60
Tekstboks 3.2 Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024.....	69
Tekstboks 4.1 Ekstern finansiering og midlertidighet	94

Institusjonskategorier og institusjoner

For informasjon om siste organisasjonsendringer se sluttnote.¹ I tilstandsrapporten for høyere utdanning omtales i hovedsak statlige universiteter og høyskoler og private høyskoler med finansiering over statsbudsjettet fra Kunnskapsdepartementet. I tillegg finnes det en rekke andre akkrediterte høyskoler og høyskoler med akkrediterte studietilbud.¹ Noen av disse institusjonene er omtalt i rapporten og i vedleggstabeller, som PHS, FHS og ONH.

Universiteter

- Nord universitet (NU)
- Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- OsloMet – storbyuniversitetet (OsloMet)
- Universitetet i Agder (UiA)
- Universitetet i Bergen (UiB)
- Universitetet i Oslo (UiO)
- Universitetet i Stavanger (UiS)
- Universitetet i Sørøst-Norge (USN)
- Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UIT)

Statlige vitenskapelige høyskoler

- Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO)
- Høgskolen i Molde, vitenskapelig høgskole i logistikk (HiM)
- Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO)
- Norges Handelshøyskole (NHH)
- Norges idrettshøgskole (NIH)
- Norges musikkhøgskole (NMH)

Statlige høyskoler

- Høgskolen i Innlandet (HINN)
- Høgskolen i Østfold (HiØ)
- Høgskolen i Volda (HVO)
- Høgskolen på Vestlandet (HVL)
- Sámi allaskuvla / Samisk høgskole (SH)

Private vitenskapelige høyskoler

- Handelshøyskolen BI (BI)
- MF vitenskapelig høgskole for teologi, religion og samfunn (MF)
- VID vitenskapelige høgskole (VID)

Private høyskoler

- Ansgar Høyskole (ATH)
- Barratt Due Musikk institutt (BDM)
- Bergen Arkitekthøgskole (BAS)
- Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH)
- Fjellhaug Internasjonale Høgskole (FIH)
- Høgskolen for grønn utvikling (HGUT)
- Høyskolen for dansekunst (HFDK)
- Høyskolen for ledelse og teologi (HLT)
- Høyskolen Kristiania (HK)
- Lovisenberg diakonale høgskole (LDH)
- NLA Høgskolen (NLA)
- Steinerhøyskolen (RS)

¹ Andre høyskoler registrert i DBH: Politihøgskolen (PHS), Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter (KRUS), Forsvarets høyskole (FHS), Atlantis medisinske høgskole (AMH), Høyskolen for yrkesfag (HØFY), Lillehammer Institute of Music Production Industries (LIMPI), Noroff (NOROFF), Norsk barnebokinstitutt (NBI), Norsk gestaltinstitutt (NGI), NSKI Høyskole (NSKI), Oslo Nye Høyskole (ONH), Skrivekunstakademiet (SKA). Se også komplett liste over akkrediterte institusjoner på NOKUTs nettsider: <https://www.nokut.no/norsk-utdanning/hogare-utdanning/akkrediterte-institusjonar/>

Om rapport og vedlegg

Institusjonsnavn og forkortelser

I rapporten brukes forkortelser for alle institusjonsnavn for universiteter og høyskoler. Liste over alle institusjoner og forkortelser finnes i oversikt på side 8.

Digital løsning for vedleggsrapport

Vedlegg presenteres digitalt på <https://vedlegg.hkdir.no/TRHU/2023>

Alle referanser til vedleggstabeller i rapporten er lenket direkte til den aktuelle tabellen i den digitale løsningen. Dette fungerer best om rapporten lastes ned og leses i egen dokumentleser (Adobe). Ved bruk av nettleser vil tabellene åpnes i samme vindu og ta deg bort fra siden du er i rapporten. Det er også mulig å gå direkte til tabellene i en nettleser ved å skrive tabellnummer på slutten av nettadressen, for eksempel /tabell/V2.1. Nettsiden med vedlegg kan også brukes uavhengig av rapporten og inneholder tabeller som ikke er omtalt. Vedleggsløsningen har også en søkefunksjon som gir treff på tabellenes titler og innhold.

Alle tabeller kan leses i nettleser eller lastes ned som Excel-fil. Noen tabeller har variasjoner, og ønsket visning velges i menyen øverst i tabellen.

Om temakapittel i tilstandsrapporten

I tillegg til de faste kapitlene om utdanning, doktorgradsutdanning og forskning samt styring, økonomi og personal har tilstandsrapport for høyere utdanning historisk hatt et årlig temakapittel. Dette har gått mer i dybden på ett av områdene tilstandsrapporten omhandler. For 2023 ble «fleksible profesjonsutdanninger» pekt ut som tema for analyse. Det ble imidlertid bestemt at analysen ikke skulle inngå i selve rapporten som ferdigstilles i mai, men i stedet følge som en separat leveranse i september 2023.

1 Sammendrag

1.1 Utdanning

Høyere utdanning i 2022 preges av nedgang på flere områder. Det meste av nedgangen kan ses som en justering mot et normalt eller forventet nivå etter at mange av parameterne i tilstandsrapporten har ligget uforholdsmessig høyt under pandemien. Tallene representerer slik sett ingen dramatisk. Rapporten viser også at pandemien har bidratt til vedvarende høye tall på enkelte områder.

Studentpopulasjonen i Norge går ned i 2022. Det er flere utviklingstrekk som bidrar til dette. Søker tallene og studenttallene går ned. Samtidig uteksaminerer institusjonene en større andel av studentene sine enn tidligere. Antallet norske studenter som tar en grad i utlandet går også ned, en utvikling som har pågått siden 2015. Fordi helgradsutdanninger tar lang tid å fullføre, er det forventet at fallet i antall utenlandsstudenter fra Norge vil kunne gjøre seg gjeldende i statistikken i flere år framover. Med endringer i egenbetaling for internasjonale studenter fra land utenfor EU/EØS fra og med høsten 2023 er det også forventet en nedgang i innreisende studenter til Norge. Allikevel er det fortsatt rimelig å si at Norge har en historisk stor studentpopulasjon; kun rekordåret 2021 hadde flere studenter enn 2022. Det er særlig enkelte private høyskoler som har styrket seg de siste ti årene.

Tall fra Studiebarometeret viser at tilfredsheten blant studentene går ned. Nedgangen i tilfredshet som studentene uttrykte under pandemien fortsetter, selv om studiehverdagen tilsynelatende er tilbake til normalen. Allikevel er et klart flertall, 68 prosent, godt tilfredse med studieprogrammet de går på. Undersøkelsen viser også at studentene bruker stadig mindre tid på studiene. Gjennomsnittsstudenten bruker nå to timer mindre på studiene enn i 2016. Tiden studentene bruker på egenstudier er tilbake på nivået før pandemien. Samtidig er flere studenter i betalt arbeid, og disse bruker mer tid på jobb ved siden av studiene enn det som har vært tilfelle de tre siste årene.

Også antall studiepoeng per faglig årsverk går ned i 2022. Dette skyldes at antall faglig ansatte går opp, samtidig som studenttallene altså krymper. Bildet kan ses i sammenheng med strukturendringer i sektoren, hvor nye universiteter, samt høyskoler med universitetsambisjoner, bygger opp sin forskningskompetanse og styrker sin vitenskapelige publisering. Fallet i studiepoengproduksjon er dermed ikke ensbetydende med fallende produktivitet i sektoren, fordi de nye faglige årsverkene gjerne ivaretar andre kjerneoppgaver.

Selv om mange av tallene i denne rapporten viser at pandemiårene representerer en unntakstilstand sektoren nå er på vei ut av, har pandemierfaringen også bidratt til varig endring på enkelte områder. Tallet på digitale eksamener økte i pandemiårene og forholdet mellom digitale og ikke-digitale eksamensformer har holdt seg stabilt siden. Også resultatene fra Studiebarometeret viser at bruken av digitale verktøy i høyere utdanning fortsatt er omfattende i 2022. Blant disse rapporterer studentene størst læringsutbytte fra digitale læringsplattformer. Flere enn åtte av ti studenter svarer at disse i noen grad eller i stor grad har bidratt til god læring.

Særlig satte pandemien fart på arbeidet med fleksible studietilbud. Tallene for 2022 antyder at fleksible tilbud har kommet for å bli. Andelen studenter registrert på fleksible studieprogram var bare marginalt lavere i 2022 enn i 2021. Det er imidlertid grunn til å tro at

omfanget av fleksible tilbud er større enn statistikken fanger opp, og HK-dir vil i samarbeid med sektoren igangsette et arbeid for å forbedre datakvaliteten på dette området.

Studentutveksling er et område hvor pandemien har hatt en sterkt begrensende effekt. I 2022 er utvekslingen *fra* Norge på rask vei tilbake mot nivået før pandemien. Særlig det europeiske utdanningsprogrammet Erasmus+ er en sterk driver for å få studentmobiliteten i gang etter pandemien. Det er nå 42 prosent flere studenter på utveksling fra Norge gjennom Erasmus+ enn før pandemien (2019), og økningen har funnet sted siste år. Andelen uteksaminerte med utvekslingserfaring har derimot gått ned i 2022. 10,8 prosent av de uteksaminerte har hatt et studieopphold i utlandet over tre måneder, mot om lag 16,5 prosent i årene før 2020. Her peker tilstandsrapporten på en forsinket pandemieffekt, hvor mange av de som ble uteksaminert i 2022 har gått glipp av muligheten for utveksling tidligere i studieløpet sitt. Det er grunn til å tro at andelen utvekslede kandidater vil holde seg lav i noe tid framover, inntil gruppen av uteksaminerte hovedsakelig består av personer som startet studiene etter pandemien.

I tillegg ser Norge ut til å ha styrket seg som en attraktiv studiedestinasjon for innreisende utvekslingsstudenter. Det er 16 prosent flere studenter på utveksling *til* Norge i 2022 enn det var før pandemien. Også for internasjonale gradsstudenter tyder økende tilstrømming på at Norge framstår som et stadig mer attraktivt land å studere i, men dataene på dette området er beheftet med usikkerhet. Nye regler om egenbetaling for studenter fra tredjeland kan også endre bildet innen kort tid.

En større andel av kandidatene fra høyere utdanning var i relevant arbeid i 2021 enn i årene før. Dette er det siste året vi har tall for. Også dette kan ses i sammenheng med pandemien, og de endringene den medførte for arbeidsmarkedet med stor etterspørsel etter arbeidskraft. Tallene i tilstandsrapporten tyder på at arbeidsmarkedet fanger godt opp kandidatene fra høyere utdanning og at graden av mistilpasning mellom utdanning og arbeidsmarked er lav. Innenfor alle fagområder gjorde de uteksaminerte fra 2021 det bedre på arbeidsmarkedet enn uteksaminerte fra 2020. For de fleste fagområder var resultatene fra 2021 også bedre enn resultatene i både 2019 og 2017. Særlig gjaldt dette lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk.

Hvilke fagområder og utdanninger studentene velger, har betydning for om Norge har tilgang på de utdanningsgruppene landet trenger for å imøtekomme framtidige kompetansebehov. De fem siste årene har særlig økonomiske og administrative fag og helse- sosial og idrettsfag hatt god vekst. Helsefagene oppfyller da også måltallet for kandidatproduksjon i 2022 med god margin, selv om det er enkelte forskjeller i måloppnåelse mellom de ulike utdanningene. Lærerutdanningene oppfyller nesten det samlede måltallet for 2022, men også her varierer det mellom utdanningene. GLU 5-10 oppfyller måltallet, men ikke GLU 1-7.

Andelen uteksaminerte på normert tid for bachelor og toårig master ser i 2022 ut til å stabilisere seg rundt 56 prosent etter ti år med jevn vekst. Blant 5-årige masterprogram derimot, øker andelen uteksaminerte på normert tid med nesten 40 prosent fra 2021 til 2022. Det er i hovedsak de første store kullene med femårige masterstudenter på lærerutdanning som forklarer denne kraftige oppgangen. En klart større andel av lærerstudentene gjennomførte på normert tid enn studenter på øvrige 5-årige mastere.

Selv om antallet studenter varierer over tid, blant annet med oppgang under pandemien og påfølgende nedgang i 2022, er det få endringer i den demografiske sammensetningen av studentpopulasjonen. Både studentenes alder og kjønnsfordeling er stabil over tid. I forhold til for ti år siden er kvinner nå noe mindre overrepresentert i lærerutdanninger og

pedagogikk og noe mindre underrepresentert i naturvitenskapelige og tekniske utdanninger. Studietilbøyeligheten blant personer som er født i Norge av innvandrede foreldre er høyere enn for den delen av befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn. Både antallet studenter med innvandrerbakgrunn og norskfødte med innvandrerforeldre har økt med om lag 500 i 2022, og bekrefter dermed trenden fra de siste ti årene med jevn vekst for disse gruppene.

1.2 Doktorgradsutdanning og forskning

Mange av områdene kapittelet om utdanning tar for seg, er preget av en tilbakevending mot situasjonen før pandemien. På områdene doktorgradsutdanning og forskning, og framfor alt publisering, er bildet noe annerledes. Her ser vi dels en mer langvarig, dels en forsinket pandemieffekt.

For andre år på rad gikk antallet avlagte doktorgrader ved norske universiteter og høyskoler noe ned i 2022. Fra det foreløpige toppåret 2020 med 1634 avlagte doktorgrader, via 1601 doktorgrader i 2021, sank antallet til 1562 i 2022. I lys av flere studier som har vist til at stipendiater representerer en særlig sårbar gruppe, og med tanke på at antall inngåtte doktorgradsavtaler steg hvert år i perioden 2013–2018, er det rimelig å anta at pandemien er en viktig forklaring på nedgangen.

Fordelt på fagområder finner vi at den samlede nedgangen særlig kan knyttes til en relativt stor nedgang innen matematikk og naturvitenskap. Fagområdet teknologi passerte i 2022 matematikk og naturvitenskap som tredje største fagområde målt etter antall avlagte doktorgrader. Ti år tidligere var matematikk og naturvitenskap nesten dobbelt så stort som teknologi.

Bildet av nedgang blir mer nyansert når vi ser på statsborgerskap. Mens det var en nedgang i utenlandske statsborgere som avla doktorgrad i 2022, økte antallet doktorgrader avlagt av norske statsborgere. 2021 var det omvendt, da sank antallet norske statsborgere som avla doktorgrad, mens antallet utenlandske statsborgere økte. I 2022 var det som i 2020 40 prosent utenlandske statsborgere blant doktorandene.

Andelen som gjennomfører doktorgrad innen seks år etter oppstart, har vært stabilt over tid. Til tross for pandemi gikk andelen bare marginalt tilbake fra 2021 til 2022. Dersom antakelsen om at pandemien ligger bak nedgangen i antall doktorgrader gjennom forsinkelse og utsettelse, må vi imidlertid vente at gjennomføringstallene i noe tid framover vil kunne reflektere problemene pandemien medførte. I årets tilstandsrapport har vi med data fra den nyetablerte Forskerrekrutteringsmonitoren fra SSB. Her vises sysselsettingsstatus per 2021 for personer som avla doktorgrad mellom 2013 og 2021 samlet. Den viser at om lag halvparten av de norske statsborgerne arbeidet i universitets- og høyskolesektoren eller instituttsektoren. Den største forskjellen til utenlandske statsborgere er at mange av dem har forlatt landet, kanskje så mange som nesten halvparten.

Det lange tidsperspektivet i publiseringsprosessen gjør at den reduserte tidsbruken på forskning under pandemien først i 2022 kan leses av i publiseringsstatistikken. Mens veksten i publiseringspoeng fortsatte i 2021, sank antallet i 2022 til noe over nivået for 2020. Nedgangen var imidlertid ikke jevnt fordelt mellom institusjonene. Institusjoner med eksplisitte mål om å øke omfanget av publisering ser ut til å være overrepresentert blant institusjoner som ikke hadde nedgang i publiseringspoeng.

Også i 2022 ser vi en svak økning i andelen åpne publikasjoner. En rask nedgang i andelen ikke-åpne artikler i starten av siste tiårsperiode er avløst av en mer langsom utvikling der denne andelen avtar saktere enn før. Det er trolig mer krevende å få til åpen publisering på de resterende lukkede publikasjonene. Regjeringens mål er full åpen tilgang innen 2024.

Samfunnsvitenskap er det fagområdet som har hatt sterkest relativ vekst i driftsutgiftene de siste årene. Nesten like stor vekst har medisin og helse hatt, dersom vi ser på perioden tilbake til 2001. I den siste toårsperioden (2019–2021) har medisin og helse derimot hatt en ørliten relativ nedgang i driftsutgifter. Det kan virke overraskende i lys av pandemien, men trolig kan Tidsbrukundersøkelsen være med å forklare utviklingen. Forskere innenfor medisin og helsefag hadde den største nedgangen i oppgitt tidsbruk til FoU. Driftsutgiftene til MNT-fag har på sin side samlet sett vokst litt mindre enn de totale driftsutgiftene for alle fagområder i perioden fra 2001, men siden 2015 har MNT vokst litt mer enn de totale driftsutgiftene.

Samlet sett utgjorde Forskningsrådets finansiering av forskning ved universiteter og høyskoler 4,3 milliarder kroner i 2022, en nominell vekst på 12 prosent sammenliknet med året før. Det er institusjoner dominert av tradisjonelt forskningstunge fagområder og som har høy andel ansatte med forskerkompetanse som har størst inntekter fra Forskningsrådet. Høyest inntekt fra Forskningsrådet per faglig årsverk hadde NMBU med 320 000 kroner, fulgt av UiO med 311 000. Også UiB og NTNU hadde inntekter over 200 000 kroner fra Forskningsrådet per faglig årsverk.

Tildelinger fra EU utgjorde i 2022 ifølge regnskapene for første gang i overkant av en milliard kroner for norske universiteter og høyskoler, en økning på hele 26 prosent fra året før. Hovedtyngden er tildelinger fra EUs program for forskning og innovasjon, Horisont Europa. Forholdet mellom institusjonene i tilgangen på EU-midler er i hovedsak det samme som for tildelinger fra Forskningsrådet, men dominansen til de mest forskningstunge institusjonene er her enda sterkere.

Det var vært forsinkelser i rapporteringen om tildelinger fra Horisont Europa for 2022. Tallene i årets tilstandsrapport er derfor i stor grad foreløpige. Norske universiteter og høyskoler så langt har mottatt 122 millioner euro fra Horisont Europa. Foreløpige tall fra desember 2022 indikerer en norsk returandel på 3,35 prosent, det er klart høyere enn tidligere.

Annen bidrags- og oppdragsfinansiering utgjorde 5,1 milliarder for universiteter og høyskoler i 2022, en nominell vekst på 23 prosent fra 2021. Disse inntektene representerte 9 prosent av driftsinntektene for statlige institusjoner og 200 000 kroner per faglig årsverk. Variasjonen mellom de statlige institusjonene er i hovedsak mindre enn for finansiering fra Forskningsrådet eller fra EU.

I graden av sikring av arealer og samlinger eller objekter ved landets seks universitetsmuseer, er risiko for vannskade fremdeles den største utfordringen for de fleste museene. Situasjonen for UiOs kulturhistoriske samlinger ventes bedret i løpet av 2023. Arbeidet med å samle disse ble utsatt som følge av pandemien, men er ventet fullført i 2023.

1.3 Styring, økonomi og personal

Når KHiO ansetter ny rektor høsten 2023, vil 13 av 21 statlige høyskoler og universiteter ha ansatt rektor og ekstern styreleder. De resterende 8 har valgt rektor som styreleder.

De samlede driftsinntektene til universiteter og høyskoler var i 2022 på noe over 58 milliarder kroner, mot 55 milliarder kroner i 2021 og 52 milliarder i 2020. Inntektenes fordeling på kilder har vært temmelig stabil siste ti år, men i 2022 falt statlige bevilgningers andel med to prosentpoeng, til 77 prosent. For private institusjoner utgjorde statstilskudd i 2022 42 prosent, mot 41 prosent året før. Andelen har vært stabil i tiårsperioden, men her er forskjellene svært store mellom institusjonene.

For statlige institusjoner har finansiering fra Forskningsrådet og annen bidrags- og oppdragsfinansiering utgjort de største postene utenom statstilskudd. I 2021 utgjorde inntekter fra Forskningsrådet 8 prosent og annen bidrags og oppdragsfinansiering 9 prosent. Det siste var ett prosentpoeng høyere enn i 2021. For private institusjoner er «andre inntekter», som studieavgifter, den største enkeltposten, og omfattet 51 prosent av inntektene i 2022.

Andelen faglige ansatte i førstestillinger har ligget på 76 prosent siden 2020 etter en økning fra 70 prosent i 2013. Målt i både antall og andel har særlig førsteamanuensisstillingene økt i denne perioden, også etter 2020. Veksten i førstestillinger har i den siste tiårsperioden særlig kommet på nye universiteter og høyskoler med universitetsambisjoner. Ved slike institusjoner er det i mange tilfeller stor forskjell mellom fagområder, der helse og sosialfag skiller seg ut med lav andel førstekompetanse.

Forholdet mellom faglige og administrative stillinger ved statlige institusjoner har vært nesten uendret de siste fem årene. Det er store forskjeller mellom institusjonene, noe som trolig delvis skyldes egenskaper ved virksomheten og utdanningstilbudet ved institusjonene.

Kvinneandelen i faglige toppstillinger økte mer fra 2021 til 2022 enn de foregående årene. Andelen kvinner i faglige toppstillinger er imidlertid fortsatt betydelig lavere enn i andre faglige stillinger, og langt lavere enn kvinners andel av studentpopulasjonen. Samtidig er det naturlig at endring av kjønnsbalansen tar tid, siden bedre balanse må komme gjennom tilsetning i stillinger som blir ledig etter avgang, gjennom opprykk eller gjennom tilsetning i nyopprettede stillinger.

Tendensen de siste årene har vært en nedgang i andelen midlertidige i undervisnings- og forskningsstillinger og administrative stillinger. For disse gruppene er det en klar nedgang fra 2021 til 2022. Andelen midlertidige i disse to stillingstypene er nå henholdsvis 11,8 og 9,8 prosent, det vil si 1,1 og 0,5 prosentpoeng lavere enn i 2021. For støttestillinger er tallene omtrent uendret siden 2021.

2 Utdanning

Kapitlet inneholder blant annet data om søkere, studentpopulasjon, gjennomføring, tidsbruk, studenttilfredshet, tilpasning til arbeidsmarkedet, og internasjonalisering av høyere utdanning. Noen tema er bare dekket i vedlegg. Dette gjelder fordeling av studentene etter utdanningsnivå, karakterfordeling, strykpersent og internasjonale fellesgrader. Vedlegget inneholder også detaljerte tabeller om de temaene som dekkes i hovedrapporten, for eksempel institusjonsvise tall og utvikling over tid.

2.1 Søkere

De siste årene har det vært stor fluktusjon i søkertallene til universiteter og høyskoler. Etter en gradvis økning over mange år, gikk antallet kvalifiserte førstevalgssøkere ned med 4 prosent i 2019, deretter opp med 13 prosent i 2020, og ytterligere svakt opp knappe 2 prosent i 2021. Dette går fram av vedleggstabell V2.4, som viser antall førstevalgssøkere per institusjon i perioden 2013–22.

I 2022 peker tallene igjen nedover, med et fall på 16 000 søkere, eller 12 prosent fra året før. I overkant av 114 000 kvalifiserte førstevalgssøkere ønsket seg til høyere utdanning i 2022. Variasjonen i søkertall de siste par årene må ses i lys av koronapandemien og dens effekt på arbeidsmarked, sysselsetting, og muligheter for å studere i utlandet. Med åpne landegrenser og svært høy etterspørsel etter arbeidskraft er søkertallene omtrent tilbake på nivået før pandemien. Dette er som forventet. Totalt har de statlige institusjonene 1 500 flere kvalifiserte førstevalgssøkere enn i 2019, mens de private er tilbake på om lag samme nivå som i 2019.

Disse søkertallene omfatter opptakene som foregår gjennom Samordna opptak (SO). SO håndterer i hovedregelen opptak til studier som bygger på videregående opplæring, såkalte grunnstudier, slik som bachelorstudier, årsstudier, integrerte femårige masterstudier og profesjonsstudier. I tillegg søker studenter og tas opp til lokale opptak, som typisk omfatter videreutdanninger og masterprogrammer. De lokale opptakene omfatter også enkelte grunnstudier med spesielle opptakskriterier og opptaksprøver, som kunstutdanninger, samt opptak til enkelte private høyskoler. Søkertallene omfatter både nye søkere og søkere som allerede er i høyere utdanning.

Både de statlige og private institusjonene opplever redusert søkning. For de statlige institusjonene er nedgangen på 12 prosent. Store institusjoner som NTNU, UiO og OsloMet mistet om lag 2 000 kvalifiserte førstevalgssøkere hver, sammenlignet med året før. Institusjonene med størst *relativ* tilbakegang derimot, omfatter blant andre NU og VID vitenskapelige høgskole, begge med en nedgang på 27 prosent, og UiS, med en nedgang på 26 prosent. Disse institusjonene opplevde imidlertid stor økning i søkermengden i 2021, og siste års nedgang kan dermed ses som en justering tilbake til mer normalt nivå. Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo AHO er den eneste institusjonen med flere kvalifiserte førstevalgssøkere i 2022 enn året før, med en økning på hele 125 prosent.

Nedgangen i søkertall er særlig stor blant de private utdanningsinstitusjonene, med en reduksjon på 20 prosent fra 2021. Tallene omfatter riktignok kun hovedopptaket i Samordna opptak, og flere av de private høyskolene er ikke del av dette. Blant annet gjelder det store

private utdanningsaktører som BI og HK. For den private delen av sektoren er bildet derfor noe mangelfullt.

Over den siste tiårsperioden 2013–2022 er det allikevel en samlet vekst i kvalifiserte førstevalgssøkere på 24 prosent, eller en økning på 22 000 individuelle søkere. Størst vekst i antall søkere har de store institusjonene. NTNU alene har 4 400 flere kvalifiserte førstevalgssøkere enn for ti år siden. Den prosentvise veksten er betydelig høyere blant de private institusjonene (51 prosent) enn de statlige (23 prosent). Økningen blant de private høyskolene utgjør allikevel færre enn 1 500 søkere. Igjen gjelder tallene kun hovedopptaket i Samordna opptak, som flere av de private høyskolene ikke er del av. Blant de statlige institusjonene står AHO nok en gang for den største prosentvise økningen, med en vekst på 196 prosent, eller 500 kvalifiserte førstevalgssøkere i tiårsperioden sett under ett. Også HINN har hatt en markant økning i søkningen siden 2013 på 81 prosent. Dette tilsvarer over 3 500 søkere.

Nedgangen i antall søkere det siste året svekker konkurransen om studieplassene, fordi det blir færre søkere per plass. Tabell 2.1 viser at antallet kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass er 1,8 i 2022. Dette er en nedgang på 0,3 kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass fra året før, og nedgangen er like stor for de private og statlige institusjonene. Det er imidlertid langt større konkurranse om studieplassene ved de statlige lærestedene enn ved de private, som i større grad søker å tilpasse seg etterspørselen i utdanningsmarkedet. De statlige lærestedene har nå 1,9 førstevalgssøkere per studieplass, mens de private har 1,2.

Tabell 2.1 Kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass 2018–22

	2018		2019		2020		2021		2022		Endring 2021- 2022
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	
Statlige inst.	2,1	96,1	2,0	96,3	2,2	96,7	2,2	95,9	1,9	96,2	-0,3
Private inst.	1,5	3,9	1,3	3,7	1,2	3,3	1,5	4,1	1,2	3,8	-0,3
I alt	2,1	100,0	1,9	100,0	2,1	100,0	2,1	100,0	1,8	100,0	-0,3

Kilde: DBH

Tallet på kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass varierer vesentlig mellom utdanningsinstitusjonene, se vedleggstabell V2.5. I likhet med tidligere år, er det flest kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass ved enkelte av de spesialiserte institusjonene. Særlig gjelder dette AHO, som med god margin har doblet antallet kvalifiserte søkere per studieplass på ett år, fra 2,4 i 2021 til 5,4 i 2022. AHO har dermed størst konkurranse om studieplassene av samtlige UH-institusjoner i tallmaterialet. Også NHH og NIH ligger høyt med henholdsvis 3,9 og 3,6 kvalifiserte søkere per studieplass.

Blant de store breddeinstitusjonene er det UiO (2,5) som har flest kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass. Enkelte små, spesialiserte institusjoner har under én kvalifisert førstevalgssøker per studieplass. Flertallet av disse er private institusjoner med kristent verdigrunnlag, som FHI, MF, NLA og DMMH. Lavest ligger statlige SH med kun 0,2 kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass.

Vedleggstabell V2.6 viser poengsnitt for studenter som er tatt opp. Ikke overraskende er antall søkere per studieplass positivt korrelert med inntakskvalitet på institusjonsnivå.² Som det ble påpekt i Tilstandsrapporten 2021, ligger institusjonene med høyest poengsnitt for

² Det er en sterk positiv sammenheng mellom antall kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass og poengsnitt for studenter som er tatt opp ved institusjonene i 2022, indikert gjennom en korrelasjonskoeffisient på 0,69.

opptak i de tre største universitetsbyene. Lavest av de statlige ligger HiM med et snitt på 39,1 karakterpoeng og NU med 40 poeng per opptatt student.

De siste to årene har det vært en reduksjon i antallet studenter som møter til studiestart, og antallet er nå det laveste siden 2017. Fallet i frammøte kommer etter kontinuerlig vekst fram til toppåret 2020. Samlet nedgang de siste to årene (2020–2022) er på 9 prosent. Den relative nedgangen er størst blant de private institusjonene, med 16 prosent færre møtte studenter i 2022 enn to år tidligere. Tilsvarende nedgang hos de statlige utdanningsinstitusjonene er 8 prosent, det samme som for sektoren samlet.

Etter opptaket til universiteter og høyskoler i Samordna opptak, står det hvert år igjen en gruppe kvalifiserte søkere som ikke får studieplass. SSB har i 2023 presentert en rapport som tar for seg kjennetegn ved denne gruppen og følger den videre i tiden etterpå (Lervåg & Fazli, 2023). Analysen viser at kvalifiserte søkere som ikke fikk studieplass var noe eldre og i mindre grad hadde foreldre med høyere utdanning. Kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn fikk i mindre grad tilbud om studieplass enn den øvrige befolkningen. Videre viser analysen at 4 av 10 i utvalget var registrert i høyere utdanning selv om de ikke fikk tilbud om studieplass gjennom Samordna opptak, mens omtrent like mange var registrert som sysselsatt. Halvparten av dem som ikke fikk tilbud om plass det ene året, søkte på nytt igjen året etter. Av disse fikk 60 prosent tilbud om studieplass.

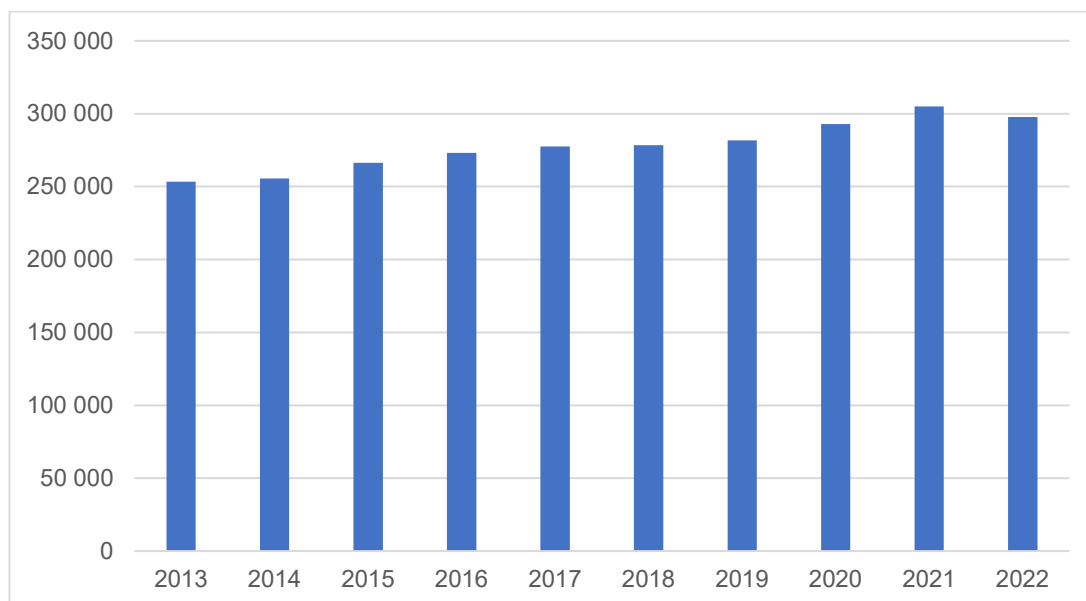
2.2 Studenter

I 2022 var det 298 000 registrerte studenter i høyere utdanning ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB), se figur 2.1. Dette tilsvarer en nedgang på 7 000 studenter, eller 2 prosent, fra året før. Nedgangen kommer etter kraftig vekst i studentpopulasjonen de to foregående årene og kan sies å være en justering i retning av nivået før pandemien. Tallet inkluderer også studenter på høyere utdanningsinstitusjoner som ikke finansieres over Kunnskapsdepartementets budsjett, som Forsvarets høyskole og Politihøgskolen.

Tall fra DBH viser at det var i overkant av 278 000 studenter finansiert over Kunnskapsdepartementets budsjett høsten 2022. Dette tilsvarer 6 000 færre studenter enn året før og er forenlig med nedgangen i søkertall omtalt i kapittel 2.1. Nedgangen kommer på tross av at tiltakspakken Utdanningsløftet, med sin store opptrapping av studieplasser i høyere utdanning i forbindelse med pandemien, ble videreført i 2022. Nedgangen kommer også til tross for de over 500 nye studieplassene som ble opprettet spesielt for ukrainske studenter høsten 2022.

Forskjellen i antall registrerte studenter mellom SSB og DBH forklares delvis av hvilke institusjoner statistikken omfatter. En annen forskjell på de to datakildene er at SSB kun teller en student én gang, mens DBH teller studenter ved hver institusjon de er registrert ved. SSB gir derfor et korrekt bilde av antall registrerte studenter på nasjonalt nivå, men ikke per lærested. Motsatt gir DBH et riktig bilde av antall registrerte studenter per lærested, men ikke det nøyaktige antallet på nasjonalt nivå.

Figur 2.1 Totalt antall studenter 2013–22

Figuren viser tall for alle institusjoner, også de som ikke rapporterer til DBH (jf. vedleggstabell V2.7).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, utdanningsstatistikk

Vedleggstabell V2.7 viser antall studenter per institusjon for alle universiteter og høyskoler og V2.8 viser antall studenter per institusjon finansiert over Kunnskapsdepartementets budsjetter. NTNU er fremdeles den klart største utdanningsinstitusjonen i Norge med over 40 000 registrerte studenter. Dernest følger UiO med over 25 000 studenter og BI med 20 500 studenter.

BI har samtidig størst absolutt nedgang, med 1 200 færre studenter enn året før. Også HK, som de foregående ti årene har hatt en studentvekst på hele 460 prosent, opplever en nedgang på 2 prosent siste år. De fleste statlige institusjonene har nedgang, som USN med nær 900 færre studenter og UiB med nær 700 færre.

Til tross for at det overordnede institusjonsbildet viser nedgang eller nullvekst siste år, er det også enkelte læresteder som vokser. Størst vekst i antall studenter har NIH, med 244 flere studenter enn i 2021, en økning på 22 prosent. Blant de private høyskolene øker VID mest, med 201 flere studenter eller fire prosent i forhold til året før. Flertallet av studentene i Norge, 82 prosent, er registrert ved de statlige institusjonene. Dette er 3 prosentpoeng lavere enn for ti år siden.

Den relative nedgangen i studenttall siste år er nokså lik for statlige og private institusjoner, henholdsvis 2 og 3 prosent. Dette til tross for at de private utdanningsinstitusjonene har hatt en betydelig sterkere økning i studenter de to foregående årene enn de statlige. Fra 2019 til 2021 økte antall studenter ved de private høyskolene med 20 prosent, mot 5 prosent ved de statlige UH-institusjonene. Mens de statlige lærestedene har om lag 8 200 flere studenter i 2022 enn de hadde før pandemien i 2019, er tilvarende tall for de private om lag 8 600 flere studenter. Dette innebærer at de private lærestedene nå står for en større andel av det samlede høyere utdanningstilbudet enn de gjorde før pandemien. HK står for mesteparten av denne veksten, med en økning i studentmassen på 74 prosent, fra om lag 9 500 studenter i 2019 til over 16 600 to år senere. Flere av de mindre, private høyskolene gikk derimot ned i studenttall under pandemien.

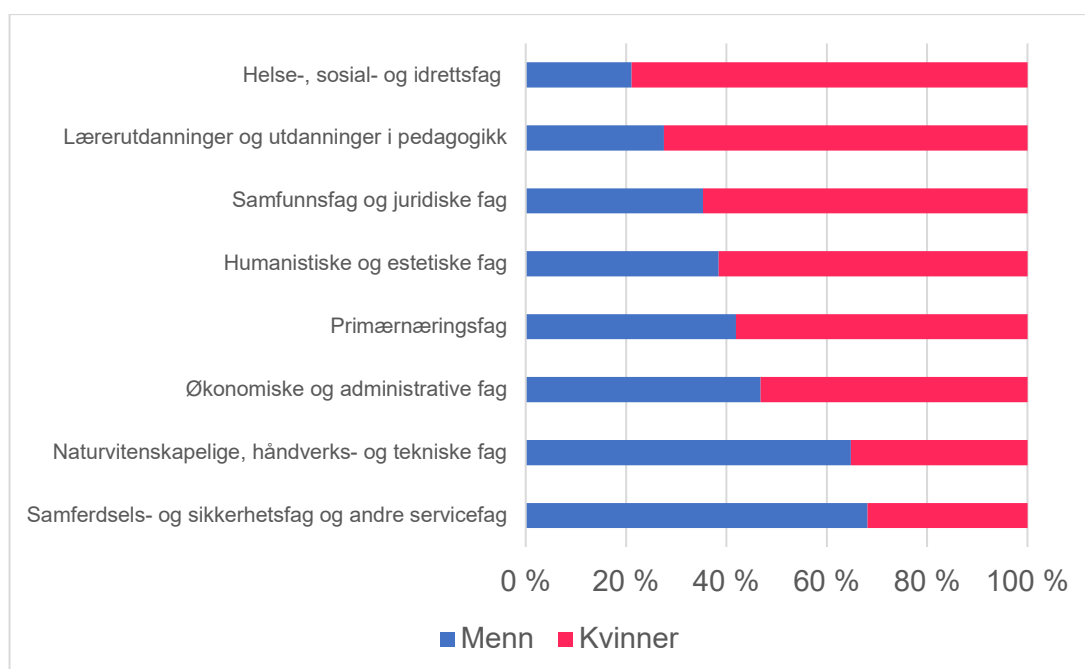
Veksten i det private høyere utdanningsmarkedet er del av en utvikling som har pågått over flere år og som altså skjøt særlig fart under pandemien. Selv om utviklingen delvis kan tilskrives den eksepsjonelle studentveksten ved HK, har også mange andre private institusjoner doblet studenttallet sitt i tiårsperioden. Mens de statlige institusjonene totalt har 15 prosent flere studenter nå enn for ti år siden, har de private institusjonene økt studenttallet med 44 prosent i samme periode. De private lærestedene har imidlertid langt større fluktuasjoner i studenttall fra år til år enn de statlige institusjonene har. Disse fluktuasjonene følger til dels konjunkturedringer i samfunnet, med oppgang under det kraftige oljeprisfallet i 2014, etterfulgt av lavere studenttall under høykonjunktoren i 2017–2019, og endelig opp- og nedgang som følge av pandemien i 2020 og 2021.

2.3 Studenter etter kjønn, alder og fag

Til tross for endringene i studenttallene fra år til år, endres kjønnsbalansen i studentmassen lite over tid. Også i 2022 var det en fordeling på 60/40 mellom kvinner og menn, se [V2.9](#), og bildet er stort sett det samme i alle land i vår del av verden. Fordelingen av kvinner og menn på fagområder i norsk høyere utdanning er også stabil over tid.

Figur 2.2 viser kjønnsfordelingen innenfor ulike fagområder. Mens mannlige studenter er i flertall innenfor naturvitenskapelige og tekniske fag og blant de drøyt 3 000 studentene i samferdsels- og sikkerhetsfag, er kvinnelige studenter i flertall på øvrige fagområder. Nærmest balanse mellom kjønnene kommer økonomiske og administrative fag med 53 prosent kvinner. Sett i forhold til deres andel av den totale studentmassen er mannlige studenter med 47 prosent noe overrepresentert i disse fagene. For primærnæringsfag, humanistiske og estetiske fag og samfunnsfag og juridiske fag er kjønnsfordelingen relativt nært fordelingen i studentmassen samlet. Innenfor lærerutdanning og pedagogikk og framfor alt innen helse- sosial- og idrettsfag er andelen kvinner vesentlig høyere enn i studentmassen totalt, med henholdsvis 73 og 79 prosent. Kjønnsbalansen ved institusjoner henger tett sammen med institusjonenes faglige profil. Vedleggstabell [V2.9](#) viser studenter per institusjon etter alderskategori og kjønn. Sett i et tiårsperspektiv er den største endringen at kjønnsbalansen nå er noe mindre ujevn i lærerutdanninger og pedagogikk og i naturvitenskapelige og tekniske utdanninger. Endringene er imidlertid relativt små.

Figur 2.2 Studenter etter kjønn og fagområde, 2022. Prosent

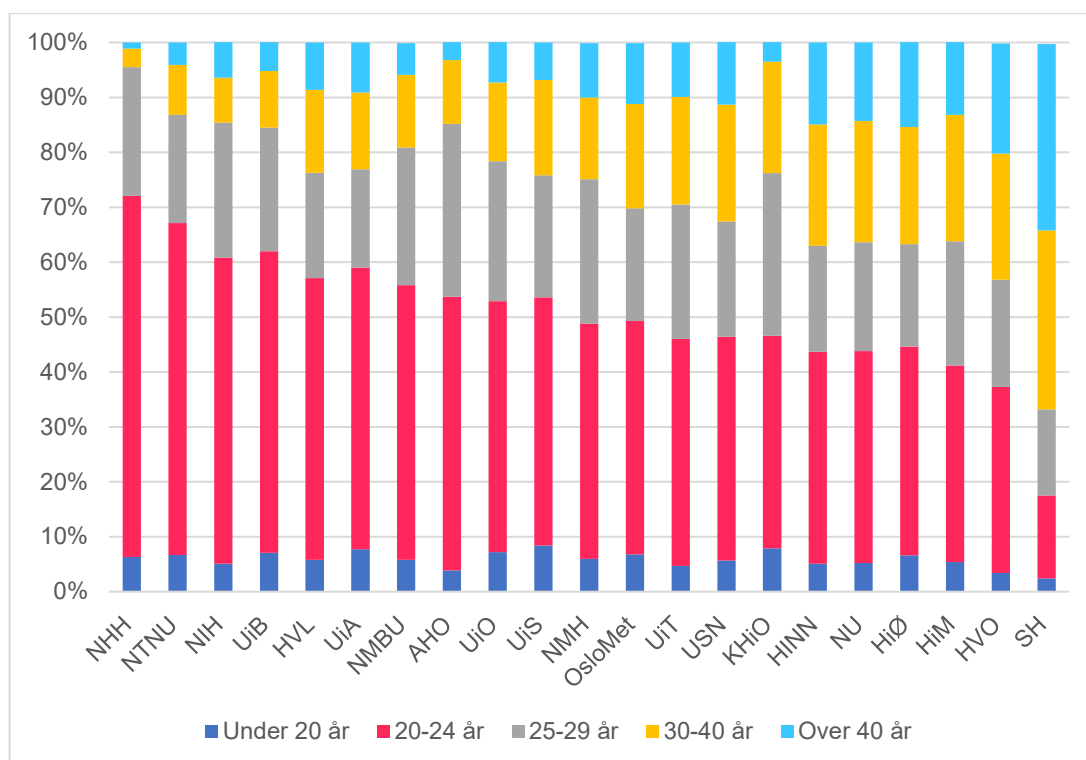

Kategorien «Uoppgitt» (emnestudenter) er utelatt fra figuren.

Kilde: DBH

I 2022 var om lag halvparten av studentene mellom 20 og 24 år, i overkant av en femdel mellom 25 og 29 år og omkring en firedel 30 år eller eldre. Går vi ti år tilbake, er fordelingen på aldersgrupper omtrent den samme. Studentenes alder varierer imidlertid mye mellom institusjoner og de utdanningstypene og fagområdene institusjonene tilbyr.

Figur 2.3 Studenter etter alderskategori 2022. Statlige institusjoner. Prosent

Kilde: DBH

Figur 2.3 Figur viser hvordan studentene fordeler seg på alderskategorier ved de statlige institusjonene. Institusjoner med stort innslag av profesjonsutdanninger har gjennomgående eldre studenter enn andre institusjoner. Ser vi på andel studenter i 30-årene eller eldre, har SH høyeste andel med 67 prosent, etterfulgt av HVO med 43 prosent, HINN med 37 prosent og HiM og NU, begge med 36 prosent. Også ved USN, UiT og OsloMet utgjør studenter i denne aldersgruppen nær en tredel. HVL, derimot, skiller seg noe ut blant institusjoner med liknende faglig profil ved at bare 24 prosent av studentene er 30 år eller eldre.

Det er interessant å se dette i sammenheng med studietilbudet ved institusjonene, og hvilken grad studenter følger fleksible utdanninger eller er deltidsstudenter. Hovedmønsteret er at institusjonene med flest eldre studenter også har relativt mange studenter på fleksible program og/eller deltidsprogram. Ved HVO er 59 prosent av studentene registrerte på fleksible programmer eller deltidsprogrammer, ved SH 56 prosent og ved HINN 49 prosent. Forskjellen til HVL er stor, der tilsvarende tall var 29 prosent. Fleksible utdanningstilbud omtales i mer detalj i kapittel 2.11.

Figur 2.3 viser også en sammenheng mellom geografi og aldersfordeling blant studentene. Institusjoner med yngre studenter ligger i hovedsak i eller nært de største byene, mens institusjoner med eldre studenter uten unntak er plassert i mindre sentrale områder.

Færrest eldre studenter blant de statlige institusjonene har NHH, hvor knappe 5 prosent var 30 år eller eldre, og hele 72 prosent var yngre enn 25 år. Nærmest NHH i aldersprofil blant de statlige institusjonene kommer NTNU, som har nest færrest eldre studenter og nest høyeste andel under 25 år. Her er det trolig primært teknologiutdanningene som bidrar til denne aldersprofilen. Dette fagområdet har de yngste studentene, etterfulgt av

primærnæringsfag og samfunnsfag og juridiske fag. V2.9 viser studenter per institusjon etter alder og kjønn mens V2.12 viser studenter per fagområde etter alder og kjønn.

Tabell 2.2 Antall studenter fordelt på fagområder 2013, 2017, 2022

	2013	2017	2022	% endring 2013-22
Helse-, sosial- og idrettsfag	46 142	50 632	56 699	23
Økonomiske og administrative fag	46 086	50 209	56 666	23
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	43 045	48 593	52 638	22
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	34 233	39 697	40 750	19
Samfunnsfag og juridiske fag	31 194	33 473	35 909	15
Humanistiske og estetiske fag	26 415	27 743	27 398	4
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	2 303	2 409	3 352	46
Uoppgitt/emnestudenter	1 974	2 817	2 903	47
Primærnæringsfag	1 298	1 583	1 875	44
I alt	232 691	257 154	278 189	20

Studenter plassert i NUS-kategoriene «Allmenne fag» og «Uoppgitt fagfelt» består i hovedsak av emnestudenter. I tabellen over er disse slått sammen til én kategori. Tabellen er sortert etter antall registrerte studenter i 2022.

Kilde: DBH

Tabell 2.2 viser studentenes fordeling på fagområder det siste tiåret. Ser vi tiårsperioden under ett, har helse-, sosial- og idrettsfag, økonomiske og administrative fag og naturvitenskapelige og tekniske fag hatt omtrent samme prosentvise økning. Veksten i lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk har vært noe lavere. Bildet blir annerledes når vi ser på de fem siste årene. I denne perioden er det økonomiske og administrative fag som vokser sterkest, med 13 prosent. Dette er marginalt foran helse- sosial og idrettsfag, med 12 prosent. For begge disse er veksten sterkere de siste fem årene. For naturvitenskapelige fag og tekniske fag er veksten siste fem år kraftig redusert fra 13 til 8 prosent. Mens veksten for lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk nesten stoppet i samme periode. Samtidig vet vi at lærerutdanningene har blitt utvidet til mastergrad, slik at hvert oppstartskull vil opptre i statistikken ett år lengre enn tidligere. Ved like store kull ville dermed antallet studenter på dette fagområdet ha vokst. For samfunnsfag og juridiske fag er veksten omtrent like stor i begge femårsperiodene, mens det var en svak nedgang i antall studenter i humanistiske og estetiske fag siste fem år.

Ser vi Norge i et internasjonalt perspektiv, tyder tall fra OECD for 2020 på at Norge relativt sett har mange studenter innen utdanningsrelaterte fag og samfunnsfag, og relativt få studenter innenfor ingeniørutdanning. Mangel på ingeniørutdannede er en erkjent utfordring i Norge. Ser vi derimot på fullført utdanning hos den voksne befolkningen per 2021, ligger Norge klart over OECD-gjennomsnittet for utdannede innen helse- og velferdsfag, men samtidig midt mellom Sverige og Danmark (OECD, 2022).³

³ Table B4.2. Distribution of new entrants to tertiary education, by field of study (2015 and 2020) og Table A1.3. Field of study among tertiary-educated 25–64-year-olds (2021).

Utdanningsinstitusjonene er pliktige til å sørge for universell utforming av læringsmiljøet. Universitets- og høyskoleloven slår fast at institusjonenes alminnelige funksjoner skal være universelt utformet, og det berører alle læringsmiljøområder. Kravene til det fysiske og digitale læringsmiljøet er eksplisitt hjemlet i detaljerte forskrifter, og er konkrete og målbare. I sektorens strategi for digital omstilling er universell utforming dessuten tatt inn som en forutsetning for institusjonenes arbeid på alle områder. Institusjonene skal arbeide systematisk og planmessig for å oppfylle lovkravene.

Utdanningsinstitusjonene plikter å sørge for universell utforming av IKT og det digitale læringsmiljøet. Fra 1. februar 2022 ble EUs webdirektiv om tilgjengelige nettløsninger (WAD) innlemmet i norsk lov med en innføringstid på ett år ([uutilsynet, 2020](#)). Digitaliseringsdirektoratet fører tilsyn med lov og forskrift, og gir veiledning om innholdet i forskriften om universell utforming av IKT. HK-dir bistår med sektorspesifikk kunnskap og veileder utdanningsinstitusjonene.

Et krav i EUs webdirektiv er at alle virksomheter i offentlig sektor har en *tilgjengelighetserklæring* for nettløsninger rettet mot allmennheten. HK-dir har gjort en innledende undersøkelse av tilgjengelighetserklæringer i sektoren, i første omgang kun rapporteringen om institusjonens nettsted. 22 av 23 statlige institusjoner har slik erklæring tilknyttet institusjonens nettsted. I tilgjengelighetserklæringene er det i gjennomsnitt per institusjon dokumentert brudd på 12 av 47 minimumskrav til universell utforming av nettløsninger (i forhold til den tekniske standarden WCAG 2.1). Den laveste forekomsten på antall brudd var tre, mens én institusjon hadde brudd på hele 28 av 47 såkalte suksesskriterier i standarden. 21 av 22 institusjoner rapporterte brudd på krav om *ikke-tekstlig innhold* (alternativ tekst til bilder) og *Informasjon og relasjoner* (koding av innhold). 15 av institusjonene rapporterer om brudd på kravet om *teksting av video*. Det viser at det gjerne er innholdsproduksjonen og ikke løsningen i seg selv som gir flest brudd. Det er viktig å prioritere hvilke deler av innholdet som først skal nå lovkravene, slik at kravene til innholdet ikke fører til avpublisering eller uforholdsmessig byrdefullt arbeid for institusjonene.

Arbeidet med tilgjengelighetserklæringen berører mange studentnære systemer og tjenester, som digital eksamen, digitale læringsplattformer og systemer for digital samhandling og tilbakemelding. HK-dir vurderer det dithen at Universell utforming av digitale tjenester, verktøy og læringsformer nå får økt oppmerksomhet i sektoren, og det pågår mange gode initiativ som vil bidra til målet om et universelt utformet og inkluderende læringsmiljø.

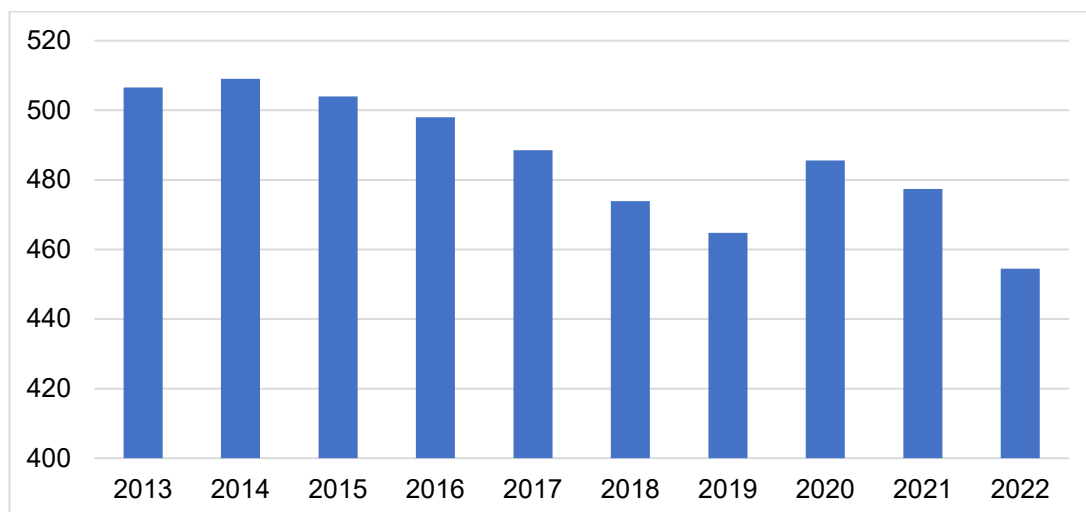
Universell utforming er også et fag- og kunnskapsbegrep i høyere utdanning. Hva lærer fremtidens arkitekter, bygningsingeniører, IT-utdannede, designere og samfunnsplanleggere om universell utforming før de skal ut i arbeidslivet? HK-dir har kartlagt innholdet i fire studieretninger (IKT, byggfag, planfag og designfag) med 186 relevante studieprogram og omtrent 3 000 emner. Innen relevante IKT-utdanninger hvor det kan forventes at studentene lærer om universell utforming, viser det seg at halvparten av studentene tilbys undervisning om universell utforming. Det er en økning fra 33 prosent fra tilsvarende undersøkelse i 2019. Nivået på undervisning og læring om universell utforming i de aktuelle utdanningene skal undersøkes nærmere i 2023.

2.4 Studiepoeng per faglige årsverk – nasjonal styringsparameter

Antallet studiepoeng per faglige årsverk er en av flere indikatorer på sektorens produktivitet. Tallet kan imidlertid ikke ensidig ses som uttrykk for produktivitet, fordi de faglige årsverkene i UH-sektoren dekker flere oppgaver enn undervisning. Det har over flere år vært nedgang i antall studiepoeng per faglig ansatt i sektoren totalt, uten at dette nødvendigvis innebærer tapt produktivitet.

I 2022 fortsatte hovedtrenden fra siste ti år, med en nedgang på om lag 23 studiepoeng per faglig årsverk, se figur 2.4. Dette tallet er det laveste i tiårsperioden. At trenden ble midlertidig brutt i 2020 og 2021, må ses i lys av pandemien. Den førte til at ressursene i større grad enn ellers måtte brukes til omorganisering av undervisningen og til å ta hånd om den økte studentmassen, uten at tallet på faglige årsverk steg tilsvarende. I 2022 ble antall studenter redusert etter pandemien, og for første gang i tiårsperioden gikk det totale antallet studiepoeng ved norske institusjoner ned. Ved siden av dette økte tallet på faglige årsverk noe fra 2021, se V4.17 for utvikling i faglige årsverk per institusjon og totalt. Disse faktorene bidro til nedgangen i studiepoeng per faglig årsverk i 2022.

Figur 2.4 Studiepoeng per faglig årsverk 2013–2022. Antall

De faglige årsverkene inkluderer forskere og stipendiater.

Kilde: DBH

Institusjonsvise resultater for studiepoengproduksjon per faglige årsverk vises i vedleggstabell V2.19. Som det er pekt på tidligere år, er det store forskjeller mellom institusjonene, og spesielt mellom de statlige og de private. Mens de statlige institusjonene i gjennomsnitt produserte i overkant av 400 studiepoeng per faglige årsverk i 2022, var tilsvarende tall nesten tre ganger høyere blant de private institusjonene.

De siste årene har nye universiteter og høyskoler med universitetsambisjoner styrket seg innenfor forskning. Antallet faglig ansatte med førstekompetanse har økt, og ansatte ved slike institusjoner bruker samlet sett noe mer tid på forskning og publisering nå enn tidligere. De største endringene ser vi ved statlige institusjoner som enten har ambisjoner om universitetsstatus (HVL og HINN) eller som har oppnådd dette de siste ti årene (OsloMet, NU og USN). For disse institusjonene har studiepoeng per faglige årsverk samlet sett blitt redusert med 150 på ti år. Til sammenligning har de øvrige statlige institusjonene hatt en nedgang på 36 studiepoeng per faglige årsverk i samme periode.

Det er likevel fortsatt betydelige forskjeller også mellom statlige institusjoner innbyrdes. Høy forskningsaktivitet og mange mindre studieprogram kjennetegner de mest disiplinorienterte institusjonene og forklarer hvorfor UiO, UiB, NTNU, NMBU og UiT, har relativt få studiepoeng per faglige årsverk. Omvendt gir en annen balanse mellom utdanning og forskning og store undervisningsgrupper i profesjonsutdanningene flere studiepoeng per faglig ansatt ved høyskoler og de nye universitetene.

Studiepoengproduksjonen per student var i pandemiårene 2020 og 2021 høyere enn ellers. I 2022 gikk tallet marginalt ned fra året før til 46,7 studiepoeng per heltidsekvivalent, men tallet ligger fremdeles godt over nivået fra før pandemien. Vedleggstabell V2.18 viser totalt antall studiepoeng per institusjon og antall studiepoeng per registrerte student. De statlige institusjonene hadde en nedgang på 0,4 studiepoeng per student (heltidsekvivalenter), samme nedgang som året før. For de private institusjonene har studiepoengproduksjonen gått opp med 0,6 poeng per student siste år.

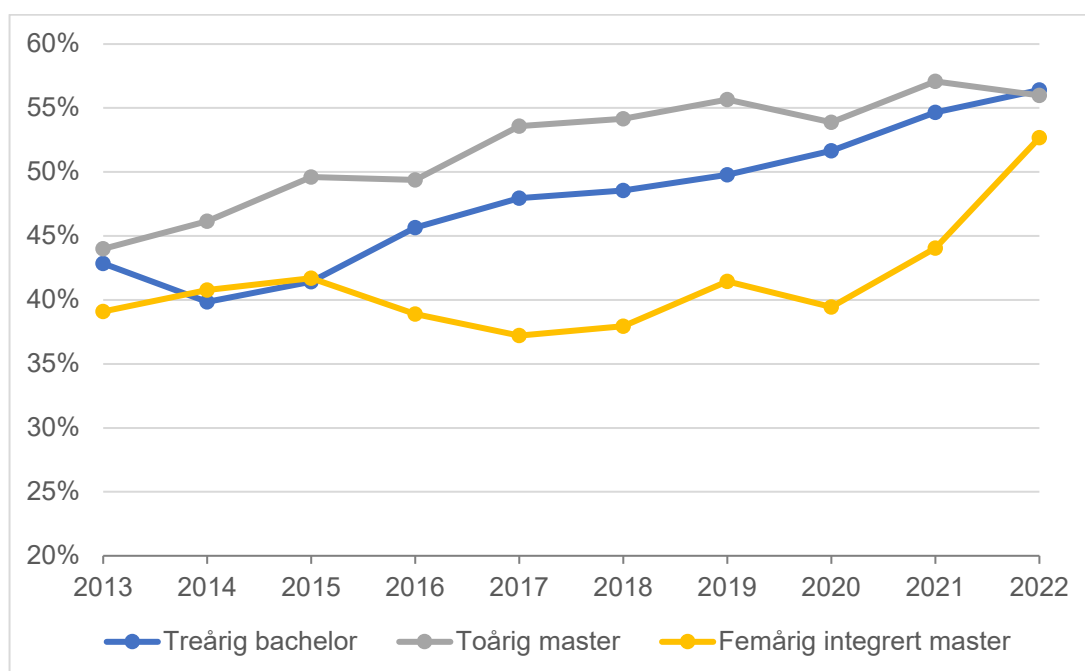
Strykprosent er en viktig faktor for studiepoengproduksjonen. Om lag 7 prosent av studentene strøk i 2022, se vedleggstabell V2.34. Dermed er strykprosenten tilbake til nivået før pandemien. Dette er en økning på 1,3 prosentpoeng fra de to foregående årene, som hadde uvanlig lav strykprosent. Vi har tidligere påpekt at endrede vurderingsformer under pandemien kan ha vært en viktig årsak til dette. De fleste institusjonene hadde derfor en økning i strykprosent fra 2021 til 2022. Unntakene er de institusjonene som ikke hadde noen særlig nedgang under pandemien. Blant de private institusjonene er det enkelte som opplever en markant økning i strykprosenten, som BI, med en økning på 3,2 prosentpoeng siste år.

2.5 Gjennomføring på normert tid – nasjonal styringsparameter

Enda studenttallene har økt betydelig siste ti år, har studentenes gjennomføring blitt klart bedre i løpet av perioden. Figur 2.5 viser fortsatt økning i gjennomføring på normert tid for bachelorstudenter og framfor alt for studenter på femårig integrert master.

For bachelorstudentene i opptakskull 2019 var 56 prosent ferdig på normert tid i 2022. Dette er marginalt høyere enn fullføring på normert tid i 2021. Tidligere har toårige masterutdanninger hatt den høyeste andel fullførte på normert tid, men i år har fullføringsandelen for disse studiene hatt en svak nedgang, slik at den ligger omtrent likt med bachelorutdanningene. Femårig master fortsetter oppgangen, fra 44 prosent fullført på normert tid i 2021, til hele 53 prosent i 2022. Det er i hovedsak de første store kullene med femårige masterstudenter på lærerutdanning som forklarer denne kraftige oppgangen. Dermed økte antall uteksaminerte fra 5-årige masterprogram med nesten 40 prosent fra 2021 til 2022, og en klart større andel av lærerstudentene gjennomførte på normert tid enn studentene ved de øvrige 5-årige masterprogrammene samlet.

Figur 2.5 Gjennomføring på normert tid for bachelor- og masterstudenter 2013–22. Prosent

Figuren viser gjennomføring på normert tid på sektornivå (dvs. uavhengig av om studenten bytter institusjon). For treårig bachelor er verdien beregnet ut fra studentene som møtte til studiestart 3 år før, for toårig master 2 år før osv. Data for BI er ikke tatt med for femårig integrert master.

Kilde: DBH

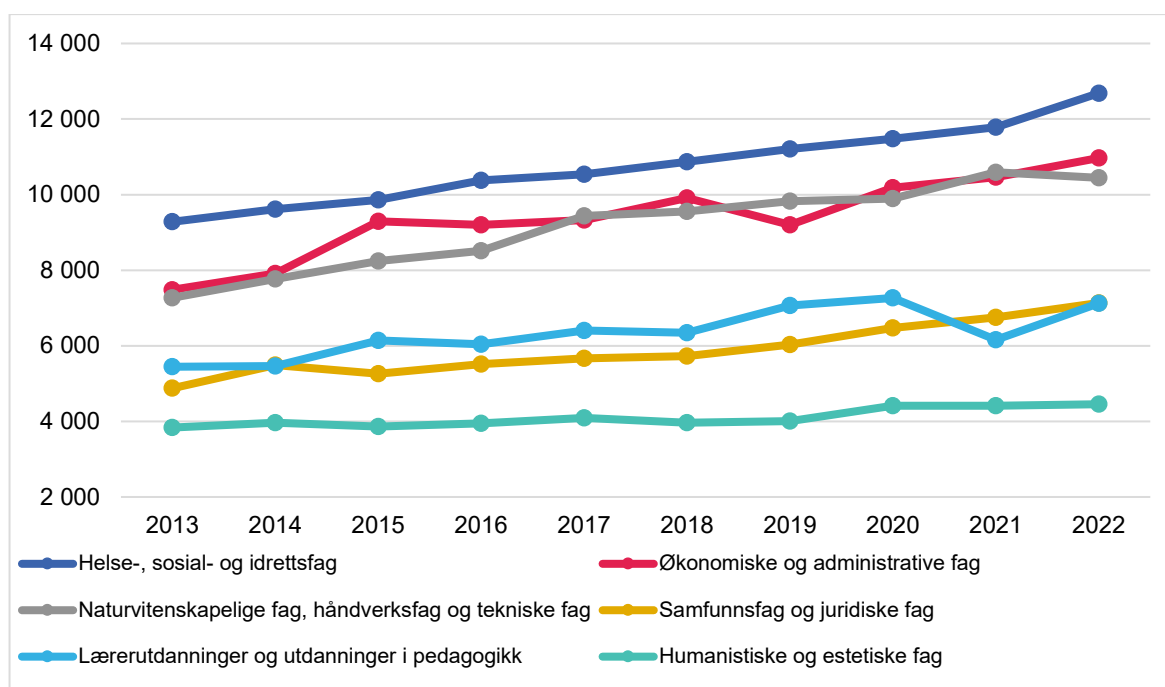
Vedleggstabell [V2.22](#) viser andelen av et opptakskull som fullfører mastergrad på normert tid per institusjon. NHH og KHiO har høyest andel på henholdsvis 86 og 85 prosent. Totalt gjennomførte 54 prosent av masterstudentene ved statlige institusjoner på normert tid. Blant de private institusjonene er tilsvarende tall 70 prosent, men her er det svært store variasjoner mellom institusjonene. Store institusjoner som BI og HK drar her vesentlig opp andelen som fullfører mastergrad på normert tid.

2.6 Uteksaminerte

Det ble uteksaminert rundt 54 000 personer ved norske universiteter og høyskoler i 2022. Dette er en økning på om lag 2 700 uteksaminerte sammenlignet med 2021. Den samlede veksten de siste ti årene har vært på 38 prosent. Det har vært en ubrutt vekst i uteksaminerte helt siden 2011, men pandemien forsterket veksten, spesielt ved de private institusjonene. Mens statlige institusjoner har hatt en vekst på 32 prosent uteksaminerte i tiårsperioden fra 2013, har de private institusjonene hatt en økning på 77 prosent. For de fleste private institusjonene handler det om relativt små absolutte tall, men noen institusjoner som BI og HK har hatt store økninger også i absolutte tall under pandemien.

Figur 2.6 viser uteksaminerte per fagområder i perioden 2013–2022. Helse- og sosialfag er den klart største kategorien og har jevn vekst i hele perioden, men med litt større økning fra 2021 til 2022. Deretter følger økonomiske og administrative fag som sammen med naturvitenskapelige og tekniske fag har byttet på å være fagområdet med nest flest uteksaminerte de siste ti årene. De to fagområdene er fortsatt jevnstore. For første gang på minst ti år går antall uteksaminerte innen naturvitenskapelige og tekniske fag noe ned. Lærerutdanningene har igjen en økning det siste året, og nærmer seg toppåret 2020. Dette skjer etter en markert og forventet nedgang i forbindelse med overgangen fra fireårig til femårig grunnskolelærerutdanning i 2021. Statistikken for lærerutdanning omtales nærmere i kapittel 2.9, som omhandler oppfyllelse måltall på helsefag- og lærerutdanningene.

Figur 2.6 Utviklingen i uteksaminerte per fagområder 2013–2022. Antall

De minste fagområdene (Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag, Primærnæringsfag) er ikke inkludert i figuren.

Kilde: DBH

Vedleggstabell [V2.24](#) viser fordelingen av uteksaminerte på ulike studienivå de siste ti årene. Mens antallet på lavere grad er så å si uforandret i 2022 sammenlignet med forrige år, er det en økning i antall uteksaminerte på høyere grad på 7 prosent. Den største endringen i 2022 ser vi innenfor integrert master/profesjon, med en økning på 38 prosent. Som omtalt i kapittel 2.5 startet de integrerte masterprogrammene for grunnskoleutdanningene opp i 2017, og 2022 var normert fullføringstid for disse. Uteksaminerte fra disse grunnskolelærerutdanningene utgjør omtrent to tredeler av økningen på integrert master totalt, se vedleggstabell [V2.29](#).

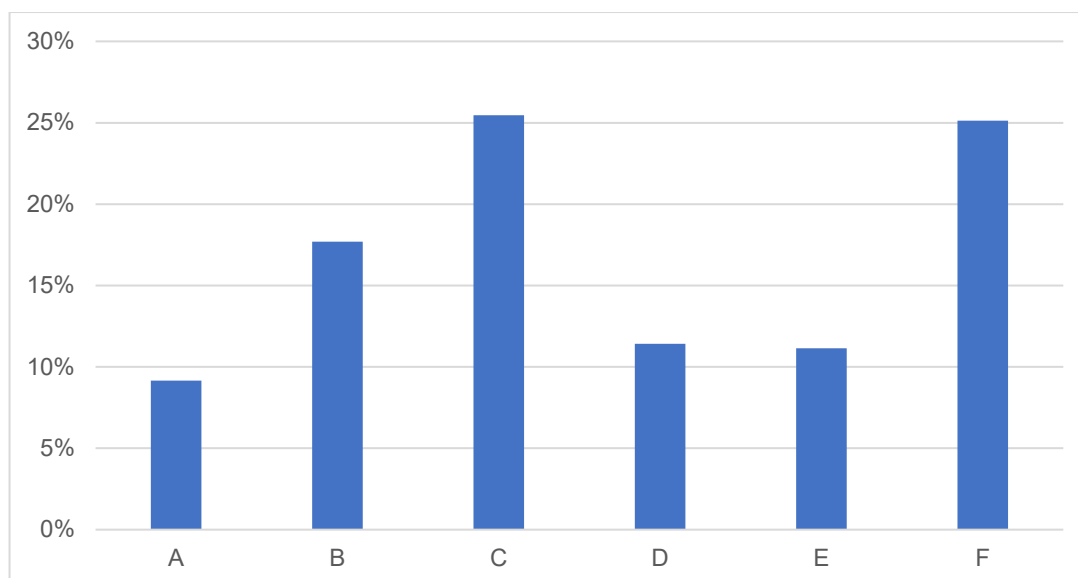
Vedleggstabellene [V2.25](#) og [V2.26](#) viser antall uteksaminerte per institusjon for henholdsvis master- og bachelorstudier. NTNU har den største andelen med i overkant av 23 prosent av de uteksaminerte masterkandidatene og 15 prosent av bachelorkandidatene ved statlige institusjoner. UiO følger dernest med en andel på nærmere 15 prosent av masterkandidatene, mens OsloMet er nest størst på bachelornivået med 12 prosent av de uteksaminerte. De resterende institusjonene har andeler på under 10 prosent på begge studienivåene.

2.7 Nasjonal deleksamen – resultater for sykepleie

NOKUT har siden 2015 administrert nasjonal eksamen for bachelorstudiet i sykepleie hver høst og vår i emnet anatomi, fysiologi og biokjemi (AFB). Eksamen er digital, og består av en blanding av åpne og lukkede svarformater. Ordinær nasjonal deleksamen ligger i første semester, og gjennomføres i desember hvert år for i overkant av 5 000 kandidater. I april gjennomføres ny eller utsatt eksamen for rundt 1 200 kandidater. Det er felles nasjonal sensur på eksamen med sensorer oppnevnt av NOKUT.

Høsten 2022 var andelen stryk tilnærmet uforandret fra året før. Derimot var andelen toppkarakterer høyere enn den har vært tidligere. 9 prosent av kandidatene oppnådde karakteren A, mot omkring 6 prosent i årene før 2022. Til grunn for bokstavkarakterene ligger en tallskala fra 0 til 5 der 5 er best. I alle årene eksamenene har blitt gjennomført, har gjennomsnittet ligget mellom 2,1 og 2,4, det vil si innenfor D-intervallet. I 2022 var gjennomsnittet 2,3 (D), se figur 2.7.

Figur 2.7 Karakterfordeling sykepleie (anatomi, fysiologi og biokjemi), høst 2022. Prosent

Kilde: NOKUT

Best resultater var det ved LDH, som oppnådde en snittkarakter på 3,7 (B) og hele 31 prosent fikk karakteren A. HVL Bergen (3,3, i grenselandet mellom B og C), NTNU Trondheim (3,2, det vil si en sterk C) og UiA Kristiansand (snitt 3,1, en sterk C). Disse studiestedene har tradisjonelt levert gode resultater på AFB. Det var knyttet en viss spenning til årets resultater siden dette er førsteårsstudenter, og mange i dette årskullet har liten eller ingen erfaring med tradisjonell eksamen fra videregående opplæring. NOKUT har foreløpig ikke analysert dette, men resultatene antyder at manglende eksamenserfaring ikke har hatt merkbar effekt, sett mot tidligere studentkull.

2.8 Nasjonal deleksamen i matematikk for grunnskolelærerutdanningene (GLU), trinn 1–7 og 5–10

NOKUT administrerer nasjonale eksamener i matematikk for grunnskolelærerutdanningene hver høst og vår innen temaet algebraisk tenkning. Det er separate eksamener for GLU 1-7 og GLU 5-10. Også her ligger en tallskala fra 0 til 5 der 5 er best, til grunn for bokstavkarakterene.

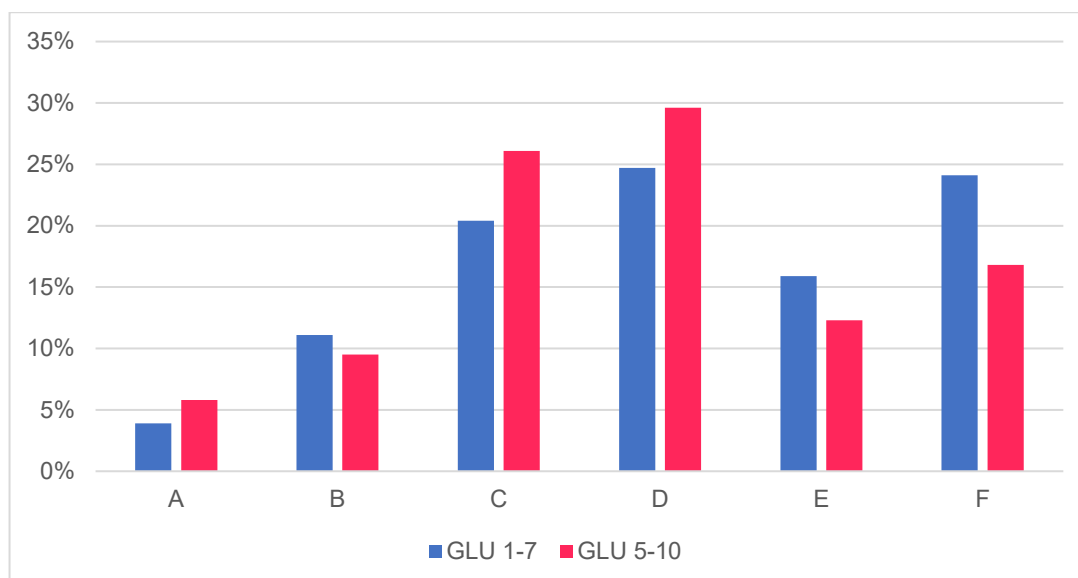
Våren 2022 var det 932 kandidater som avla eksamen på GLU 1-7. Snittkarakteren var 1,9 (D) og strykprosenten var 24. Høsten 2022 var det 419 kandidater med snittkarakter 1,2 (E) og 41 prosent stryk. Matematikkemnet er obligatorisk for alle studentene på programmet.

Våren 2022 var det 537 kandidater som avla eksamen på GLU 5-10-programmet, disse fikk 2,2 i snittkarakter (tilsvarer D) og 17 prosent stryk. Høsten 2022 var det 185 kandidater med snitt 1,4 (E), og 38 prosent stryk. Studentene på GLU 5-10 kan selv velge matematikk som en del av programmet.

Forskjellen mellom vår og høst ved begge programmene følger en trend vi har observert over tid. Dette har å gjøre med hvilke institusjoner som har ordinær eksamen i de forskjellige semestrene, og følgelig hvilke semestre som er preget av høy andel henholdsvis ny eller utsatt eksamen. Kandidatene avlegger denne eksamen på forskjellig tidspunkt i studieløpet, og det er dermed utfordrende å tolke resultatene.

I figur 2.8 og analysen under presenteres data fra vårsemesteret 2022, som hadde flest kandidater. Det var da om lag tre ganger så mange kandidater som på høsten. Dette gir mer sammenlignbare tall enn å inkludere begge semestrene. Samtidig innebærer valget at ikke alle institusjoner er inkludert i tallene som ligger til grunn for figur 2.8 og omtalen nedenfor.

Figur 2.8 Karakterfordeling matematikk i grunnskolelærerutdanningene, våren 2022. Prosent

Kilde: NOKUT

På GLU 1-7 hadde NTNU (Trondheim) de beste resultatene, her oppnådde kandidatene en snittkarakter på 2,5 («svak» C). Nest høyest var karaktersnittet ved UiS med 2,2 (D), mens det laveste karaktersnittet var å finne på USN Drammen med 0,9 (E).

Også på GLU 5-10 hadde NTNU (Trondheim) de beste resultatene med en snittkarakter på 3,3 (på vippen mellom C og B). Nest høyest var gjennomsnittet på HVL Sogndal med 2,7 (C), mens det var lavest på USN Drammen med 0,7, det vil si stryk.

Tekstboks 2.2 Lærerstudenters resultater på nasjonal eksamen i matematikk - betydningen av forkunnskaper

Både i grunnskolen og i videregående skole har det vist seg at elever presterer svakt i algebraisk tenkning. Resultater fra nasjonale eksamener i matematikk viser at det samme gjelder for studenter på grunnskolelærerutdanningen. Tidligere studier har vist at forkunnskaper er viktig for fremtidig prestasjon, spesielt i matematiske fag. NOKUT har nylig gjort en studie som utforsker sammenhengen mellom prestasjoner på videregående skole og resultater på nasjonal deleksamen i algebraisk tenkning for grunnskolelærerutdanningene (GLU) 1-7 og 5-10. Prestasjoner fra videregående skole ble benyttet som mål på kandidatens forkunnskaper. Analysene kontrollerer for kjønn og alder. Data ble analysert med separate flernivåanalyser per studieløp der studenter ble gruppert under campus.

Studien benytter data fra nasjonal deleksamen for GLU 1-7 (n = 932) og GLU 5-10 (n = 537). Resultatene viser at forkunnskaper fra videregående har stor betydning for senere prestasjoner: Både det å ha hatt R- eller S-matte* på videregående, det å ha fått høye matematikkarakterer og høy gjennomsnittskarakter, og det å ha gått på studieforberedende linje henger sammen med bedre karakterer på nasjonal deleksamen for GLU 1-7 og GLU 5-10. Matematikkarakterer fra videregående ser ut til å ha særlig mye å si for prestasjonene til studentene på GLU 5-10. Kjønn fremstår som ubetydelig for studentenes karakterprestasjon i seg selv, mens høyere alder synes å henge sammen med bedre karakterer.

I praksis betyr funnene at en kandidat fra GLU 5-10 fra studieforberedende linje med R/S-matte fort vil skåre en til to karakterer høyere på nasjonal deleksamen enn en kandidat fra yrkesfag med P-matte. Samtidig gjenstår en del uforklart variasjon, noe som indikerer at andre faktorer også kan være av betydning for kandidatenes prestasjoner. Fremtidige studier bør derfor undersøke andre faktorer enn forkunnskaper for å gi mer innsikt i studentenes prestasjoner på nasjonal deleksamen. Dette fremstår særlig relevant for GLU 1-7, der forkunnskaper bare forklarer en moderat andel av variasjonen i kandidatenes prestasjoner.

* Matematikk for realfag eller matematikk for samfunnsfag. Det vanligste alternativet er P-matte (praktisk matematikk).

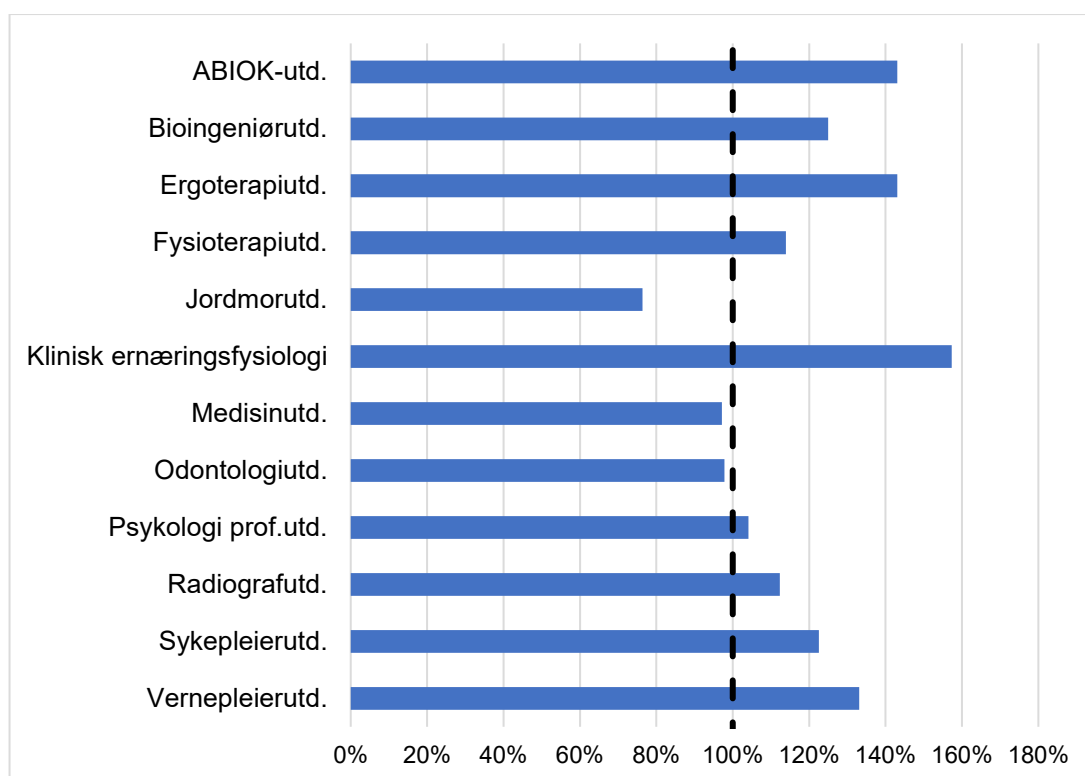
Utarbeidet av NOKUT

2.9 Oppfyllelse måltall på helsefag- og lærerutdanningene - nasjonal styringsparameter

Tilgang på kvalifisert arbeidskraft innen helse- og omsorgstjenestene og skoleverket er avgjørende for det norske samfunnet. Kunnskapsdepartementet har derfor satt måltall for antallet uteksaminerte kandidater fra helsefaglige utdanninger og lærerutdanninger. Totalt ble det uteksaminert om lag 9 000 helsefagstudenter i 2022. Dette utgjør en samlet vekst på 6,7 prosent i forhold til året før, se vedleggstabell V2.31.

Helsefagene oppfyller samlet sett måltallet på 7 558 kandidater med god margin, men det er noen forskjeller i måloppnåelse mellom de ulike helsefagutdanningene. Figur 2.9 viser oppfyllelsen av måltall blant de største helsefagutdanningene i 2022. Det er bare tre av de største helsefagutdanningene som ikke når målet for antall uteksaminerte i 2022, av disse er jordmorutdanningen lengst unna målet med 76 prosent måloppnåelse. I tillegg til jordmorutdanningene er det odontologiutdanningene og medisinutdanningene som ikke når måltallet.

Figur 2.9 Oppfyllelse av måltall på helsefagutdanninger i 2022. Prosent

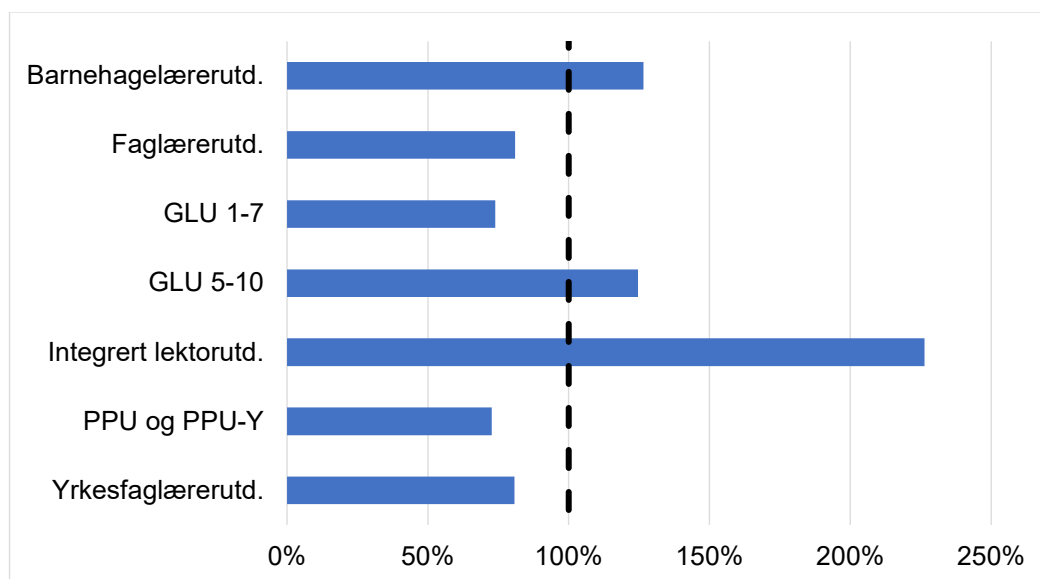
Treårig farmasiutdanning, samt utdanninger med færre enn 100 uteksaminerte i 2022, er ikke tatt med i figuren.

Kilde: DBH

Seks av de i alt 19 helsefagutdanningene har hatt en nedgang i antall uteksaminerte kandidater fra 2021. Det gjelder stort sett små utdanninger som for eksempel audiograf, men også farmasiutdanninger og profesjonsutdanningen i psykologi. De to sistnevnte ligger allikevel over sine respektive måltall. Det er til sammen åtte utdanninger som ikke oppfyller måltallene for 2022, inkludert de tre som vises i figur 2.9. De resterende fem har færre enn 100 uteksaminerte, se V2.31. For enkelte av utdanningene kan variasjon i måloppnåelse fra år til år blant annet skyldes at de ikke har årlige opptak eller andre institusjonsspesifikke faktorer. Disse må ses over tid, og årlige svingninger er forventet.

Innenfor lærerutdanning ble det uteksaminert i underkant av 7 000 kandidater i 2022 mot omtrent 5 500 kandidater i 2021. Etter nedgangen fra 2020 til 2021 på grunn av omleggingen i grunnskoleutdanningene, er antallet kandidater nå omtrent på nivået for 2017. Det er økning på de fleste utdanningene, men spesielt på GLU 1-7 og GLU 5-10 på grunn av omleggingen. Nedgangen på yrkesfaglærerutdanningene fortsetter, og det er en liten nedgang på barnehagelærerutdanningene og PPU. De treårige utdanningene i praktiske og estetiske fag, omtalt som «faglærerutdanningene» i det videre, har også en nedgang. Disse treårige utdanningene er under avvikling, og vil bli erstattet av en femårig lærerutdanning i praktiske og estetiske fag.

Figur 2.10 Oppfyllelse av måltall på lærerutdanninger i 2022. Prosent

Kilde: DBH

Figur 2.10 viser at det er stor variasjon mellom utdanningene i hvorvidt de oppfyller måltallet for 2022. GLU 5-10 oppfyller måltallet, men ikke GLU 1-7. Barnehagelærerutdanningene oppfyller måltallet med god margin til tross for nedgangen fra 2021. Verken PPU, faglærerutdanningene eller yrkesfaglærerutdanningene oppfyller måltallene, mens de integrerte lektorutdanningene ligger langt over sine. Antall uteksaminerte fra PPU har gått ned samtidig som de integrerte lektorutdanningene har vokst. Nedgangen på PPU er tallmessig imidlertid noe større enn økningen på de integrerte lektorutdanningene, og dermed når ikke utdanningene de samlede måltallene, om vi ser dem under ett.

Vedleggstabell V2.31 viser stor variasjon mellom de ulike institusjonenes oppfyllelse av måltallene for helse- og lærerutdanninger. Flere av institusjonene som ikke har oppfylt måltallene for lærerutdanninger samlet sett, preges av at de ikke har hatt en tilstrekkelig vekst i kandidater fra integrert lektorutdanning til å veie opp for nedgangen på PPU og PPU-Y. Mange institusjoner har god måloppnåelse på noen av utdanningene, mens de kommer svakere ut på andre. Det å sikre rekrutteringen til disse utdanningene vil være en viktig nasjonal oppgave framover.

NOKUT evaluerte i perioden 2020–2022 lektorutdanningene for trinn 8–13 på de elleve institusjonene som tilbyr denne utdanningen. Evalueringens formål var å frembringe kunnskap om kvalitet og bidra til videre utvikling. Evalueringen ble gjort av en sakkyndig komité.

Evalueringen viser at lektorutdanningene er preget av mange av de samme utfordringene, og at dette til dels handler om velkjente utfordringer vi har sett over tid i norsk og internasjonal lærerutdanning. Alle lærerutdanninger er komplekse, men lektorutdanningen har tradisjonelt stått i en særstilling av flere grunner: Lektorutdanningen er gjerne organisert på tvers av universitet eller høyskole og praksisskoler og den er organisert på tvers av ulike disipliner, institutter og fakulteter. Dette styrker kvaliteten på den disiplinfaglige undervisningen i lektorprogrammet, men skaper utfordringer med samhandling mellom disiplin-fag, profesjonsfag og praksis. Under beskrives, helt kort, noen av komiteens anbefalinger, fordelt på tre hovedområder.

Bedre balanse mellom nasjonal styring og institusjonell autonomi

Komiteen anbefaler nasjonale myndigheter å myke opp nasjonal styring av lektorutdanningene, særlig knyttet til kravet om organisering av praksis fordelt over fire av fem studieår og obligatorisk bacheloroppgave i tredje studieår. Komiteen anbefaler institusjonene å vurdere hvilke fagkombinasjoner som tilbys med tanke på behov i skole og samfunn.

Etablering av lektorutdanningskultur og større fokus på programlederrollen

Komiteen anbefaler nasjonale myndigheter å presisere og konkretisere skoleeiers plikt til å bidra i praksisopplæringen. Komiteen anbefaler institusjonene å legge til rette for at en kultur for lektorutdanning kan utvikle seg, der relasjonelt arbeid mellom ulike aktører er vesentlig, og der det er muligheter for dialog om begrep, innhold og organisering. Komiteen anbefaler også institusjonene å ha fokus på programleders rolle og sørge for at programleder har de ressursene og den myndigheten som trengs for å utøve jobben på en solid måte. Dette innebærer institusjonelle endringer som gir programleder økt myndighet.

Grad av helhet og sammenheng og lektorstudentenes arbeidsbyrde

Komiteen anbefaler nasjonale myndigheter å ta hensyn til utdanningens kompleksitet og behov for koordinering og samarbeid i vurdering av lektorutdanningens finansiering. Komiteen anbefaler institusjonene å se på lokal ressursfordeling med tanke på å kunne iverksette nødvendige tiltak for å skape helhet og sammenheng, samt å tilpasse læringsaktiviteter til henholdsvis lektor- og disiplin-studenter i større grad, selv om de undervises i samkjørte emner.

Fagenes relevans i lektorutdanningen og kvalitetssikring av praksisopplæring og veiledning

Komiteen anbefaler nasjonale myndigheter å kartlegge og kvalitetssikre lektorstudentenes praksisopplæring. Komiteen anbefaler institusjonene å arbeide med tilpassing av disiplin-faglige emner til lektorstudentene, gjerne i samarbeid med profesjonsfaglige aktører og skolene. Komiteen anbefaler skolene å kvalitetssikre veiledning av lektorstudenter i større grad.

Utarbeidet av NOKUT, se også (NOKUT, 2022)

2.10 Studentenes tidsbruk - nasjonal styringsparameter

Tilstrekkelig høy studieinnsats er en viktig forutsetning for at studentene skal sitte igjen med et godt læringsutbytte. Data fra Studiebarometeret viser at norske heltidsstudenter i snitt bruker 33,5 timer på studiene og 9,4 timer på betalt arbeid per uke (NOKUT, 2023). Samlet sett er dette klart mer enn en normal arbeidsuke. De nasjonale tallene på total faglig tidsbruk har vært relativt stabile i den perioden vi har sammenlignbare data for (2014–2022), men med en svakt nedadgående trend fra toppåret i 2016 (35,5). Den faglige tidsbruken var noe lavere under koronapandemien (2020–2021) enn tidligere, og trenden fortsatte i 2022.

Tidsbruk på organiserte læringsaktiviteter var noe lavere i 2020–2021 enn i årene både før og etter. Tidsbruk på egenstudier var noe høyere under pandemien enn før, og gikk deretter ned i 2022. Nedgangen i tid brukt på egenstudier i 2022 har vært større enn økningen i tid brukt på organiserte læringsaktiviteter.

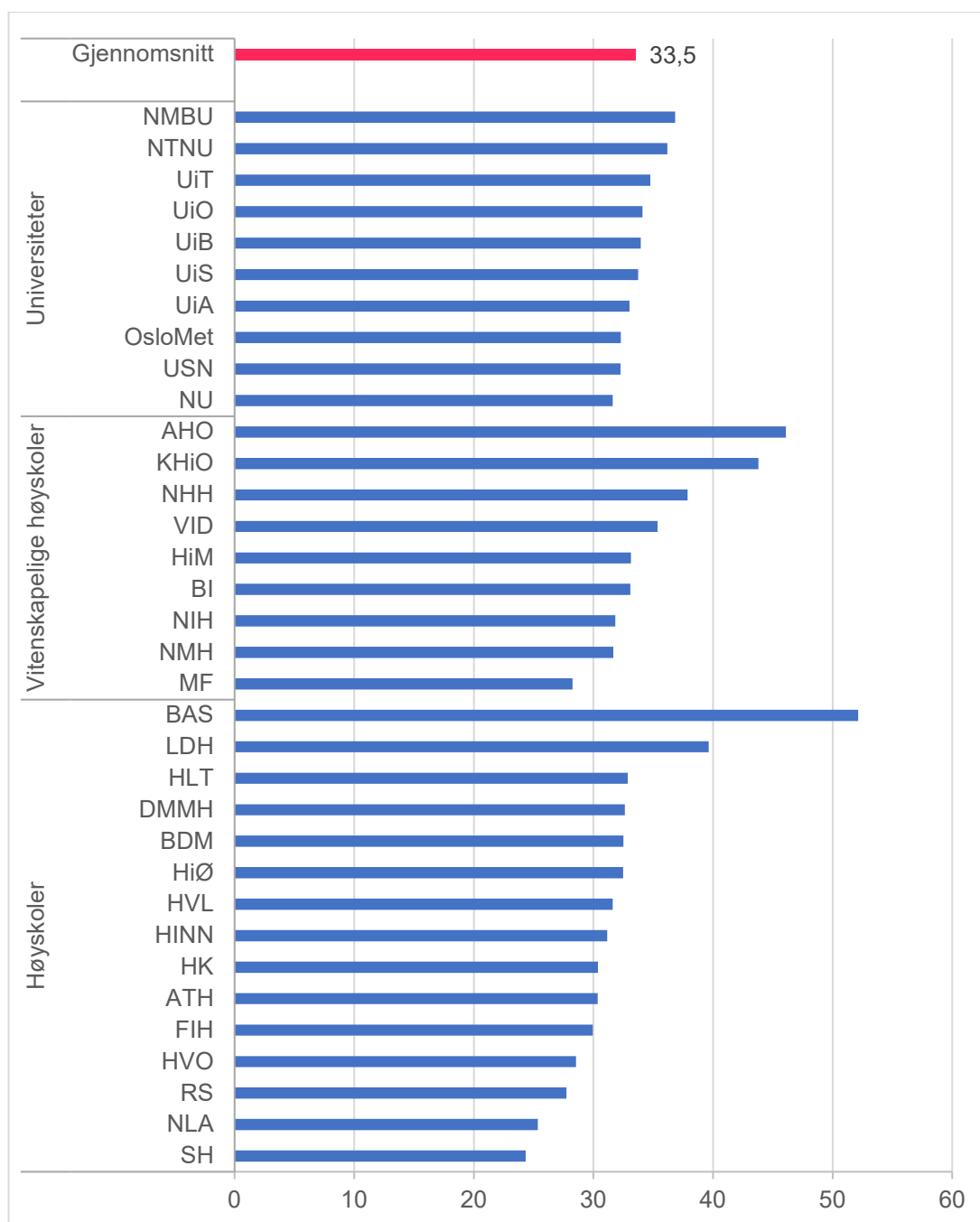
I 2021 rapporterte studentene om økt tidsbruk på betalt arbeid. Dette har økt ytterligere i 2022. Gjennomsnittstudenten på heltidsprogrammer brukte rundt 8 timer i uken på betalt arbeid i årene 2017–2020, mens tilsvarende tall i 2022 er 9,4 timer. Økningen kommer både av at flere studenter er i arbeid, og at studentene som er i arbeid jobber flere timer enn tidligere. Den lave arbeidsledigheten, den generelt høye inflasjonen og prisøkning på en nøkkelvare som strøm høsten 2022 er mulige årsaker til økningen i tid brukt på betalt arbeid. Forskningslitteraturen tilsier at det å jobbe mye og det å jobbe i semesteret er assosiert med dårligere utdanningsresultater. Det er imidlertid vanskelig å avgjøre om det kun er korrelasjon eller også en årsakssammenheng mellom arbeid ved siden av studiene og utdanningsresultater.⁴

Bak de overordnede tallene er det betydelige forskjeller mellom institusjonene, se figur 2.11. Dette handler trolig mer om forskjeller mellom utdanningstypene som tilbys på institusjonene, enn at egenskaper ved institusjonene i seg selv påvirker tidsbruken. Spesialiserte og gjerne mindre institusjoner vil ofte få både de laveste og høyeste tallene. Figuren er kategorisert etter universiteter, vitenskapelige høyskoler og høyskoler. Som i årene før er tidsbruken størst på institusjoner med tyngde på kunst- eller arkitektutdanning. Blant institusjoner med mer enn 20 respondenter, brukte studentene ved BAS mest tid med noe over 50 timer i uka, og på KHiO og AHO rundt 45 timer. De fleste universitetene ligger relativt samlet rundt gjennomsnittet, men NMBU ligger godt over med 37 timer. Blant de vitenskapelige høyskolene er variasjonen i tidsbruk større, fra den store tidsbruken på kunsthøyskolene til under 30 timer på MF. Blant høyskolene som ikke er nevnt ovenfor, er tidsbruken størst på LDH med 40 timer og PHS med 38 timer. Blant institusjonene Tilstandsrapporten omfatter, er tidsbruken lavest ved RS og NLA med henholdsvis 28 og 25 timer.

Når vi ser på utdanningstyper, finner vi at tannlegestudentene mest tid på studiene i 2022, med 50 timer. På medisin, arkitektur og farmasi er tilsvarende tall rundt 42. I den andre enden av skalaen finner vi språk og arkeologi med noe under 25 timer per uke. Det er lite variasjon over tid, både for disse utdanningstypene og for andre utdanningstyper. Se vedleggstabell V2.39 for tidsserie per utdanningstype. Mer om resultatene kan leses i NOKUTs rapport fra Studiebarometeret 2022 (NOKUT, 2023).

⁴ Foreløpig upublisert notat av Lånekassen og HK-dir.

Figur 2.11 Faglig tidsbruk i timer per uke, heltidsprogrammer, per institusjon, gj.snitt 2022

Figuren viser gjennomsnittlig faglig tidsbruk i antall timer per uke. Bare institusjoner med et tilstrekkelig høyt antall svar i Studiebarometeret 2022 er inkludert.

Kilde: NOKUT, Studiebarometeret

2.11 Studenttilfredshet - nasjonal styringsparameter

Denne indikatoren sier noe om hvordan studentene oppfatter kvaliteten på studiene (NOKUT, 2023). Påstanden i Studiebarometeret som indikatoren er basert på, er formulert åpent og generelt: «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på», og besvares på en skala fra én til fem, med ytterpunktene «1 – Ikke enig til «5 – Helt enig». Studentene bestemmer selv hva som er viktigst for dem når de vurderer overordnet tilfredshet. Det er sannsynlig at svarene også påvirkes av andre forhold enn bare det faglige. Det kan også være en tendens til å besvare generelle spørsmål mer positivt enn spesifikke spørsmål, og dette spørsmålet er langt mer generelt enn de andre i spørreundersøkelsen. Alle disse faktorene kan være med å forklare at dette spørsmålet jevnt over får høyere skår enn de fleste andre i Studiebarometeret.

Mellom 2013 og 2019 lå det nasjonale gjennomsnittet på 4,1. I 2020 og 2021 var gjennomsnittet 4,0. Den lille nedgangen skyldtes kanskje pandemien og smitteverntiltakene. I 2022 fortsatte imidlertid nedgangen, tilsvarende tall er nå 3,8. Nedgangen til tross, er de aller fleste studentene godt fornøyde med studieprogrammet sitt. Rundt 70 prosent valgte de to mest positive svaralternativene i 2022, mens 11 prosent valgte de to mest negative. Tilsvarende tall for de foregående årene har vært om lag 75 prosent positive og om lag 9 prosent negative svar. Samtidig valgte en noe større andel enn før midtkategorien.

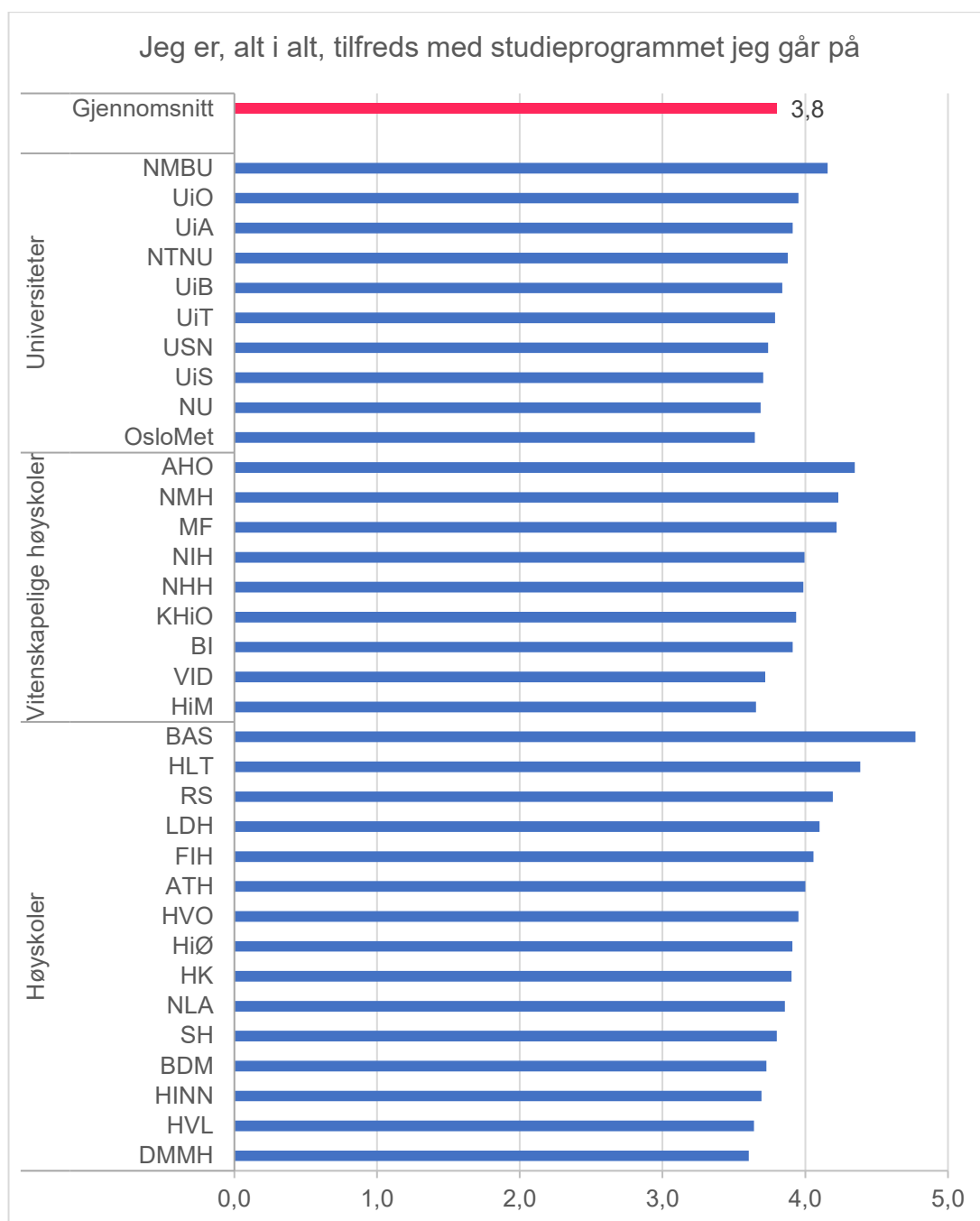
Nedgangen i gjennomsnittstallet fra 2021 til 2022 kan i stor grad tilskrives at andelen som er helt enig i påstanden (verdi 5), har gått markant ned. Tidligere har denne andelen vært stabil på omkring 40 prosent, i 2022 var den på rett under 30 prosent. Samtidig har andelen som svarer verdien 4 økt. Så bak nedgangen i gjennomsnittstallet, ligger det i mye større grad en endring i bruk av de to mest «positive» svarkategoriene, enn en endring i andelen som velger de mest «negative» svarkategoriene.

Figur 2.12 viser at studentene jevnt over er tilfreds med studiekvaliteten. På flere av de små, spesialiserte institusjonene er studentene svært tilfreds. På noen av disse institusjonene er antallet studenter, og dermed antall respondenter i Studiebarometeret, lavt. Blant institusjonene med flere enn 20 respondenter er det høyest overordnet tilfredshet blant studentene på BAS, med 4,8 i gjennomsnitt. Deretter følger HLT og AHO, med henholdsvis 4,4 og 4,3. De største institusjonene ligger svært nært det nasjonale snittet på 3,8. Blant universitetene ligger NMBU høyest med 4,2. De fleste universitetene og høyskolene ligger stabilt på denne indikatoren over tid. Se vedleggstabell V2.38 for tidsserie per institusjon.

De fleste utdanningstyper har hatt en nedgang i tilfredshet fra 2021 til 2022. Se vedleggstabell V2.39 for tidsserie per utdanningstype. Studenter på fysikk, arkeologi og geologi de mest fornøyde, med 4,3 i gjennomsnitt. Disse utdanningstypene har vært blant de med mest tilfredse studenter over tid. Grunnskolelærer- og lektorstudenter er de minst fornøyde, med henholdsvis 3,4 og 3,5 i gjennomsnitt. Disse to utdanningstypene har vært blant de med lavest skår helt siden 2014. Utdanningstypen med mest markant nedgang de siste årene er sykepleie. Her har studentene blitt gradvis mindre tilfredse de siste årene, fra 4,0 i 2016–2019, til 3,6 2021 og 2022. Ekstra belastning gjennom praksis i pandemien kan være med å forklare nedgangen i tilfredshet.

NOKUT har analysert hva som påvirker studentenes svar på spørsmålet om overordnet tilfredshet. Analysen tilsier at godt organiserte studieprogram der studentene opplever at undervisningen er god, gir høy tilfredshet. I tillegg er studentenes motivasjon en viktig faktor.

Figur 2.12 Studentenes tilfredshet med studiekvaliteten, per institusjon. Gj.snitt 2022

Dataene er basert på spørsmål i studiebarometeret 2022: Skalaen går fra én til fem, der fem er mest fornøyd. Bare institusjoner med et tilstrekkelig høyt antall svar i Studiebarometeret 2022 er inkludert.

Kilde: NOKUT, Studiebarometeret

Tilstandsrapporten har de seneste årene inneholdt oppslag om bruk av norsk og fremmedspråk i undervisningen og i studentenes masteroppgaver. Nærmere undersøkelser av datakvaliteten viser at den er svak på begge områder. For om lag 45 prosent av studieprogrammene savnes sikker informasjon om undervisningsspråk. For masteroppgavene omfatter språkinformasjonen et utvalg, men vi vet ikke hvor stor andel utvalget utgjør av alle masteroppgaver. Vi vet heller ikke hvor representativt utvalget er for alle masteroppgaver. Samlet sett tilsier dette at det ikke er riktig å publisere statistikk om språk på linje med den mer etablerte og kvalitetssikrede statistikken i tilstandsrapporten.

Den nye språklova (Lovdata, 2021) trådte i kraft 1. januar 2022 og skal sikre bruk av norsk språk på alle områder i samfunnet. Utdanningssektoren er viktig i denne sammenhengen. Universitets- og høyskoleloven § 1-7 (2009) slår fast at universitetene og høyskolene har ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle norsk fagspråk. For å kunne følge opp hvordan institusjonene oppfyller ansvaret for norsk som utdanningsspråk, trengs et bedre datagrunnlag enn det vi har i dag. Vi må få sikrere kunnskap om hvilke språk studentene møter – det kan være både gjennom undervisningspersonell og i form av læremateriell – og hvilke språk studentene selv benytter i eksempelvis bachelor- og masteroppgaver. Det finnes noe data for dette i dag, men datagrunnlaget er ikke tilstrekkelig systematisk, blant annet fordi det ikke er obligatorisk å registrere for institusjonene.

Kunnskapsdepartementet (KD) har i samarbeid med Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) varslet en handlingsplan for norsk fagspråk i academia. Handlingsplanen skal legges fram før sommeren 2023. HK-dir, Sikt og Språkrådet har etablert en arbeidsgruppe for å vurdere datagrunnlaget og eventuelt behov for endringer i rapportering.

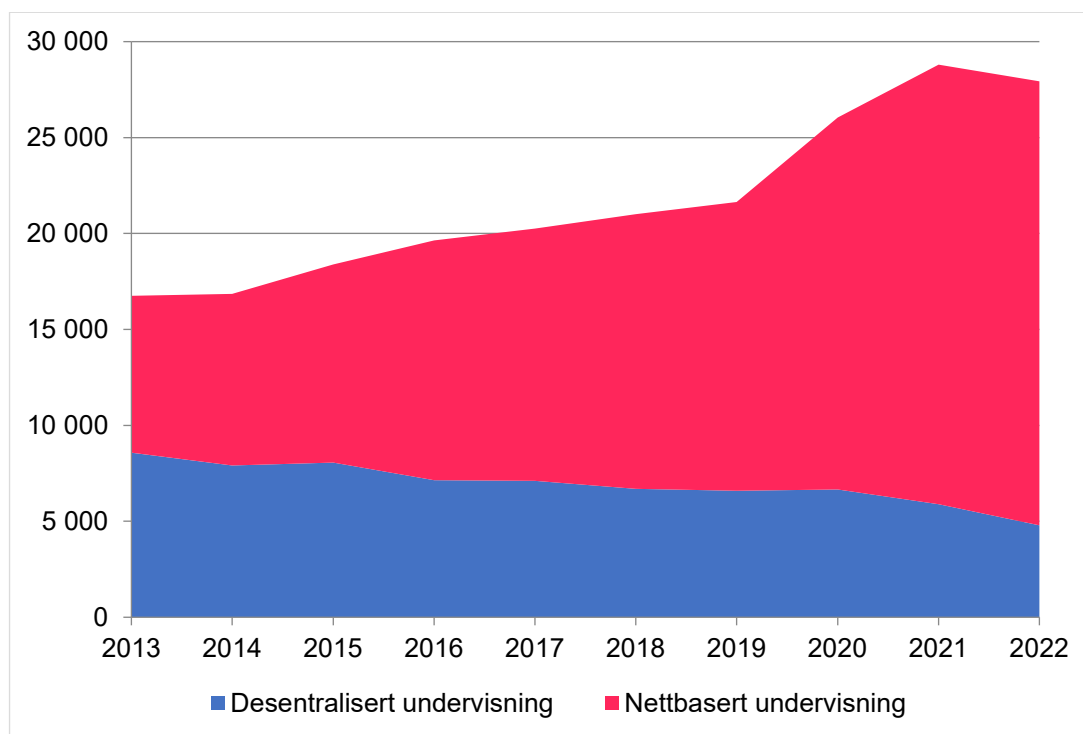
For 2022 har vi kunnskap om språk i masteroppgaven til i underkant av 13 000 uteksaminerte, og 58 prosent av disse var levert på norsk. Andelen var den samme som i 2015. Det er altså ikke noe i disse tallene som tyder på endringer i denne perioden, selv om det må tas forhold om representativiteten i utvalget. Totalt ble i overkant av 20 000 studenter uteksaminert fra masterstudier, uten at vi vet hvor mange av disse som leverte masteroppgave.

Tallene for planlagt undervisningsspråk viser en jevn stigning for engelsk siste ti år. Det gjelder både antall emner og antall registrerte studenter. Ifølge disse tallene var 88 prosent av alle studenter registrert på emner med norsk som undervisningsspråk i 2013. Deretter sank tallet til 83 prosent i 2018 og 79 prosent i 2022. Selv om tallene har svakheter, er det god grunn til å tro at de fanger opp en faktisk tendens med synkende andel undervisning på norsk. Det blir derfor viktig å få på plass et sikrere datagrunnlag som gjør det mulig å vurdere situasjonen for norsk språk i høyere utdanning.

2.12 Studenter på fleksible studietilbud

Det er et politisk mål at høyere utdanning i større grad skal være tilgjengelig uavhengig av bosted og livssituasjon. Eksempler på studietilbud som gir fleksibilitet, er programmer som undervises utenfor ordinære studiesteder eller studieprogram der undervisningen foregår på nett. Universiteter og høyskoler rapporterer slike program som henholdsvis *desentraliserte* og *nettbaserte*, og disse utgjør til sammen «fleksible utdanningstilbud» i dette oppslaget. Figur 2.13 viser utviklingen i studenter på disse tilbudstypene siste ti år.

Figur 2.13 Studenter på fleksible studietilbud 2013–22. Antall

Studenter (både egen- og eksterntfinansierte) på programmer der undervisningen gis andre steder enn ved institusjonens ordinære studiesteder, eller som nettundervisning.

Kilde: DBH

I et tiårig perspektiv har antall studenter på nettbaserte studier økt, mens antall studenter på tilbud registrert med desentralisert undervisning, har gått tilbake. Mange fleksible studietilbud inneholder imidlertid elementer av både «desentralisert» og «nettbasert», og valget mellom de to kategoriene kan være noe vilkårlig. Dette gjør at det er fornuftig å omtale de to samlet.

Med pandemien i 2020 kom en sterk vekst i antall studenter på fleksible tilbud. Fra 2019 til 2021 økte antall studenter på slike tilbud med 33 prosent, langt mer enn den samlede studentveksten, som var 9 prosent i samme periode. I 2022 gikk antallet studenter på fleksible tilbud noe tilbake, mens andelen studenter på slike tilbud var den samme som året før, i overkant av 10 prosent.

Studenter på fleksible tilbud er som ventet klart eldre enn gjennomsnittsstudenten. Hele 75 prosent av alle studenter er under 30 år, mens bare 31 prosent av studentene på fleksible tilbud tilhører denne aldersgruppen. Omvendt er 33 prosent av studentene på fleksible program eldre enn 40 år, mot bare 10 prosent av studentene på ordinære studieprogram. En noe større andel av kvinnelige enn mannlige studenter deltar på fleksible

utdanningstilbud. Mens kvinner utgjør 60 prosent av alle studenter, utgjør de hele 71 prosent av studenter på fleksible tilbud. Se [V2.10](#) for detaljer om studenter på fleksible program etter alderskategori og kjønn.

Det er store forskjeller mellom institusjonene i antall og andel studenter på fleksible tilbud, se [V2.16](#). Mens UiO i 2022 hadde 0,4 prosent av sine studenter på fleksible tilbud, var andelen 43 prosent ved HK, som har satset tungt på nettstudier. HK alene har 30 prosent av alle nettstudenter i høyere utdanning. Når vi sammenlikner studenttall fra SSB – der studenter registrert ved flere institusjoner kun telles en gang – med tall fra DBH – som oppgir antall registrerte studenter per institusjon, kan det tyde på at et betydelig antall av studentene ved HK i 2022 også var registrert ved annen institusjon. Dette er interessant med tanke på bruken av fleksible tilbud.

Av de statlige institusjonene hadde HVO høyest andel studenter på fleksible tilbud med 31 prosent, etterfulgt av HINN med 19 prosent og HiØ og UiT, begge med 17 prosent. For HVO er det nettilbud som dominerer, mens HINN har mye undervisning utenfor institusjonenes ordinære studiesteder, ved høgskolesenteret på Kongsvinger og studie- og høgskolesenteret på Tynset. Skillet mellom disiplinorienterte og profesjonsrettede institusjoner preger den institusjonsvise variasjonen. Institusjoner med stort innslag av profesjonsutdanning har gjennomgående flere studenter på fleksible tilbud, i de fleste tilfeller mellom 10 og 20 prosent. Blant institusjonene med betydelig innslag av profesjonsutdanninger skiller UiS seg noe ut ved at bare 3 prosent av studentene er registrert på den type tilbud.

De to kategoriene «desentralisert» og «nettbasert» fanger imidlertid ikke opp alle utdanningstilbud som gir studenter fleksibilitet i studier med tanke på bosted eller livssituasjon. Gjennomgang av institusjonenes studiekataloger tyder på at et ikke ubetydelig antall studieprogrammer registrert med «undervisning ved institusjonen» likevel er fleksible ved at de er basert på periodiske samlinger ved en institusjonscampus. Slike program henvender seg ofte til studenter som ikke ønsker å flytte til et studiested. Majoriteten av slike tilbud er trolig også deltidsprogrammer og gir dermed fleksibilitet også langs tidsdimensjonen.

Det er interessant å se på «desentraliserte» og «nettbaserte» programmer sammen med deltidsorganiserte programmer registrert med «undervisning ved institusjonen». Da finner vi at 25 prosent av alle studenter er registrert på et program som er enten «desentralisert», «nettbasert» eller deltid, og at forskjellen mellom institusjonene er stor. HK, HINN, SH og HVO har om lag eller noe over halvparten av sine studenter på slike tilbud, mens andelen ved UiO, NHH, NTNU og UiB er mellom 11 og 15 prosent. Ifølge tall fra OECD er Norge blant landene med høyest andel deltidsstudenter i høyere utdanning (OECD, 2022).⁵

Måten studieprogram registreres på i dag er ikke egnet til å fange opp den økende kompleksiteten som kjennetegner utdanningstilbudet. Alternativene «undervisning ved institusjonen», «desentralisert undervisning» og «nettbasert undervisning» er ikke gjensidig utelukkende og fanger ikke opp nyansene i fleksibiliteten som finnes. For å styrke kunnskapen om graden av fleksibilitet i høyere utdanning har HK-dir satt i gang et arbeid for å få på plass en mer hensiktsmessig registrering av studietilbudenes organisering.

⁵ Figure B1.3. Share of tertiary students studying part-time (2013, 2020)

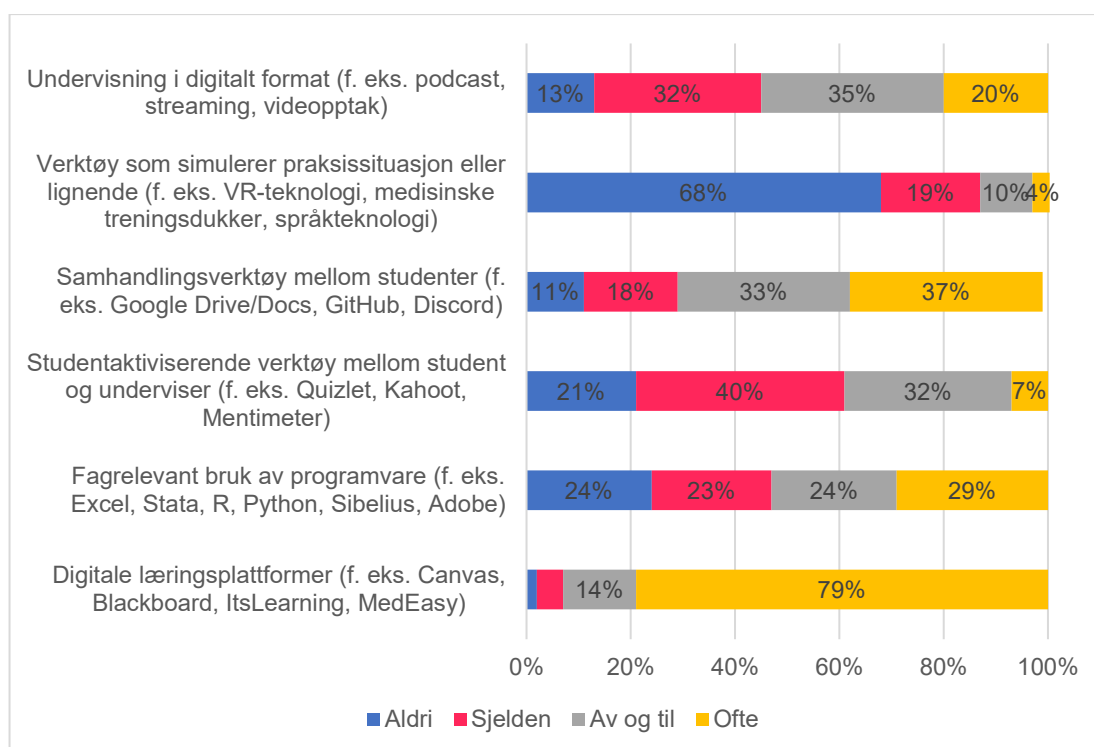
2.13 Bruk og utbytte av digitale verktøy i høyere utdanning

I studiebarometeret har studentene blitt stilt spørsmål om bruk og vurdering av digitale verktøy i undervisningen. Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2022 viste en tidsserie fra 2018 til 2021 med marginale endringer gjennom perioden. Den samlede indeksverdien var marginalt lavere i 2021 og 2020 enn i de to årene før.

I Studiebarometeret 2022 var spørsmålsbatteriet om bruk og læringsutbytte av digitale verktøy i undervisningen videreutviklet og bygd ut. Et hovedformål med endringen var mer systematisk å kartlegge bruken av digitale verktøy og studentenes vurdering av hvordan ulike verktøy bidrar til læringsutbytte. Bare studenter som svarte at de hadde brukt de respektive verktøyene, ble bedt om å vurdere i hvilken grad verktøyet bidro til god læring. At spørsmålene var nye i 2022, innebærer at data på dette området ikke kan sammenliknes med tidligere årganger av Studiebarometeret.

Figur 2.14 under viser svarfordelingen i Studiebarometeret for spørsmålet om bruk av digitale verktøy. Flere enn 9 av 10 respondenter oppga å ha brukt digitale læringsplattformer av og til eller ofte, mens 7 av 10 svarte det samme om samhandlingsverktøy. I overkant av halvparten hadde brukt fagrelevant programvare og like mange hadde hatt undervisning i digitalt format. 4 av 10 hadde brukt studentaktiverende verktøy av og til eller ofte, mens bare et lite mindretall hadde brukt verktøy som simulerer praksissituasjon.

Figur 2.14 Andel studenter som oppgir å ha brukt utvalgte digitale verktøy i undervisningen

Data fra Studiebarometeret 2022. Studentene besvarte følgende spørsmål: «Hvor ofte bruker du følgende typer digitale verktøy i undervisningen på ditt studieprogram?» 0 = aldri, 1 = sjelden, 2 = av og til, 3 = ofte.

Kilde: NOKUT, Studiebarometeret

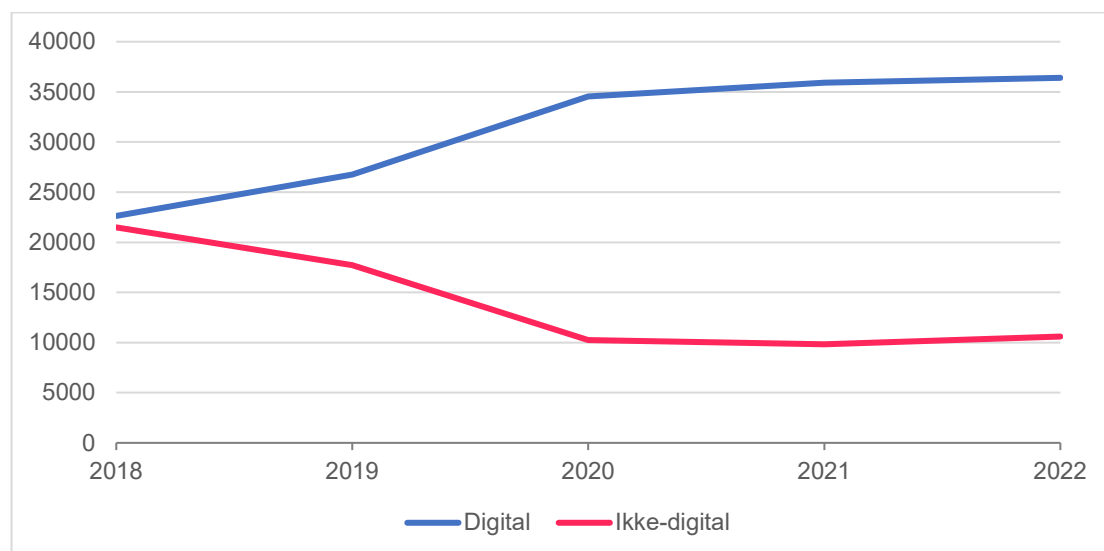
I vurderingen av de digitale verktøyenes bidrag til god læring var studentene mest positive til digitale læringsplattformer. Flere enn åtte av ti svarte at slik bruk i noen grad eller i stor grad hadde bidratt til god læring. For de øvrige verktøyene valgte grovt regnet to av tre studenter de samme svaralternativene. Med tanke på arbeidet for en mer studentaktiv læring, kan det

være verd å merke seg at studentaktiviserende verktøy mellom student og underviser var det digitale verktøy der færrest respondenter (17 prosent) valgte svaralternativet «i stor grad» på spørsmål om bidrag til læring.

I kjølvannet av pandemien er ulike arbeider satt i gang for å øke kunnskap om både omfang og læringsutbytte knyttet til digitalisering. Nå i 2023 arbeider NIFU på oppdrag fra HK-dir med et forskningsprosjekt som skal øke kunnskapen om hvordan og hvilke digitale verktøy som best bidrar til god læring i høyere utdanning. Her er svarene i Studiebarometeret et viktig datagrunnlag, og prosjektet skal slutføres i november 2023.

Sikt forvalter rammeavtaler for digitale eksamenssystemer som støtter håndteringen av eksamensprosessen ved universiteter og høyskoler. Figur 2.15 viser hvordan tallet på digitale eksamener økte fra 2018 og inn i pandemien i 2020 og at forholdet mellom digitale og ikke-digitale eksamensformer har holdt seg stabilt siden da.

Figur 2.15 Eksamener ved universiteter og høyskoler 2018–2022 etter eksamensform

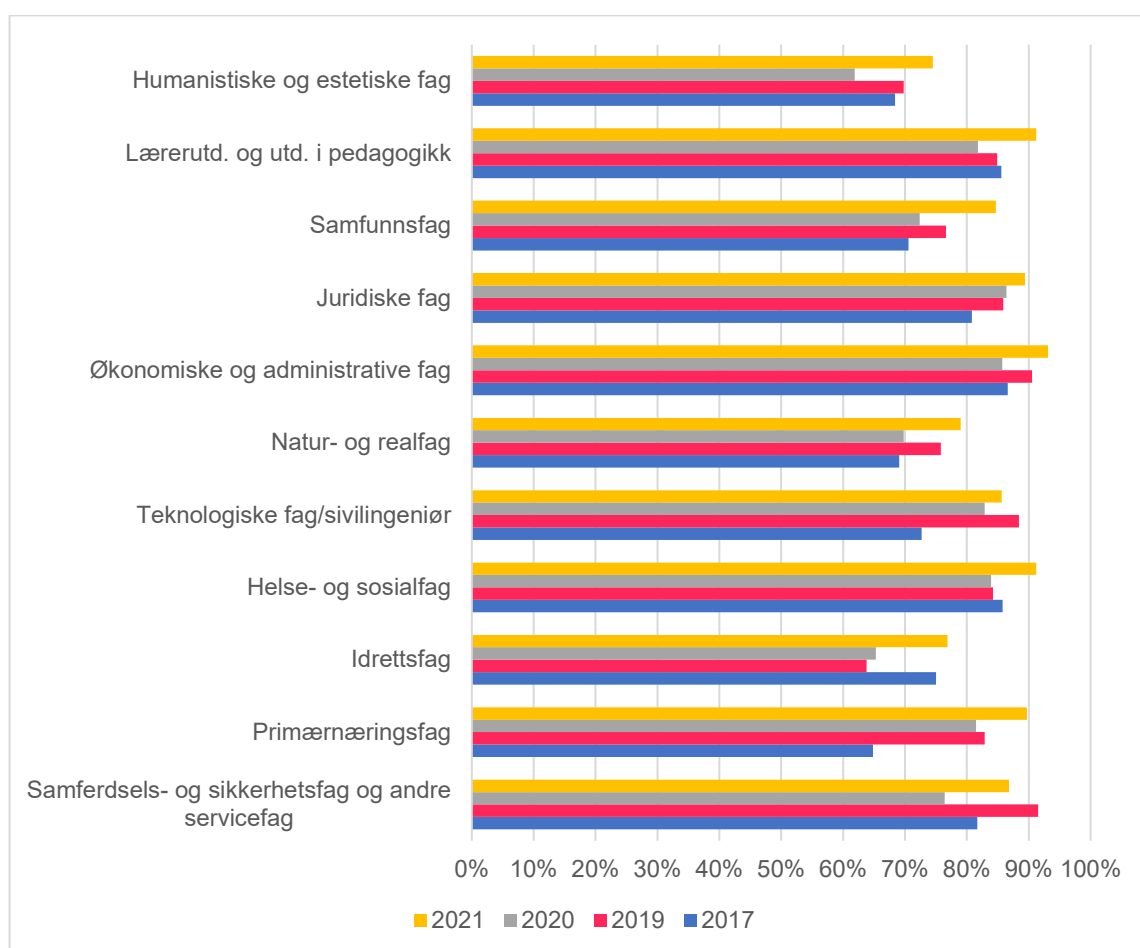
Kilde: Sikt

2.14 Tilpasning på arbeidsmarkedet - nasjonal styringsparameter

Sysselsetting i relevant arbeid er et mål på om utdanningen er tilpasset arbeidsmarkedet. NIFUs kandidatundersøkelse gjennomføres i november i oddetallsår, og inkluderer kandidater som uteksamineres i vårsemesteret samme år. For å fange opp betydningen av pandemien ble det gjennomført en ekstra undersøkelse i 2020. I oppsummeringen av resultatene fra undersøkelsen i 2021 konkluderer NIFU med at overgangen fra utdanning til arbeidsmarked for nylig masterutdannede i november 2021 var klart lettere enn året før, og at andelen som var arbeidsledig, undersysselsatt eller hadde en jobb som samsvarte dårlig med utdanningen var den lavest observerte de siste ti årene (Holtermann et al., 2022).

Innenfor alle fagområder gjorde de uteksaminerte fra 2021 det bedre på arbeidsmarkedet enn uteksaminerte fra 2020. For de fleste fagområder var resultatene fra 2021 også bedre enn resultatene i både 2019 og 2017, se figur 2.16.

Figur 2.16 Uteksaminerte med mastergrad i relevant arbeid et halvt år etter utdanning

Kilde: NIFU, Kandidatundersøkelsen

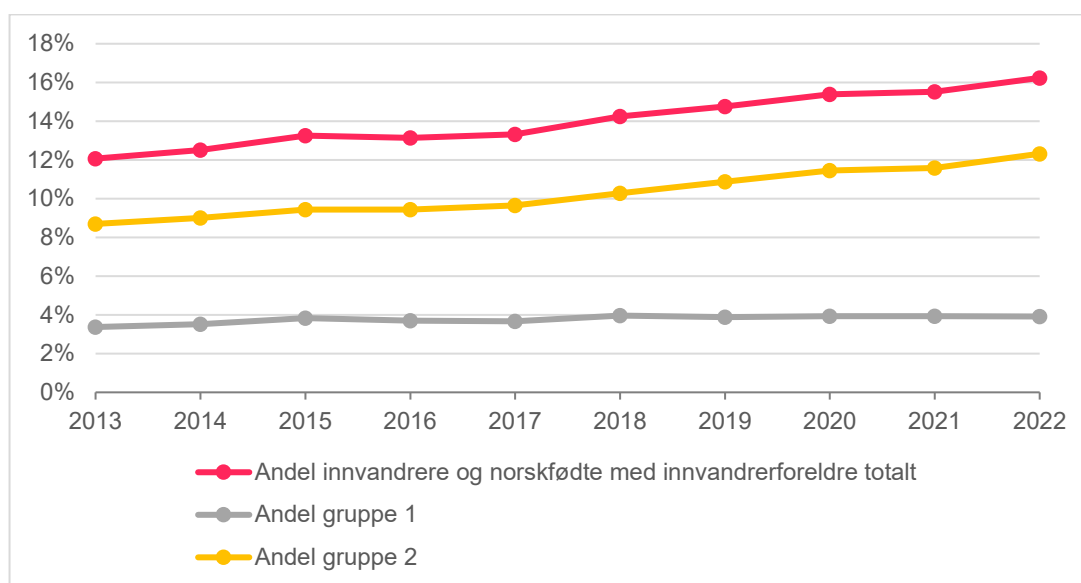
Uteksaminerte i relevant arbeid kan imidlertid også oppleve manglende samsvar mellom utdanning og arbeid. Mange opplever *overutdanning*, det vil si å ha høyere utdanning enn arbeidet krever. NIFU finner at dette særlig gjelder humanistene, her svarte 41 prosent at arbeidet ikke krever masterutdanning. For øvrige fagområder varierer andelen mellom 17 og 29 prosent (Holtermann et al., 2022).

2.15 Studenter med innvandrerbakgrunn

I 2022 studerte 34 879 personer som selv har innvandret og 13 472 norskfødte med innvandrerforeldre ved universiteter og høyskoler i Norge. Begge gruppene har økt med om lag 500 fra i fjor. Det totale tallet på studenter i Norge har gått ned i samme periode, og den samlede andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i studentmassen har derfor økt fra 15,5 til 16,2 prosent. Gruppen av innvandrere har steget med om lag 10 000 siden 2013, mens gruppen norskfødte med innvandrerforeldre har steget med rundt 7 000, og er dermed mer enn doblet. Se [V2.47](#) fortidsserier for antall innvandrere og antall norskfødte med innvandrerforeldre.

Figur 2.17 viser andelen studenter med innvandrerbakgrunn over tid. Vi ser at denne andelen har steget fra rundt 12 til 16 prosent av studentene i løpet av de siste ti årene. Det er først og fremst andelen studenter fra gruppe 2 (personer med ikke-vestlig bakgrunn) som har økt i denne perioden. Bare det siste året har denne gruppens andel av studentmassen økt fra 11,6 til 12,3 prosent, mens andelen fra gruppe 1 har ligget nokså flatt like under 4 prosent helt siden 2015.

Figur 2.17 Studenter med innvandrerbakgrunn 2013–22. Prosent

Innvandrere er her definert som personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er definert som personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Gruppe 1: EU/EØS, USA, Canada, Australia, New Zealand. Gruppe 2: Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand og Europa utenom EU/EØS/EFTA

Kilde: Statistisk sentralbyrå, utdanningsstatistikk

Studietilbøyeligheten blant personer som er født i Norge av innvandrerforeldre er høyere enn for den delen av befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn. Andelen norskfødte med innvandrerforeldre i aldersgruppen 19–34 år som studerer ved universitet eller høyskole er henholdsvis 27 og 37 prosent for menn og kvinner. Tilsvarende andel for de uten innvandrerbakgrunn er 17 og 26 prosent, mens den er 10 og 15 prosent blant dem som selv har innvandret (se [V2.47](#)).

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre skiller seg på en del områder fra den øvrige befolkningen når det gjelder valg av studie. På masterstudiene i farmasi og odontologi har hele 65 og 39 prosent studenter med innvandrerbakgrunn. Blant de større

studiene ligger ingeniørutdanning (bachelor) særlig høyt med en andel på 23 prosent. For barnehagelærerstudiet og sykepleiestudiet er andelene 21 og 20 prosent. På for eksempel den femårige grunnskolelærerutdanningen er andelen langt lavere, bare 8 prosent. Se ellers vedleggstabell [V2.46](#) og [V2.48](#) for oversikt over andel studenter med innvandrerbakgrunn på utvalgte studier og etter fagfelt.

Ser vi på tall for de ulike institusjonene, ligger OsloMet høyest med 26 prosent studenter med innvandrerbakgrunn. UiO har 25 prosent, mens HiØ og USN begge har 23 prosent. De fleste andre institusjoner har langt lavere andeler. Lavest ligger NIH og NHH med henholdsvis 5 og 9 prosent. Se ellers [V2.45](#) for institusjonsvise andeler for innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn og for ulike landgrupper.

2.16 Norske gradsstudenter i utlandet

I studieåret 2021–22 var det totalt 14 000 norske gradsstudenter i utlandet med støtte fra Lånekassen. Siden toppåret 2015 har det vært en reduksjon i antallet norske studenter som tar en akademisk grad i utlandet på til sammen 19 prosent. Dette tilsvarer et fall på om lag 3 400 studenter. Særlig sterk var nedgangen i studieåret 2020–21. Nedgangen fortsetter i studieåret 2021–22 med i underkant av 300 færre gradsstudenter i utlandet enn året før.

Nedgangen i antall studenter ved norske institusjoner i 2022, som beskrevet i kapittel 2.2, skyldes altså ikke at flere norske studenter reiser utenlands for å ta en grad. For siste studieår er den prosentvise nedgangen hjemme og ute identisk. Over den siste tiårsperioden har derimot studentmassen hjemme økt, mens helgradsstudentene i utlandet har blitt færre. Mens gradsstudentene i utlandet utgjorde 7 prosent av studentpopulasjonen i Norge i 2013, utgjør de nå 5 prosent.

Den langvarige nedgangen kan blant annet ses i sammenheng med økonomiske forhold som valutakurser, endringer i studiestøtte, og avgifter, samt størrelsen på studentkull og spesielle forhold knyttet til store mottakerland. I tillegg må vi anta at pandemien, med stengte landegrenser og generelt stor usikkerhet, også har påvirket tilstrømmingen av norske søkere til utenlandske læresteder de siste par årene. Fordi de fleste gradstudningene tar flere år å fullføre, vil pandemieffekten kunne gjøre seg gjeldende i statistikken i flere år framover.

Tabell 2.3 viser de ti mest populære landene for utenlandsstudentene. Storbritannia, Danmark, USA og Polen er fortsatt de klart mest populære destinasjonene for norske gradsstudenter. Slik har det vært de siste ti årene. Både Storbritannia og Danmark har imidlertid blitt gradvis mindre populære blant de norske gradsstudentene de siste årene. Det samme gjelder Sverige og Australia. Derimot har Nederland og Spania økt i popularitet. Det er sammensatte årsaker til disse landspesifikke endringene i studentstrømmen ut fra Norge. Detaljerte tall for land, fagområde og institusjon finnes på www.statistikk.diku.no.

Tabell 2.3 Norske gradsstudenter i utlandet, fordelt på land. Antall

Land	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Storbritannia	4 622	5 003	5 295	5 078	4 568	4 326	4 058	3 885	3 695	3 353
Danmark	2 793	2 802	2 745	2 770	2 514	2 454	2 371	2 408	2 277	2 083
USA	1 637	1 840	2 088	2 096	1 968	1 905	1 858	1 750	1 472	1 666
Polen	1 523	1 504	1 566	1 604	1 553	1 524	1 538	1 579	1 547	1 530
Nederland	386	381	377	405	450	519	599	614	664	727
Ungarn	856	814	924	997	1043	949	874	766	721	712
Slovakia	480	514	529	547	579	603	575	541	554	545
Sverige	770	656	625	566	584	625	600	512	473	451
Spania	132	136	194	276	263	304	289	357	392	432
Australia	1 188	1 080	980	926	909	906	848	714	454	375
Andre land	1 884	1 879	1 970	2 177	2 482	2 519	2 342	2 240	2 069	2 179
I alt	16 271	16 609	17 293	17 442	16 913	16 634	15 952	15 366	14 318	14 053

Tabellen viser norske gradsstudenter i utlandet med støtte fra Lånekassen, tall per år gjelder studieår.

Kilde: Lånekassen

Tabell 2.4 viser fordelingen på de mest populære fagområdene blant norske gradsstudenter i utlandet fra studieåret 2013/14 til 2021/22. Medisin og økonomi og administrasjon er de klart største fagområdene for norske gradsstudenter i utlandet. Mens medisin ligger stabilt på rundt 3 000 utenlandsstudenter årlig, har økonomi og administrasjon hatt en nedgang på 24 prosent siden 2013. Det utgjør den største nedgangen i antall studenter. Det er imidlertid humanistiske fag og bildende kunst/kunsthåndverk som har størst prosentvis nedgang i perioden, med henholdsvis 40 og 41 prosent. Også siste år har humanistiske fag hatt en tydelig tilbakegang. Et annet fagområde med betydelig nedgang er psykologi, med 10 prosent færre gradsstudenter i utlandet. For samfunnsfag går tallene derimot opp med 6 prosent for siste studieår.

Tabell 2.4 Gradsstudenter i utlandet per fagområde, sortert etter antall studenter

Fagområde	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Medisin	3 100	3 225	3 318	3 285	3 177	3 101	3 071	3 064	3 032
Økonomi / business / administrasjon / ledelse	3 491	3 674	3 680	3 441	3 297	3 063	2 852	2 632	2 655
Samfunnsfag	1 334	1 328	1 343	1 374	1 362	1 306	1 264	1 173	1 241
Psykologi	885	983	1065	1005	956	951	967	922	834
Realfag	498	539	582	605	667	681	658	620	591
Ingeniørfag	692	750	812	823	803	776	708	600	562
Humanistiske fag	889	885	839	770	765	723	671	597	523
Bildende kunst / kunsthåndverk	716	689	649	555	483	482	462	418	431
Andre fagområder	5 004	5 220	5 154	5 055	5 124	4 869	4 713	4 292	4 184
I alt	16 609	17 293	17 442	16 913	16 634	15 952	15 366	14 318	14 053

Tabellen viser norske gradsstudenter i utlandet med støtte fra Lånekassen, tall per år gjelder studieår.

Kilde: Lånekassen

2.17 Internasjonale studenter i Norge

Tilstandsrapporten har siden 2019 presentert tall for internasjonale studenter basert på OECDs definisjon. Denne omfatter alle studenter som har krysset landegrensene for å studere, unntatt utvekslingsstudenter. Internasjonale studenter vil dermed inkludere både helgradsstudenter og studenter på enkeltemner og årsheter som ikke er på utveksling.

SSB har operasjonalisert OECDs definisjon som «studenter som har sin videregående opplæring fra utlandet og som har flyttet til Norge for mindre enn fem år siden». Ofte mangler imidlertid opplysninger om hvilket land videregående opplæring har funnet sted i, og SSB bruker da kun statsborgerskap samt opphold i Norge i mindre enn fem år som utvalgs-kriterier. I praksis gir denne operasjonaliseringen langt flere internasjonale studenter enn de som krysser grensen for å studere i Norge og som dermed skal regnes som internasjonale studenter i henhold til OECD. Tellingen kan for eksempel omfatte personer som kommer for å arbeide og deres familiemedlemmer, eller flyktninger og asylsøkere med oppholdstillatelse.

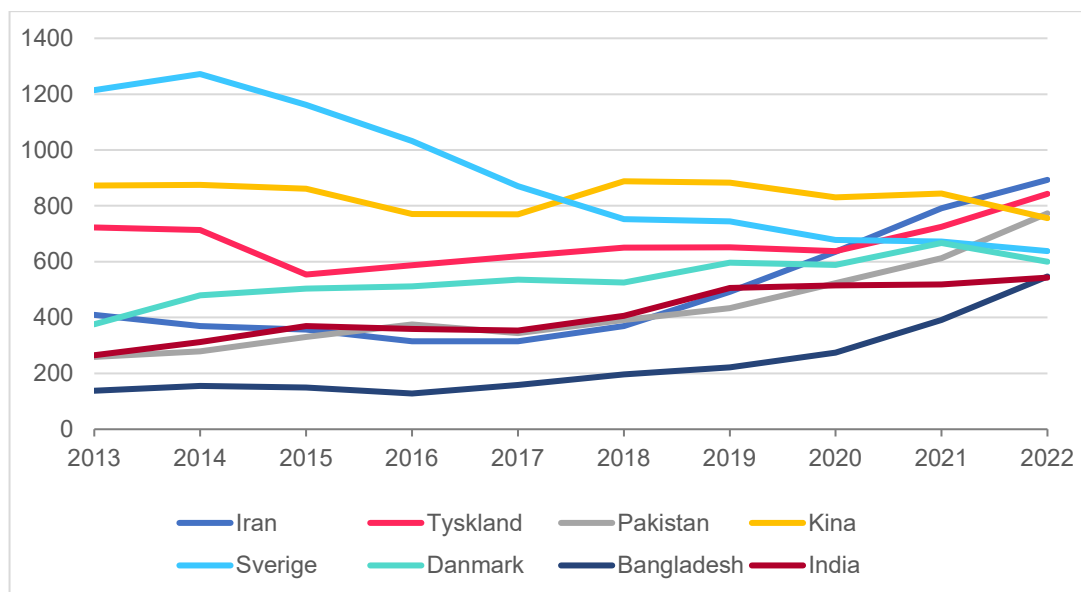
I 2022 var det nær 14 000 internasjonale gradsstudenter i Norge, gitt SSBs utvalgs-kriterier beskrevet ovenfor. Dette er en økning på 6 prosent siden året før. De siste ti årene har antallet internasjonale studenter som kommer til Norge økt med 18 prosent, eller nærmere 2 100 personer. Nær halvparten av disse, 45 prosent, kommer fra Europa, mens 38 prosent kommer fra land i Asia. De siste ti årene har tilstrømmingen av internasjonale studenter fra Asia og Nord-, Sør- og Mellom-Amerika mer enn doblet seg, mens tilstrømmingen fra Europa har gått noe ned (8 prosent) i samme periode. Det siste året er det derimot studenter fra Afrika som har økt mest i antall (11 prosent).

Figur 2.18 viser utviklingen i perioden 2013–2022 for de åtte landene som hadde flest studenter i Norge. I 2022 kom det flest internasjonale studenter fra Iran (nær 900 studenter) og Tyskland (nær 850 studenter). Antallet studenter fra Iran har økt kraftig hvert år siden 2017 med om lag hundre personer årlig, mens det fra Tyskland har vært en særlig økning de siste to årene. For de siste ti årene under ett, er det derimot Bangladesh som har størst relativ vekst med fire ganger så mange studenter i 2022 som ti år tidligere. Bare siste år har antallet internasjonale studenter fra Bangladesh økt med 40 prosent og utgjør nå om lag 550 studenter i Norge. Nest høyest vekst har studenter fra Pakistan, med en tredobling av internasjonale studenter siden 2013. Dette utgjør nå knappe 800 studenter. Deretter følger Iran og India, som begge har mer enn dobbelt så mange internasjonale studenter i Norge i 2022 som ti år tidligere. Blant land med betydelig nedgang finner vi Sverige, med en nær halvering av internasjonale studenter til Norge de siste ti årene, fra nesten 1 300 i 2013 til noe under 700 i 2022. Det siste året har særlig Kina hatt nedgang (10 prosent).

Det er liten grunn til å forvente at den høye veksten blant land som Iran, Bangladesh, India og Pakistan vil fortsette de neste årene. Fra høsten 2023 vil regjeringen innføre studieavgift for studenter fra land utenfor EU/EØS og Sveits. Kunnskapsdepartementet forventer at antall nye internasjonale studenter fra land utenfor Europa dermed vil gå tydelig ned (Kunnskapsdepartementet, 2022).⁶ Dermed kan man forvente at studenter fra europeiske land framover vil utgjøre en større andel av de internasjonale studentene i Norge.

⁶ Departementet forventer at forslaget i svært liten grad vil berøre utvekslingsstudenter fra disse landene. Noen internasjonale studenter fra land utenfor EU/EØS og Sveits vil også være unntatt fra å betale studieavgifter basert på opphold i Norge eller annen nær tilknytning til Norge.

Figur 2.18 Internasjonale studenter i Norge 2013–22, land med flest studenter

Kilde: Statistisk sentralbyrå, utdanningsstatistikk

Vedleggstabellene [V2.58](#), [V2.59](#) og [V2.60](#) gir mer detaljert informasjon om hvordan de internasjonale gradsstudentene er fordelt på land, fagområder og norske universiteter og høyskoler. Russland skiller seg ut med et kraftig fall i innkommende internasjonale studenter på 75 prosent over den siste tiårsperioden. Fra å være det nest største hjemlandet blant internasjonale studenter i 2013 med 980 studenter, er landet nå på en 18. plass på listen over statsborgerskap for internasjonale studenter i Norge. Ikke uventet er det Ukraina som har aller den største endringen siste år, med en økning fra 114 studenter i 2021 til 412 i 2022. Dette tilsvarer en vekst på over 250 prosent fra året før. Økningen kan tilskrives de nye studieplassene som ble opprettet spesielt for ukrainske flyktninger høsten 2022, som omtalt i kapittel 2.2. Eksemplet gir en god illustrasjon av problemene nevnt innledningsvis i dette kapitlet om svak datakvalitet og derav usikkert tallgrunnlag knyttet til internasjonale studenter. De fleste av disse ukrainske studentene er ikke internasjonale studenter i henhold til OECDs definisjon, men flyktninger som kom til Norge i kjølvannet av den russiske invasjonen av Ukraina tidligere samme år.

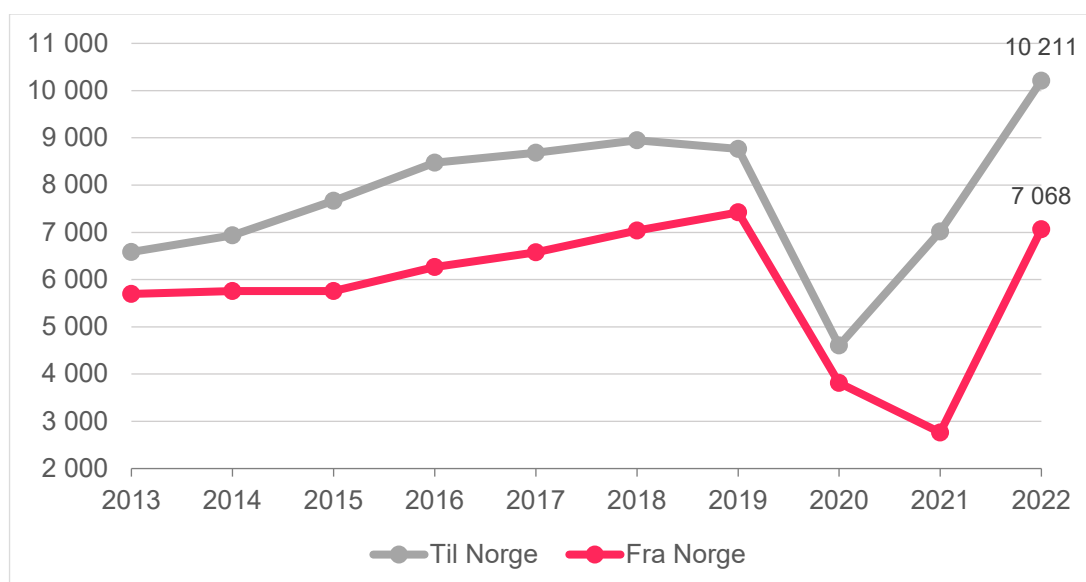
Ifølge OECDs statistikk er Norge blant OECD-landene med lavest andel internasjonale studenter. OECD oppgir at Norge i 2019 hadde i overkant av 4 prosent internasjonale studenter. I samme statistikk hadde Sverige 7 prosent, Finland 8 prosent og Danmark 11 prosent internasjonale studenter (OECD, 2023). Det er likevel verdt å merke seg at tallene ikke nødvendigvis er utregnet på samme måte i alle landene.

2.18 Studentutveksling

Perioden med pandemi, stengte landegrenser og strenge regler for internasjonale reiser har hatt betydelig negativ effekt på studentutvekslingen. Dette kommer tydelig fram av de to kurvene i figur 2.19. Både antall innreisende og utreisende utvekslingsstudenter ble halvert det første året av pandemien (2020) i forhold til året før. Året etter, i 2021, tok utvekslingen *til* Norge seg opp betraktelig igjen, til 80 prosent av nivået før pandemien i 2019. Utvekslingen *fra* Norge, derimot, gikk ytterligere ned.

Nytt i 2022 er at også den utgående studentutvekslingen er på rask vei tilbake mot nivået før pandemien. Utvekslingen fra Norge har økt kraftig det siste året og er bortimot tilbake på 2019-nivå, med over 7 000 studenter på utveksling. Samtidig har veksten i innreisende utvekslingsstudenter fortsatt i 2022. Det er nå 16 prosent flere studenter på utveksling til Norge enn det var før pandemien i 2019. Norge har altså blitt en mer attraktiv studiedestinasjon for innreisende utvekslingsstudenter i løpet av disse årene.

Figur 2.19 Utvekslingsstudenter til og fra Norge 2013–22. Antall

Figuren viser utvekslingsopphold over tre måneder

Kilde: DBH

Utveksling har høy politisk prioritet, og det er et langsiktig mål at 50 prosent av studentene i høyere utdanning skal ha et utenlandsopphold i løpet av sin studietid. Det kortsiktige målet er 20 prosent (Meld. St. 16 (2016-2017)). Fram til 2020 hadde om lag 16,5 prosent av de uteksaminerte i høyere utdanning hatt et studieopphold i utlandet over tre måneder.

Tilsvarende tall i 2022 er 10,8 prosent. Hvis man også inkluderer kandidater som har vært på kortere opphold mellom en og tre måneder, blir tallet noe høyere, om lag 14 prosent. Ser vi på institusjonene, har NHH i hele tiårsperioden utmerket seg med høy andel utveksling. Av de som ble uteksaminert ved NHH i 2022, hadde hele 46 prosent vært på utveksling i løpet av studiene. Vedleggstabellene [V2.56](#) og [V2.57](#) har tall for uteksaminerte studenter med utveksling per nivå og institusjon.

Andelen uteksaminerte med utvekslingserfaring har altså gått ned siste år, selv om antallet med utveksling har gått opp. Dette kan i stor grad tilskrives en forsinket pandemieffekt, hvor mange av de som ble uteksaminert i 2022 har gått glipp av muligheten for utveksling tidligere i studieløpet sitt. Det er grunn til å tro at andelen utvekslede vil holde seg lav i noen

tid framover, inntil gruppen av uteksaminerte hovedsakelig består av personer som begynte studieløpet etter pandemien.

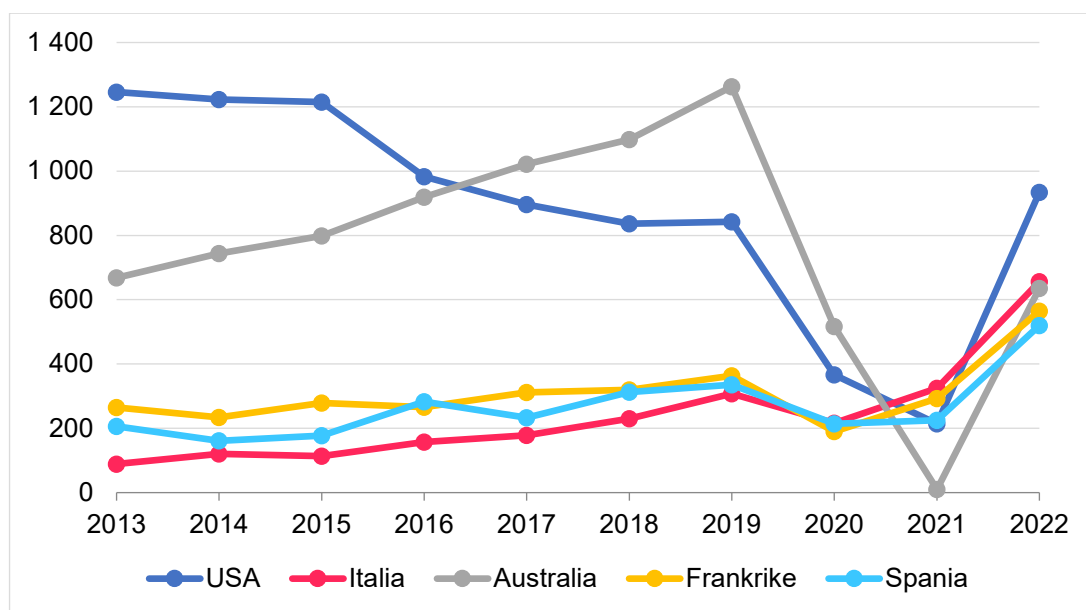
Også hvilke land studentene reiser på utveksling til har endret seg i løpet av pandemien. Figur 2.20 viser noen av de mest populære studiedestinasjonene for norske utvekslingsstudenter de siste ti årene. Fram til 2020 var USA og Australia hyppigst besøkt, men fra 2021 gikk de fleste utvekslingsoppholdene til europeiske land; Italia, Frankrike, Storbritannia, Spania og Danmark. Endringen må ses i forbindelse med stengte grenser og strenge innreisekrav til de mest populære oversjøiske studiedestinasjonene. I tillegg er det grunn til å tro at vedvarende usikkerhet rundt pandemisituasjonen har gjort studieopphold langt hjemmefra langt mindre attraktivt.

I 2022 er USA og Australia igjen blant de fem mest populære utvekslingslandene, etter at internasjonale reisebegrensninger er opphevet og pandemien under kontroll. Bildet er allikevel ikke helt tilbake slik det var i 2019. Australia har nå halvparten så mange studenter på utveksling fra Norge som før pandemien, mens søreuropeiske land som Frankrike, Spania, Portugal og Italia har styrket seg i popularitet. Særlig gjelder dette Italia, som har hatt en dobling i tilstrømmingen av norske utvekslingsstudenter siden 2019.

Vedleggstabell V2.51 gir en detaljert framstilling av utreisende utvekslingsstudenter per land i perioden 2013–22. Totalt for den siste tiårsperioden har utvekslingen til Europa mer enn doblet seg, mens utvekslingen til land utenfor EU har gått ned i samme periode. Dette gjelder også de prioriterte landene for norsk utdanningssamarbeid utenfor EU⁷, som har hatt en nokså jevn nedgang de siste ti årene, og en særlig markant nedgang under pandemien. Mens det totale antallet studenter på utveksling har økt med 26 prosent de siste ti årene, har utvekslingen til disse landene gått ned med om lag 38 prosent i perioden sett under ett. Den samtidige veksten i utvekslingen til Europa er godt hjulpet fram av innreise- og oppholdsregler innenfor Schengen-samarbeidet, så vel som praktisk tilrettelegging og økonomisk støtte gjennom lærestedenes deltakelse i det europeiske utdanningsprogrammet Erasmus+. Programmet omtales nærmere i kapittel 2.19.

⁷ Prioriterte land utenfor EU omfatter Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA og gjelder for perioden 2021-2027.

Figur 2.20 Utreisende utvekslingsstudenter 2013–22, fem land med flest studenter. Antall

Figuren viser utvekslingsopphold over tre måneder

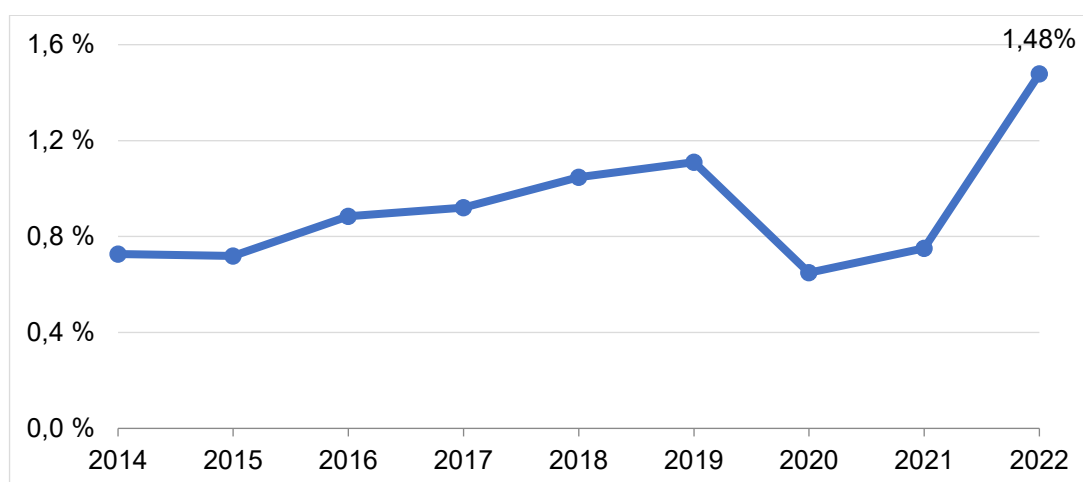
Kilde: DBH

Vedleggstabell V2.53 viser hvor de innreisende utvekslingsstudentene kommer fra. De siste ti årene har stadig flere av de tilreisende utvekslingsstudentene kommet fra EU, mens mange av de store landene utenfor, særlig Russland og til dels Kina, har hatt en betydelig nedgang. Til en viss grad speiler den geografiske utviklingen i inn- og utveksling dermed hverandre, men uten at det er balanse og gjensidighet per land i mobiliteten. Den største gruppen studenter på utveksling til Norge kommer fra Tyskland, i underkant av 2 300 studenter. Dette tilsvarer 22 prosent av alle utvekslingsstudentene i Norge, og landet har hatt en nær dobling av utvekslingsstudenter til norske læresteder de siste ti årene. Den nest største gruppen kommer fra Frankrike, med knappe 1 500 studenter. Også her har det vært en nær dobling på ti år. Institusjonenes tall for henholdsvis utreisende og innreisende utvekslingsstudenter siste ti år framgår av vedleggstabellene V2.52 og V2.54.

2.19 Erasmus+ – nasjonal styringsparameter

Europa er et høyt prioritert område for norsk utdannings samarbeid, og norsk deltakelse i Erasmus+ er viktig i denne sammenhengen. Figur 2.21 viser utreisende utvekslingsstudenter fra Norge på Erasmus+ som andel av alle studenter. Etter en kraftig nedgang under pandemien i 2020 og en svak oppgang i 2021, er det i 2022 en betydelig vekst. I løpet av 2022 var 1,48 prosent av alle studenter ved norske utdanningsinstitusjoner på utveksling gjennom programmet. Dette er et historisk sterkt resultat for Erasmus i Norge, og programmet framstår som en sterk katalysator for å få studentmobiliteten i gang etter pandemien.

Figur 2.21 Utreisende utvekslingsstudenter på Erasmus+ 2014–21 av totalt antall studenter. Prosent

Kilde: DBH

Det er nå 42 prosent flere studenter på utveksling fra Norge gjennom Erasmus+ enn før pandemien (2019), og denne økningen har funnet sted siste år. Det reiste nesten dobbelt så mange studenter på utveksling fra Norge gjennom programmet i 2022 (4 100 studenter) som i 2021 (2 100 studenter). Dette går fram av vedleggstabell V2.49, som viser institusjonenes antall og andel utvekslingsstudenter i Erasmus-programmet i årene 2014–22.

De største institusjonene sender flest studenter målt i antall. NTNU sender 960, UiB 575 og UiO 506 Erasmus-studenter. Det store omfanget av utveksling ved NHH (se kapittel 2.18) kommer til syne også her. Ved NHH reiste 8,8 prosent på utveksling gjennom Erasmus+ i 2022, noe som er langt over den nasjonale prosentandelen vist i figur 2.21. Blant de private høyskolene ligger BAS høyest med 5,6 prosent. Samlet har de offentlige institusjonene en høyere andel studenter på utveksling i Erasmus+ (1,6 prosent) enn de private (0,9 prosent).

Det er allikevel over dobbelt så mange Erasmus-studenter på utveksling til Norge (8 400) som fra Norge (4 100). Dette kommer fram av vedleggstabell V2.55, som viser utreisende og innreisende Erasmus-studenter per institusjon i 2022. Med unntak av et par mindre private institusjoner med svært lave Erasmus-tall, mottar samtlige institusjoner flere tilreisende studenter i programmet enn de sender ut. Samlet har de private institusjonene langt bedre balanse i Erasmus-mobiliteten enn de offentlige, men de private høyskolene deltar altså i mindre grad i programmet enn de offentlige.

Med innføringen av studieavgift for internasjonale studenter fra land utenfor EU/EØS fra studieåret 2023/24, forventes det nedgang i antall studenter fra disse landene. Dermed kan

Erasmus+ komme til å spille en enda viktigere rolle for å få internasjonale studenter til Norge og bidra til et internasjonalt læringsmiljø ved institusjonene. Rekordhøye søknadstall til Erasmus+ global mobilitet i 2023 antyder at norske læresteder også ønsker å bruke programmet til å sikre seg tilgang på innreisende studenter fra tredjeland, i en tid hvor konsekvensene av innføringen av studieavgift for disse studentene er usikre.

Den nasjonale strategien for Erasmus+ har som mål at 30 000 studenter reiser på utvekslingsopphold i løpet av inneværende programperiode, 2021–27 (Kunnskapsdepartementet, 2021). For å nå dette målet, må antallet utvekslede i programmet fortsatt øke med om lag 25 prosent fra nivået i 2022. Kapittel 2.18 viste at pandemien har ført til store fluktasjoner i hvilke land utvekslingsstudentene reiser til og at bildet fortsatt er i endring. Det er derfor et åpent spørsmål om de europeiske landene vil holde på populariteten framover og om oppslutningen rundt Erasmus+ vil fortsette å øke.

3 Doktorgradsutdanning og forskning

Kapitlet inneholder tall om avlagte doktorgrader, om gjennomføring i doktorgradsutdanningen samt tall om sysselsetting for personer med avlagt doktorgrad. På feltet vitenskapelig publisering presenterer kapitlet statistikk om publiseringspoeng, om publisering på de ulike kvalitetsnivåene og om resultatene fra arbeidet med åpen publisering. Ett av oppslagene handler om forskningsinnsats innenfor MNT-fagene, mens andre oppslag tar for seg tildelinger fra Norges forskningsråd og EU samt institusjonenes andre bidrags- og oppdragsinntekter. Til sist omtales status for sikring og bevaring ved universitetsmuseene.

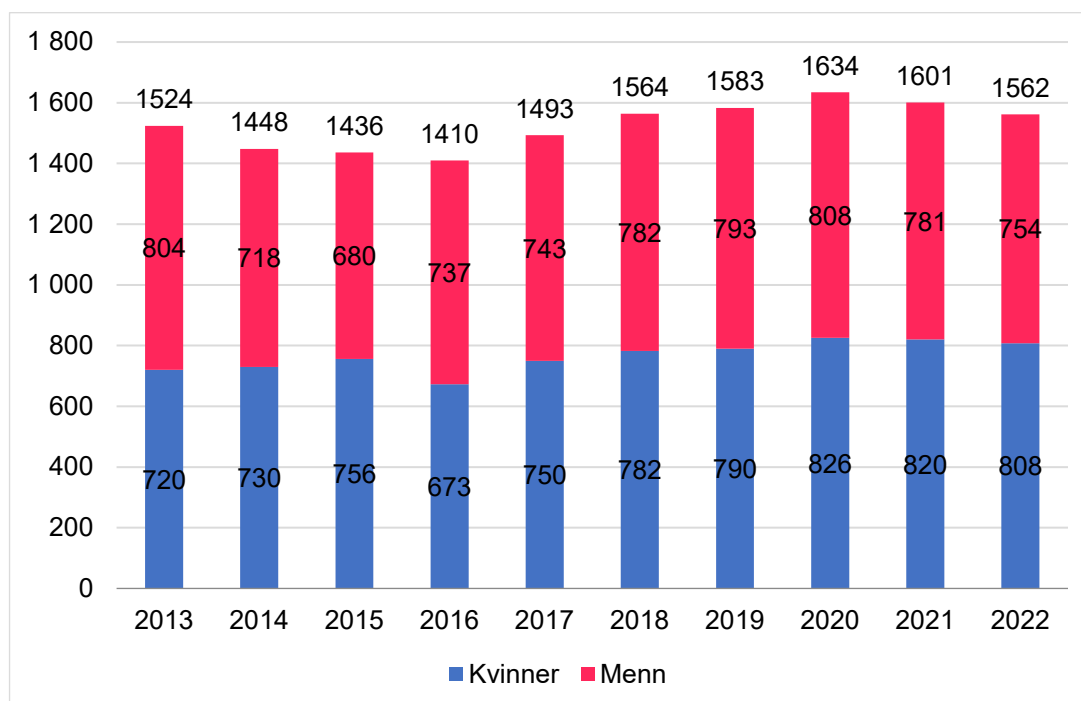
3.1 Avlagte doktorgrader i Norge

Det var en viss nedgang i antallet avlagte doktorgrader ved norske universiteter og høyskoler i 2022 sammenlignet med 2021. Det ble avlagt 1562 doktorgrader, mot over 1600 doktorgrader i 2021 og 2020. Som i 2021 ble litt over halvparten av doktorgradene i 2022 avlagt av kvinner, og andelen er svakt økende. Nedgangen i antall doktorgrader i 2022 er noe større blant menn enn blant kvinner, se figur 3.1.

De statlige institusjonene står for 98 prosent av de avlagte doktorgradene i 2022, og har totalt hatt en nedgang på 40 avlagte doktorgrader fra 2021 til 2022. Sammenlignet med 2021 har halvparten av institusjonene hatt en nedgang i antall avlagte doktorgrader. Nedgangen er størst ved NMBU som har gått fra 86 avlagte doktorgrader i 2021 til 68 avlagte doktorgrader i 2022, en nedgang på 21 prosent. Blant dem som har hatt en økning i antall avlagte doktorgrader, skiller USN og NU seg ut med en økning på henholdsvis 33 og 21 prosent fra 2021 til 2022. Begge institusjonene hadde i 2022 det høyeste antallet avlagte doktorgrader noensinne, henholdsvis 36 og 34. Se vedleggstabell V3.1 for avlagte doktorgrader per institusjon.

Nedgangen i antall avlagte doktorgrader de siste to årene har funnet sted til tross for at antall inngåtte doktorgradsavtaler steg hvert år i perioden 2013–2018 (se DBH). Det er grunn til å se dette i sammenheng med pandemien. Flere kartlegginger gjennomført under og etter pandemien har satt søkelyset på stipendiater som en sårbar gruppe. Mange stipendiater har hatt behov for forlengelse for å fullføre doktorgradsprosjektet, og det er forventet at det kan bli forsinkelser, og dermed nedgang i antall avlagte doktorgrader også i flere år fremover (Solberg et al., 2021) (Stipendiatorganisasjonene, 2023).

Figur 3.1 Totalt antall avlagte doktorgrader 2013–22, fordelt på kjønn

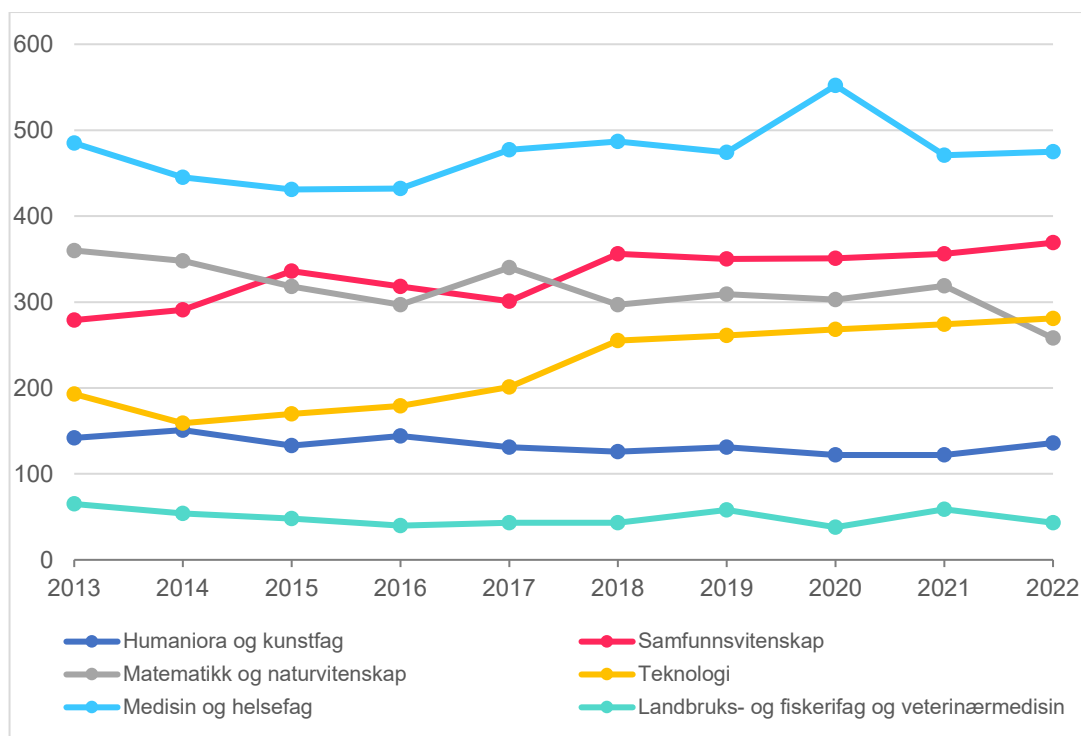
Kilde: DBH

3.2 Fagområdefordeling på avlagte doktorgrader

Fordelingen av avlagte doktorgrader mellom fagområdene er temmelig stabil over tid. Den samlede nedgangen i antall avlagte doktorgrader i 2022 skyldes i hovedsak en markert nedgang innenfor matematikk og naturvitenskap, fra 319 i 2021 til 258 i 2022. For fire av fagområdene ser vi en svak økning i avlagte doktorgrader i 2022, se figur 3.2. Denne økningen var imidlertid samlet sett mindre enn nedgangen innenfor matematikk og naturvitenskap.

For fagområdet teknologi har det vært en jevn vekst, og dette er nå det tredje største fagområdet med 18 prosent av de avlagte doktorgradene. For 10 år siden var matematikk og naturvitenskap nesten dobbelt så stort i antall doktorgrader som teknologi, mens det i 2022 ble avlagt flere doktorgrader innenfor teknologi enn i matematikk og naturvitenskap. Nedgangen i avlagte doktorgrader i matematikk og naturvitenskap må ses i sammenheng med nedgangen doktorgrader avlagt av utenlandske statsborgere, se kapittel 3.3.

Figur 3.2 Avlagte doktorgrader etter fagområde, 2013–2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Doktorgradsregisteret

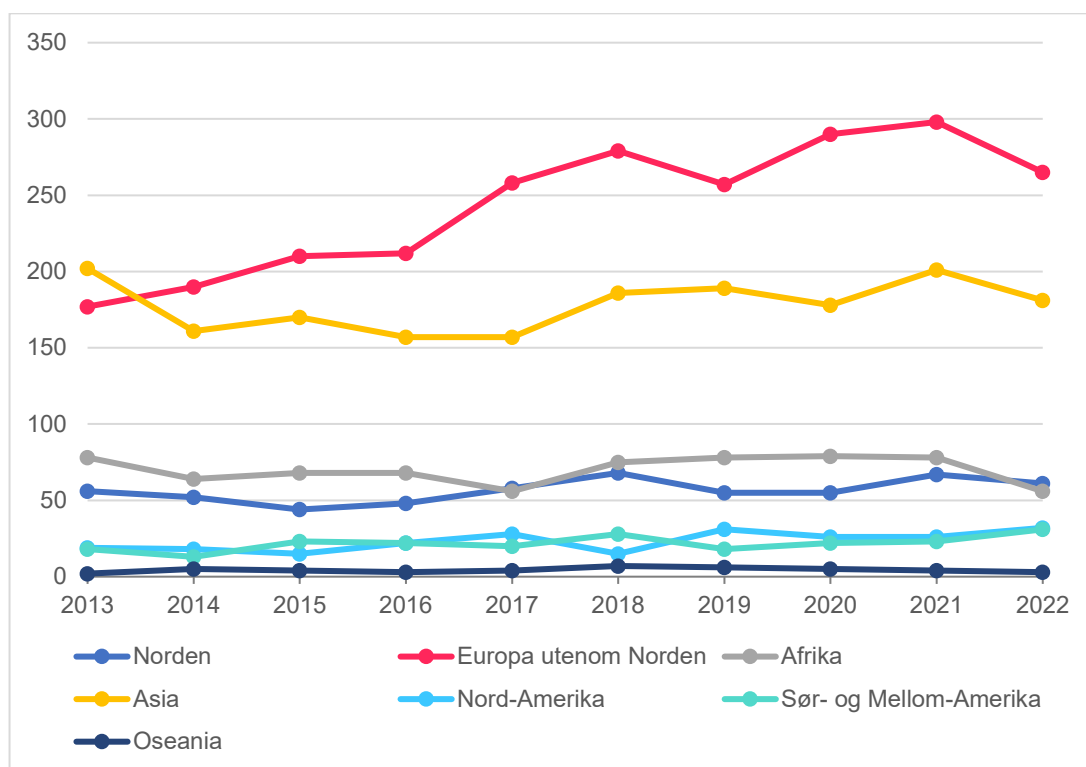
Kjønnsfordelingen innen de ulike fagområdene varierer. For 2022 ser vi at andelen kvinnelige doktorander er høyest innen landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin med 70 prosent. Deretter følger medisin og helsefag med 65 prosent kvinner. Den laveste kvinneandelen finner vi innen fagområdet teknologi med 33 prosent. Her har imidlertid andelen kvinner økt fra 23 prosent i 2013.

3.3 Utenlandske statsborgere som disputerte for doktorgrad

Det vært en økning i andelen doktorgrader avlagt av personer med utenlandsk statsborgerskap over de siste ti årene, men andelen sank fra 44 prosent i 2021 til 40 prosent i 2022. Faktisk var det kun blant utenlandske statsborgere antallet doktorander sank i 2022. Tallet på doktorgrader avlagt av norske statsborgere var høyere enn i 2021.

Figur 3.3 viser hvor de utenlandske statsborgerne som disputerer i Norge kommer fra etter verdensregion. Nedgangen i antall doktorgrader er størst for Europa, Afrika og Asia, mens det har vært en økning i antall doktorgrader fra Nord-Amerika og Sør- og Mellom-Amerika sammenlignet med tidligere år.

Figur 3.3 Doktorander med ikke-norsk statsborgerskap 2013–22, etter verdensregion

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Doktorgradsregisteret

Fordelingen av doktorandene med utenlandsk statsborgerskap er ganske stabil tross nedgang i antallet avlagte doktorgrader fra 2021 til 2022. Vel halvparten har bakgrunn fra land i Europa, mens i underkant av 30 prosent er fra land i Asia. Doktorandene fra Afrika utgjør 9 prosent av de utenlandske kandidatene i 2022, dette er en nedgang fra 11 prosent i 2021. Doktorander fra Nord-Amerika og Sør-Amerika har økt sine andeler fra henholdsvis 3,7 og 3,2 prosent i 2021 til 5 prosent i 2022.

Vedleggstabellene V3.4 og V3.5 viser hvordan de utenlandske doktorandene fordeler seg på regioner og fagområder. Innen fagområdene teknologi og matematikk og naturvitenskap var 60 prosent av doktorandene utenlandske. Innen medisin og helsefag, som er det største fagområdet, var bare 27 prosent av doktorgradene avlagt av utenlandske statsborgere. Ser vi på hvor de utenlandske statsborgere avla sin doktorgrad i 2022, viser tallene at andelen er høyest ved UiT med 50 prosent, fulgt av NMBU med 49 prosent, mens både NHH og NTNU har rundt 47 prosent doktorander med utenlandsk statsborgerskap.

Tekstboks 3.1 Retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid

Norsk kunnskapssektor er åpen og internasjonalt orientert. Ansatte og studenter har mangfoldige internasjonale kontakter og samarbeidsflater, både hjemme og ute. Internasjonalisering er et politisk mål, og er avgjørende for kvaliteten i norsk høyere utdanning og forskning. Samtidig gjør det sektoren utsatt og sårbar. Det er økende bevissthet nasjonalt og internasjonalt om utfordringer og risikofaktorer knyttet til internasjonalt kunnskapssamarbeid. Viktige forskningsetiske standarder og verdier kan komme under press. Kunnskap og teknologiutvikling står også sentralt i den tiltagende stormaktsrivaliseringen, og nasjonale trusselvurderinger har i flere år pekt på kunnskapssektoren som et mål for utenlandsk etterretning og påvirkning.

Forskningsrådet og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse fikk i 2022 i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å utarbeide retningslinjer for ansvarlig internasjonalt samarbeid i kunnskapssektoren. Retningslinjene skal publiseres digitalt sommeren 2023. Arbeidet har vært bredt forankret i sektoren. Justis-, Forsvars-, Utenriks- og Nærings- og fiskeridepartementet har også gitt innspill. Formålet med retningslinjene er å bidra til økt kunnskap og bevissthet, og ruste aktører i kunnskapssektoren til å gjøre gode og informerte vurderinger. En del av tiltakene er anbefalinger som må vurderes ut fra kontekst og institusjonelle behov. Andre tiltak er pålagt gjennom lover og forskrifter, derunder krav til systemer for sikkerhetsstyring ved institusjonene og overholdelse av eksportkontrollregelverket.

Et viktig prinsipp som ligger til grunn for retningslinjene er at deling og åpenhet må balanseres mot aktsomhet og sikring av institusjonelle og nasjonale verdier. Åpenhet skal være normen der det ikke er grunn til annet. Videre er proporsjonalitet et viktig prinsipp. Tiltak må være tilpasset risikobildet i det enkelte tilfellet. Utfordringene vil kunne variere mellom fag og land og innenfor ulike prosjekter. Det er viktig å unngå at sikkerhetshensyn legger unødige begrensninger på samarbeid og kunnskapsutveksling. Nasjonal sikkerhet og beredskap avhenger også av tilgang til den internasjonale kunnskapsfronten.

Som del av prosjektet med å utvikle retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid, fikk NUPI i oppdrag å kartlegge utfordringer som norske kunnskapsinstitusjoner møter i internasjonale samarbeid. Funnene er publisert i rapporten *Utfordrende kunnskapssamarbeid* (NUPI, 2022). Rapporten har vært et viktig kunnskapsgrunnlag for retningslinjene. I det videre vil det være nødvendig å øke kunnskapen om den komplekse konteksten internasjonalt kunnskapssamarbeid foregår innenfor, og dele erfaringer bredt i sektoren.

3.4 Gjennomføring i doktorgradsutdanningen – nasjonal styringsparameter

Andelen av et gitt årskull som har disputert innen seks år etter oppstart angir gjennomføringsgrad i doktorgradsutdanningen. Måling seks år etter oppstart er valgt for å ta høyde for ulike typer avbrudd i doktorgradsløpet, som har en åremålsperiode på tre til fire år. Gjennomsnittlig tidsbruk fra start på doktorgradsprogram til innlevering av avhandling er på 5 år i 2022 (Statistisk sentralbyrå, 2023).

Rapporteringen for 2022 viser resultater for kullet som ble tatt opp i doktorgradsprogram i 2016. For sektoren samlet var det en liten nedgang sammenlignet med 2021 i andel doktorander som disputerte innen seks år – fra 67,5 prosent til 67,0 prosent, se tabell 3.1. Dersom antakelsen om at pandemien førte til forsinkelser og lavere framdrift er rett, vil dette kunne slå ut på gjennomføringstallene flere år framover.

På sektornivå har tallene vært relativt stabile over tid. På institusjonsnivå kan derimot årlige svingninger være store. Særlig for institusjoner med relativt få kandidater må tallene vurderes over tid, siden små absolutte endringer kan gi store prosentvise utslag. Dette gjelder for alle de private institusjonene. Tabell 3.1 omfatter bare institusjoner med minst 15 kandidater tatt opp i 2016.

Tabell 3.1 Andel disputerte kandidater opptatt på doktorgradsprogram seks år tidligere, 2013–22, samt antall nye doktorgradsavtaler / kandidater tatt opp 2016

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Tatt opp 2016
UiO	64,2	65,3	65,8	66,7	63,5	66,0	61,4	67,2	65,1	65,2	529
NTNU	68,5	67,8	64,6	72,3	69,4	75,9	75,1	75,5	73,4	71,2	468
UiB	68,4	74,0	77,4	65,3	70,7	68,8	64,4	73,7	71,4	69,6	263
UiT	51,8	50,4	61,5	63,2	59,7	65,7	64,7	55,9	62,9	65,8	149
NMBU	72,9	62,4	69,6	74,8	67,1	77,6	81,8	75,7	69,8	68,9	103
UiS	45,3	56,9	49,1	68,2	63,8	63,5	57,8	75,0	67,9	64,4	90
UiA	58,3	62,1	55,6	53,3	63,0	62,5	65,0	66,0	79,2	65,0	60
OsloMet	36,8	33,3	75,0	60,0	58,8	52,4	61,8	76,3	64,5	71,7	53
USN	-	-	-	42,9	71,4	57,9	66,7	66,7	63,4	62,8	43
NU	58,3	59,1	60,0	61,8	50,0	64,3	78,3	72,7	57,1	63,4	41
HINN	-	-	-	-	40,0	46,2	51,7	85,7	73,3	63,6	22
Statlige inst.	64,0	65,5	66,3	67,9	66,0	68,4	66,4	70,3	67,9	67,2	1 879
Private inst.	55,6	52,2	50,0	62,5	78,9	61,3	64,3	55,6	48,6	53,3	30
I alt	64,0	65,4	66,0	67,8	66,2	68,2	66,4	70,0	67,5	67,0	1 909

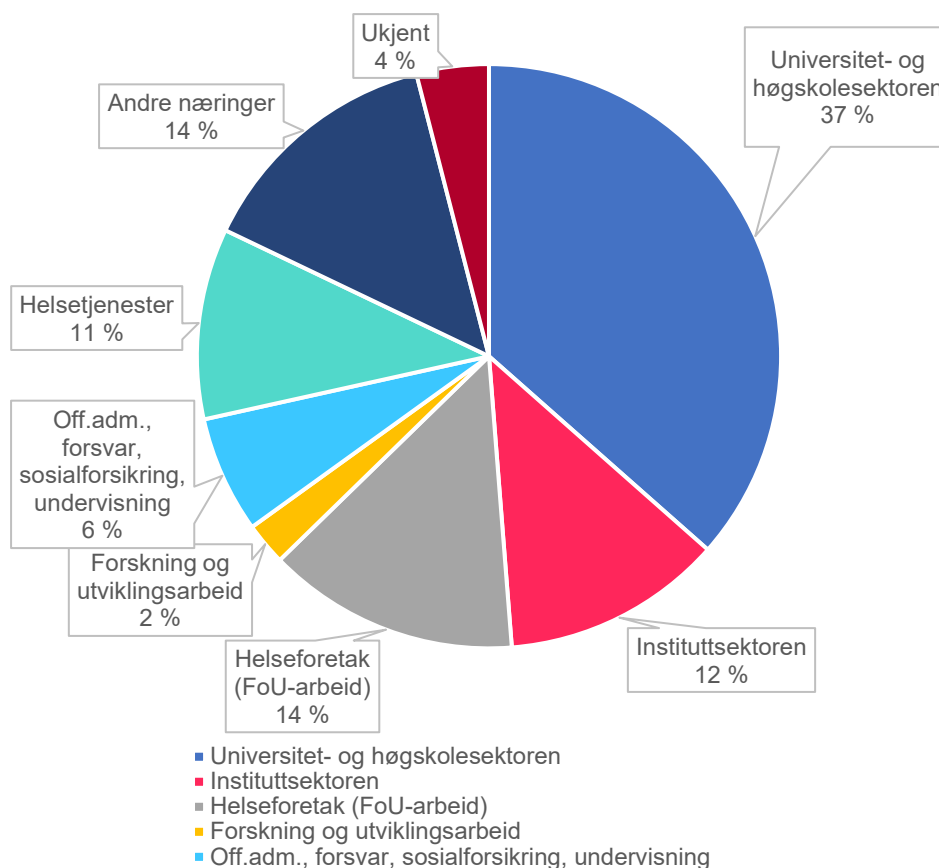
Institusjoner med færre enn 15 opptatt i 2016 er ikke inkludert i tabellen

Kilde: DBH

3.5 Hvor er doktorandene sysselsatt?

Forskerrekrutteringsmonitoren i SSB følger karriereutviklingen i Norge for personer som er tatt opp på et doktorgradsprogram.⁸ Figur 3.4 og figur 3.5 viser arbeidssted per 1. oktober 2021 for henholdsvis norske og utenlandske statsborgere tatt opp på doktorgradsprogram i perioden 2005–2015 og som har avlagt doktorgrad mellom 2013 og 2021.

Figur 3.4 Arbeidssted i 2021 for personer som har avlagt doktorgrad mellom 2013 og 2021. Prosentvis fordeling. Norske statsborgere⁹

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FoU-statistikk

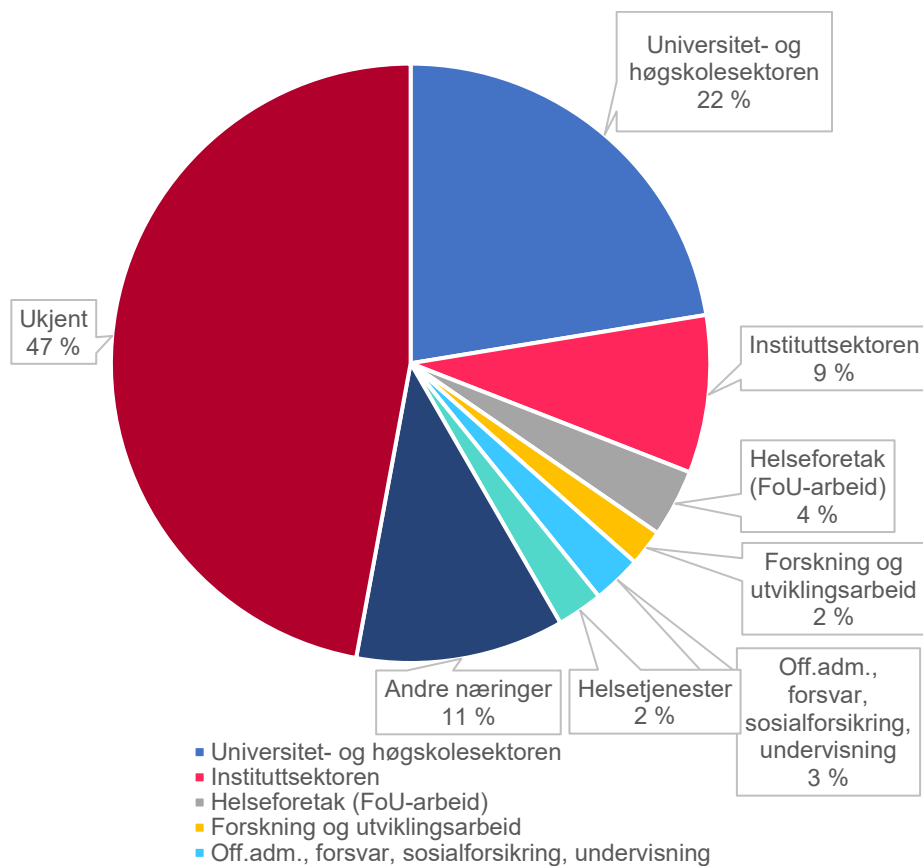
Av de norske statsborgerne arbeidet om lag halvparten i universitets- og høyskolesektoren eller instituttsektoren. I tillegg arbeidet 14 prosent med FoU-arbeid i helseforetak og 2 prosent drev med FoU-arbeid andre steder, hovedsakelig i privat sektor. 14 prosent er plassert i kategorien «andre næringer», mens 11 prosent var sysselsatt innen helsetjenester.

⁸ <https://www.ssb.no/statbank/table/13895/>

⁹ Arbeidssted pr 1. oktober 2021. Inkluderer personer som ble tatt opp på doktorgradsprogram mellom 2005 og 2015. N = 8412.

Figur 3.5 Arbeidssted i 2021 for personer som har avlagt doktorgrad mellom 2013 og 2021. Prosentvis fordeling. Utenlandske statsborgere.¹⁰

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FoU-statistikk

Den største forskjellen mellom norske og utenlandske statsborgere er at mange av de utenlandske statsborgerne har forlatt landet. I figur 3.5 står nesten halvparten oppgitt med «ukjent» sysselsettingssted. Dette er personer som per 2021 ikke er registrert som sysselsatte i Norge, og SSB antar at de fleste av disse har flyttet ut av Norge. For utenlandske statsborgere i denne statistikken som var i arbeid i Norge i 2021, var sysselsettingsmønsteret ikke svært ulikt det vi så for norske statsborgere. Den største forskjellen er at andelen utenlandske statsborgere sysselsatt i helseforetak med FoU-arbeid eller innen helsetjenester er lavere. Motsatt er en noe større andel ansatt i universitets- og høyskolesektoren, i instituttsektoren og i andre næringer.

¹⁰ Arbeidssted pr 1. oktober 2021. Inkluderer personer som ble tatt opp på doktorgradsprogram mellom 2005 og 2015. N = 4430.

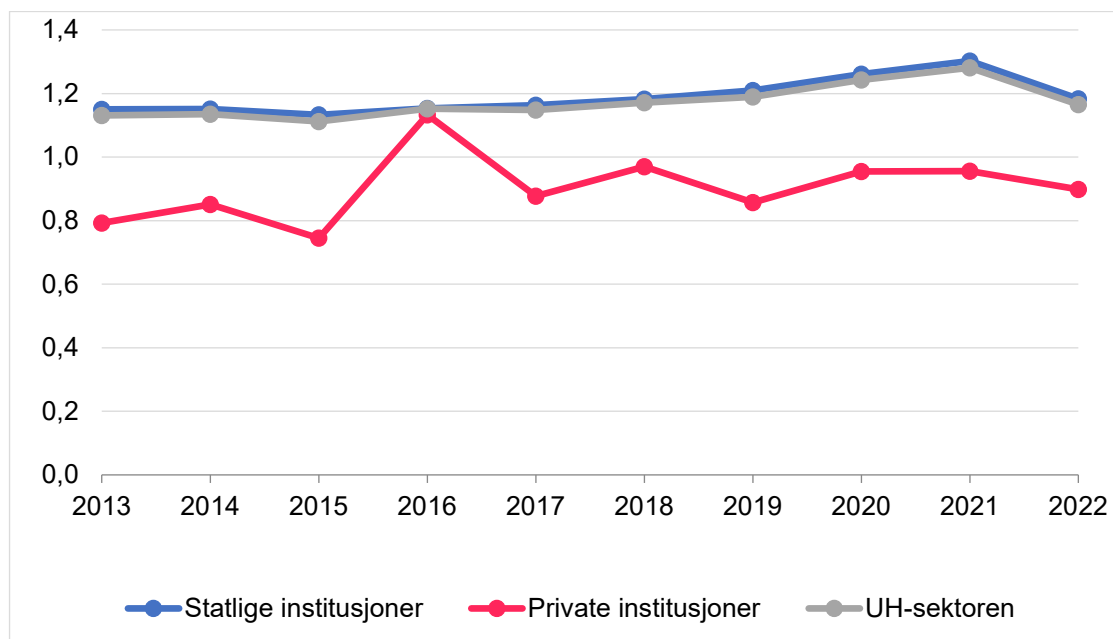
3.6 Publiseringspoeng – nasjonal styringsparameter

For sektoren som helhet sank antall publiseringspoeng i 2022 for første gang i tiårsperioden. Det henger trolig sammen med pandemien. En studie av NIFU i 2021 konkluderte at «faglig ansatte har brukt vesentlig mindre tid på forskning og mye mer tid på undervisning» (Solberg et al., 2021). Det er sannsynlig at dette fikk følger også vitenskapelig publisering, men publiseringsprosessen tar lang tid, så det blir stor forsinkelse mellom årsak og effekt. I 2022 sank det totale antallet publiseringspoeng til noe over nivået for 2020.

Vedleggstabell V3.16 viser publiseringspoeng per institusjon. Samlet sett var nedgangen fra 2021 til 2022 på 7 prosent, men det er stor forskjell mellom institusjonene. Mens HiM og NIH begge hadde en nedgang på mer enn 20 prosent, hadde SH, HINN, HVL, UiS og HVO økning i antall publiseringspoeng. Institusjoner med eksplisitte mål om å øke omfanget av publisering ser ut til å være overrepresentert blant institusjoner som unngikk nedgang i publiseringspoeng. Alle de mest forskningstunge institusjonene hadde tilbakegang, men forskjellen var stor mellom UiTs reduksjon på 1 prosent og NTNUs og UiBs nedgang på henholdsvis 11 og 12 prosent.

De private institusjonene sto for i underkant av 5 prosent av alle publiseringspoeng i sektoren. BI, VID og HK hadde flest publiseringspoeng i 2022 blant de private, mens NLA utmerket seg med betydelig vekst. Nedgangen i 2022 for de private var noe lavere enn for de statlige.

Figur 3.6 Publiseringspoeng per faglig årsverk 2013–22. Antall

Basert på ny beregning av publiseringspoeng.

Kilde: DBH

Figur 3.6 viser utviklingen i publiseringspoeng per faglig årsverk for sektoren som helhet, og reflekterer den reduserte publiseringen fra 2021 til 2022. Nedgangen bringer publiseringspoeng per faglig årsverk tilbake til nivået for 2018 etter en nokså jevn vekst de foregående årene. På grunn av pandemien er det vanskelig å se 2022-tallene i et lengre perspektiv.

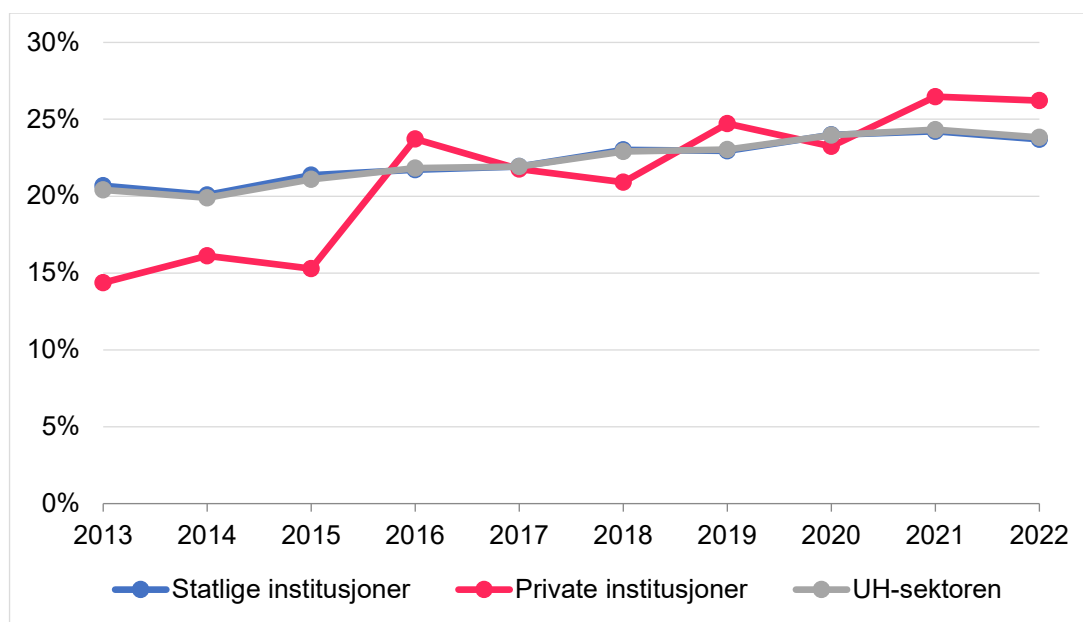
Vedleggstabell V3.15 viser utviklingen per institusjon. Flest publiseringspoeng per faglig årsverk har de forskningstunge universitetene UiO, UiB og NTNU samt spesialiserte institusjoner som MF og NIH og BI. I tillegg ligger også UiS og UiA over gjennomsnittet for sektoren i publiseringspoeng per faglig årsverk.

3.7 Publisering på nivå 2 i de vitenskapelige publiseringskanalene

Siden 2006 har vitenskapelig publisering vært en del av grunnlaget for den resultatbaserte komponenten i finansieringen av høyere utdanningsinstitusjoner. Tidsskrifter, serier og forlag er inndelt i to nivåer for å skape et incentiv til å publisere i de mest prestisjefylte kanalene innenfor de ulike fagområdene. Nivå 2 skal romme publiseringskanaler som oppfattes som ledende og mest prestisjetunge innenfor de respektive fagene. I tillegg skal inndelingen mellom nivå 1 og 2 gjøres slik at nivå 2 utgjør om lag 20 prosent av fagets vitenskapelige publikasjoner. Det er etablert fagorganer som foreslår nivåinndeling for publiseringskanaler, mens fastsetting av nivå foretas av det nasjonale publiseringsutvalget med mandat fra Kunnskapsdepartementet. Sekretariatsansvaret for utvalget ligger i Universitets- og høyskolerådet (UHR) og fra 2021 er utvalget oppnevnt av HK-dir.

Figur 3.7 viser hvordan vitenskapelig publisering har fordelt seg på de to publiseringsnivåene siden 2013 for statlige og private institusjoner. For de private er utviklingen preget av vekst i andelen publisering på nivå 2, men også av større årlig fluktuasjon som følge av et langt lavere publiseringsvolum enn det de statlige har. For de statlige har andelen ligget mer stabilt, og endringene har vært små de siste årene.

Figur 3.7 Publikasjoner på nivå 2, 2013–22. Prosent

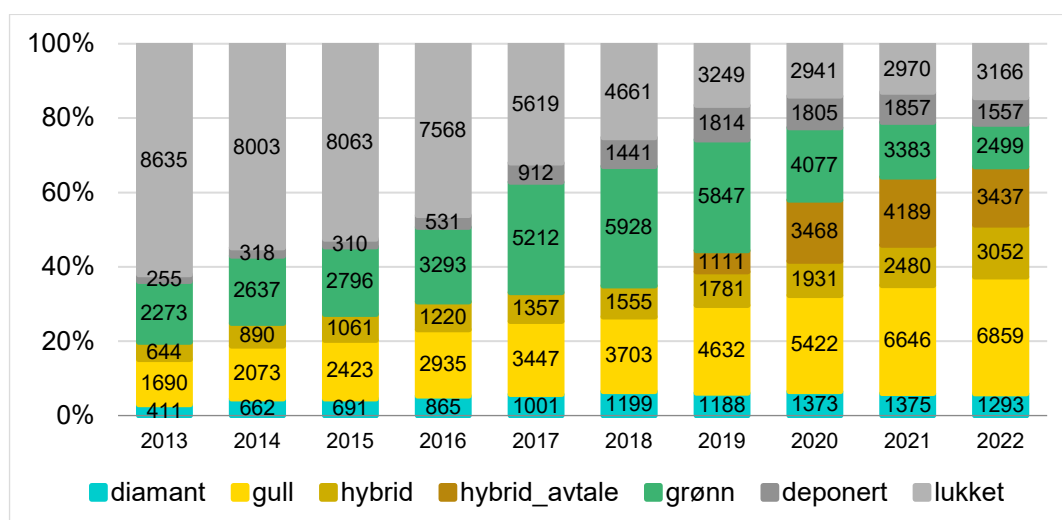
Kilde: DBH

3.8 Åpen tilgang

Regjeringen har som mål at alle forskningsartikler som publiseres av forskere ved norske institusjoner fra og med utgangen av 2024, skal være åpent tilgjengelige. Åpen tilgang medfører økt nytteverdi internt i forskningssektorene, blant annet gjennom bedre flyt av informasjon og forskningsresultater. Allmenn tilgang øker også potensialet for mer utstrakt bruk av forskning i offentlig og privat sektor, noe som kan føre til økt innovasjon og samfunnsmessig nytte. I tillegg kommer et potensial for kostnadsbesparelser for dem som i dag betaler for å lese tidsskriftartikler.

En måte å sikre åpen tilgang på er såkalte «publiser og les»-avtaler med forlag. Dette er avtaler der en institusjon abonnerer på et tidsskrift mot at tidsskriftet gjør artikler publisert av forskere ved institusjonen åpent tilgjengelige. Denne type avtaler er et strategisk grep i tråd med Plan S, der målet er å transformere tidsskrift til rene tilgangsåpne tidsskrift. Denne transformasjonen skal skje ved å øke andelen åpne artikler publisert i det aktuelle tidsskriftet. I 2022 var det inngått «publiser og les»-avtaler med totalt 11 forlag, inkludert alle de største.

Figur 3.8 Åpen tilgang¹¹ i UH-sektoren 2013–2022. Andel og antall

Figuren omfatter alle UH-institusjoner, også Politi- og Forsvarets høyskole. Datagrunnlaget er hentet fra Cristin og data er kryssjekket mot en rekke datakilder. Avvik kan forekomme, se fotnote for mer informasjon.

Kilde: Sikt

Figur 3.8 viser hvor mange artikler som er publisert i et åpent tilgjengelig tidsskrift henholdsvis med og uten artikkelavgift (kategori *diamant*, som er ny i år, og *gull*), hvor mange artikler som er publisert i et abonnementsbasert tidsskrift og kjøpt fri (kategori *hybrid*) innenfor eller utenfor avtaler, samt hvor mange abonnementsbaserte artikler som er gjort åpent tilgjengelig i et vitenarkiv (kategori *grønn*). I det siste tilfellet er det ofte snakk om en tidligere versjon av artikkelen, og ikke den endelige versjonen som har stått på trykk i et tidsskrift. Med den totale andelen åpne artikler siktes det til summen av artikler i kategoriene *diamant*, *gull*, *hybrid*, *hybrid_avtale* og *grønn*.

Utviklingen de siste ti årene viser en betydelig reduksjon i antall og andel lukkede artikler. Normalt vil mange deponerte artikler åpnes i ettertid, som regel når sperrefristen utløper

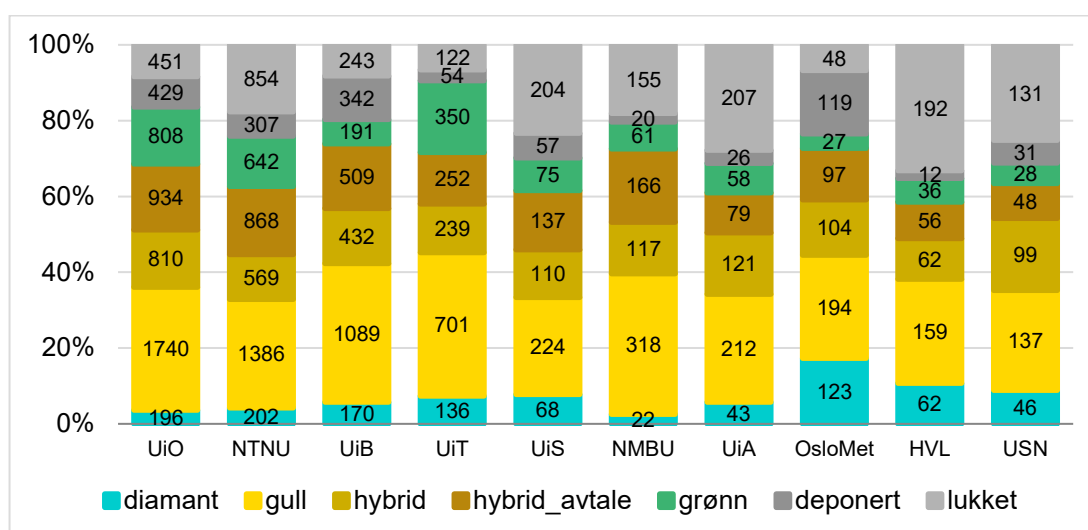
¹¹ Rapporterte artikler er kryss-sjekket mot Unpaywall (kilde for data om Open Access-status på enkeltartikler), tidsskriftlister over åpne tilgangstidsskrift fra DOAJ og Scopus, samt data fra forlag i forbindelse med publiser og les-avtaler. Det må tas høyde for mangler og svakheter i kildene, disse kan gi utslag i både antall og distribusjon av de forskjellige åpne tilgang-variantene. Se mer om metoden på <https://www.openscience.no/oa-barometer/metode-beregning-av-åpen-tilgang>

innen et år etter publisering. I tillegg blir en del artikler etterdeponert etter noen år. Dette bidrar samlet til at mange artikler åpnes opptil flere år etter at de har blitt publisert. Det forventes derfor at antall åpne artikler fra 2022 vil øke med tiden.

Derfor må særlig den totale andelen åpne artikler for 2022 i figur 3.8 behandles som foreløpig. Når vi sammenlikner 2022-tallene med hvordan 2021-tallene så ut i fjor, altså før utløpte sperrefrister for deponerte artikler, ser vi en liten vekst. Etter flere år med kraftig vekst i andelen åpne artikler, ser det nå ut til at trenden er i ferd med å flate ut med en andel rundt 80 prosent. Sannsynligvis vil 2022-tallene også ligge noe over dette nivået ved oppdatering til neste år.

Det finnes likevel et potensial for at enda flere av de siste års artikler kan gjøres åpent tilgjengelige. Tidligere undersøkelser anslår at over halvparten av de lukkede artiklene (farge lys grå i figur 3.8) er publisert i abonnementstidsskrift som tillater egenarkivering, det vil si at en versjon av artikkelen kan deponeres og gjøres tilgjengelig i et vitenarkiv.¹² Et eksempel på realisering av dette potensialet er at antallet artikler fra 2013 som er åpent tilgjengelig i et vitenarkiv (grønn kategori) er nesten er doblet siden 2018. Måten disse artiklene blir gjort tilgjengelige på, er at de etter-deponeres i vitenarkiv tilhørende norske institusjoner, eller at de blir gjort åpent tilgjengelig i vitenarkiv i et annet land. Det siste er aktuelt for artikler som er skrevet i samarbeid mellom forskere ved norske og utenlandske institusjoner. Mange institusjoner har innført krav om deponering av alle institusjonens vitenskapelige artikler, men det er ingen automatikk i at deponerte artikler blir gjort tilgjengelige selv etter sperrefristens utløp.

Figur 3.9 Åpen tilgang i UH-sektoren 2022. De ti største institusjonene. Andel og antall

Se fotnote til figur 3.8 for informasjon om datagrunnlaget

Kilde: Sikt

Figur 3.9 gir en oversikt over de ti universiteter og høyskoler med høyest antall rapporterte artikler for 2022. Som i oversikten for hele UH-sektoren inkluderer det grønne segmentet for den enkelte institusjon også artikler som er gjort tilgjengelig i utenlandske vitenarkiv. Tallene er derfor ikke et eksakt mål på institusjonenes egeninnsats. For en oversikt over alle UH-institusjoner, se vedleggstabell V3.19.

¹² Dette har Sikt beregnet utfra SHERPA/RoMEO, som antas å være den mest komplette oversikten over tidsskriftenes retningslinjer for egenarkivering.

I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032 (Meld. St. 5 (2022-2032)) står det at «Regjeringen ber HK-dir, Sikt og Forskningsrådet bistå forskningsinstitusjonene med å utarbeide en strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 og en plan for å nå målene i en slik strategi». Oppdraget må sees i sammenheng med at den forrige regjeringens mål om full åpen tilgang innen 2024, gitt i Nasjonale retningslinjer for Åpen tilgang, ligger fast. cOAlition S, den internasjonale koalisjonen av forskningsfinansierende og forskningsutøvende organisasjoner bak Plan S, annonserte i januar 2023 at de av medlemmene som til nå har gitt direkte finansiell støtte til «publiser og les»-avtaler, avslutter dette etter 2024. Siden mange konsortier i ulike land er helt i startgropen med å forhandle «publiser og les»-avtaler, fremheves det at publisering gjennom «publiser og les»-avtaler fremdeles vil være i tråd med kravene i Plan S. Videre vektlegger Rådet for den europeiske union i utkast til nye rådskonklusjoner at umiddelbar og åpen tilgang er standarden for vitenskapelig publisering, og at publiseringskostnadene må reflektere de faktiske publiseringskostnadene som tilbys. Oppdraget står derfor naturlig i en internasjonal kontekst.

For å svare på dette oppdraget ble det nedsatt en referansegruppe og en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Universitets- og Høgskolerådet (UHR), Forskningsinstituttens Felles Arena (FFA), de regionale helseforetakene (RHF), Sikt, HK-dir og Forskningsrådet.

Arbeidsgruppens utgangspunkt er målsettingen om et fremtidig publiseringslandskap der alle forskere har lik tilgang til å publisere og der alle har lik tilgang til å lese resultatene fra offentlig finansiert forskning. Det er ønskelig med et mangfold av publiseringskanaler og -tjenester av høy kvalitet som sikrer åpen tilgang til forskningen, der kostnadene står i et rimelig forhold til tjenestene som ytes hos utgiver og forlag.

Et viktig premiss for arbeidet gitt i langtidsplanen er at det skal formuleres et sett av anbefalinger i nær dialog med institusjonene, og at det er institusjonene selv som er ansvarlige for å ta nødvendige strategiske beslutninger for å oppnå kravet om åpen tilgang. Det er ikke gitt at alle institusjoner kan eller bør følge samme spor. En sentral problemstilling er om de såkalte overgangsavtalene med akademiske forlag fungerer etter intensjonen. Foreløpig finnes det ikke gode nok data på at denne type avtaler har bidratt til at forlagene har gått over til åpen publisering.

Arbeidsgruppen skal levere endelig rapport høsten 2023. Underveis i arbeidet vil arbeidsgruppen gå i dialog med en rekke sentrale aktører og deretter sende ut utkast til rapport med tilhørende anbefalinger til institusjonene i de tre forskningssektorene for innspill.

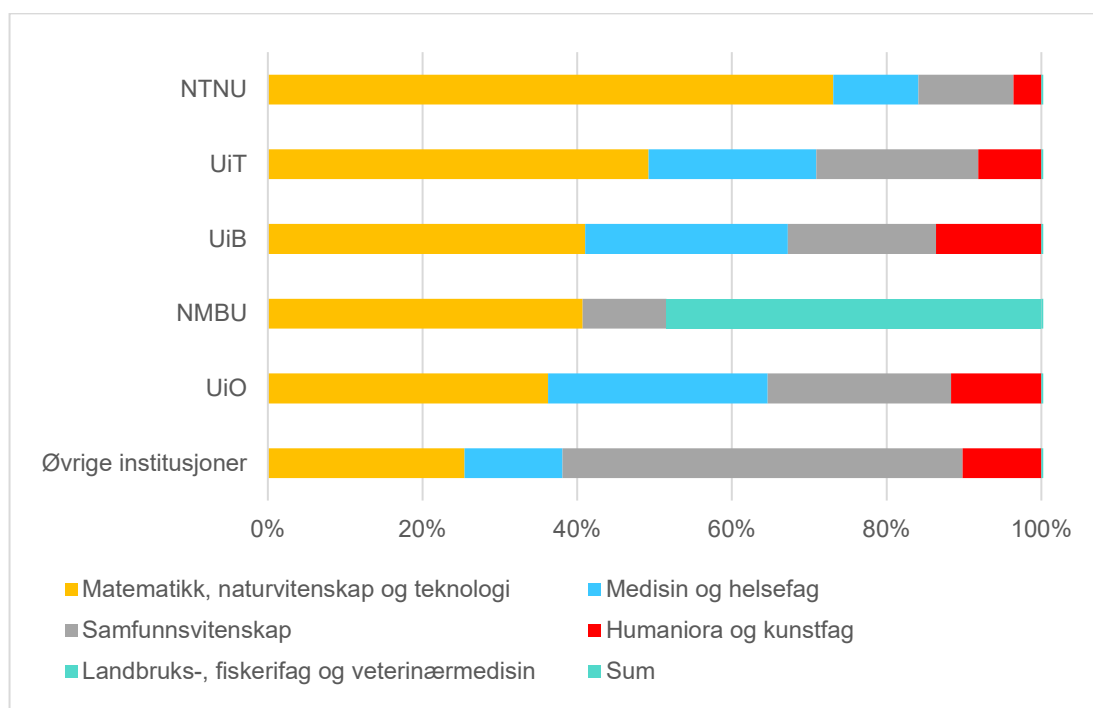
Utarbeidet av Sikt

3.9 Forskningsinnsats i MNT-fag – nasjonal styringsparameter

Økt forskningsinnsats innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi er en langsiktig prioritering i norsk kunnskapspolitikk. Datagrunnlaget for denne indikatoren er fra FoU-undersøkelsen som gjennomføres av SSB hvert annet år.

Figur 3.10 viser hvor stor andel av driftsutgiftene til FoU ved universiteter og høyskoler som har gått til ulike fag i 2021.¹³ Når det gjelder andelen som går til matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag, står NTNU i en særstilling med 61 prosent. Dette er den høyeste andelen som er målt i siste tiårsperiode. Nest høyest MNT-andel i 2021 hadde UiT med 45 prosent etter en nokså jevn økning gjennom siste ti år. Også ved UiB og NMBU utgjør MNT-andelen mer enn 40 prosent. Se vedleggstabell V3.22 for tidsserie per institusjon for driftsutgifter til FoU for MNT-fag.

Figur 3.10 Fordeling av driftsutgifter på fagområde i universitets- og høyskolesektoren, 2021. Andel

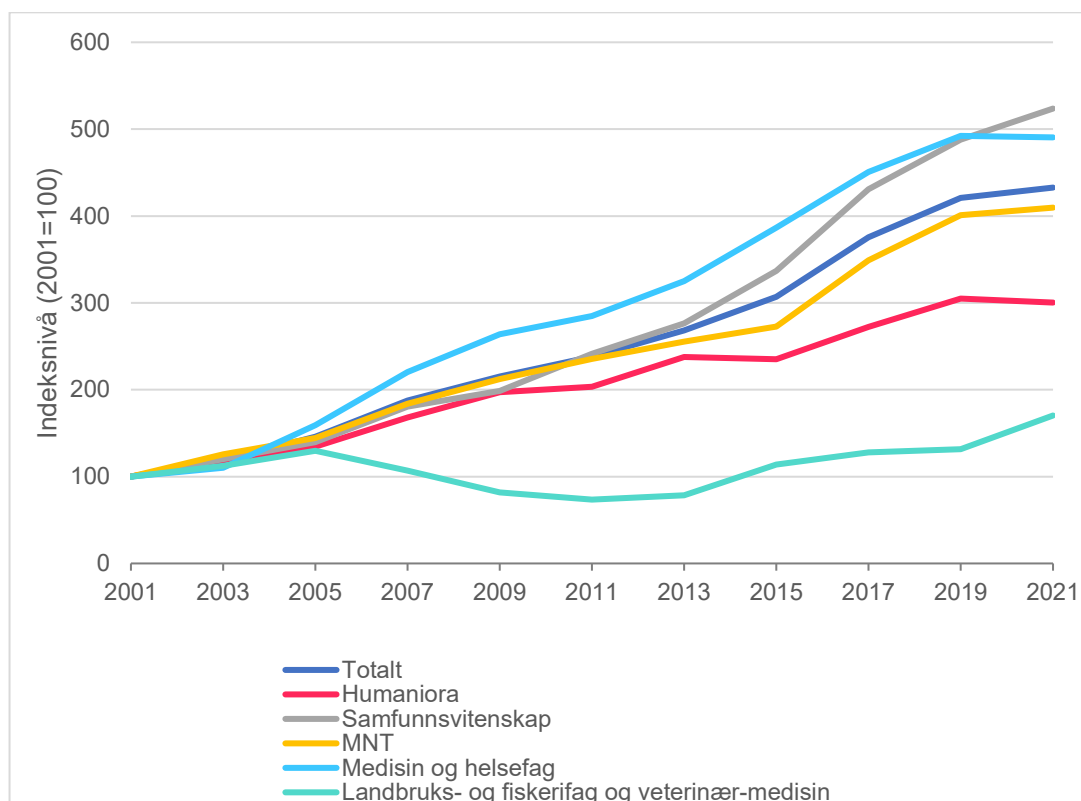
Kilde: Statistisk sentralbyrå, FoU-statistikk

¹³ Institutter/avdelinger regnes her som tilhørende det fagområdet de har oppgitt størstedelen av sin FoU-aktivitet innenfor.

Figur 3.11 viser relativ utvikling i driftsutgifter til FoU med basisår satt til 2001. Medisin og helsefag har hatt relativt sterk vekst fra utgangspunktet i 2001 i hele perioden. Humaniora, samfunnsvitenskap og MNT-fag vokste med omtrent samme takt fram til omkring 2013. Fra da av vokste samfunnsvitenskap relativt sett raskere enn MNT-fag og humaniora. Per 2021 har samfunnsvitenskap også passert medisin og helsefag som fagområdet med relativt sterkest vekst i driftsutgifter til FoU siden 2001. Det kan virke overraskende at fagområdet medisin og helsefag hadde en relativt svak utvikling under pandemien. Trolig kan tidsbrukundersøkelsen fra SSB være med å forklare utviklingen (Wendt et al., 2021). Forskere innenfor medisin og helsefag hadde den største nedgangen i oppgitt tidsbruk til FoU under pandemien. FoU-utgiftene i MNT-fagene har vokst noe raskere enn de totale utgiftene for alle fagområder siden 2015.

Figur 3.11 Relativ utvikling i driftsutgifter i UH-sektoren til FoU per fagområde 2001–2021

Indeks satt til 100 i 2001. Figuren viser relativ utvikling etter dette.

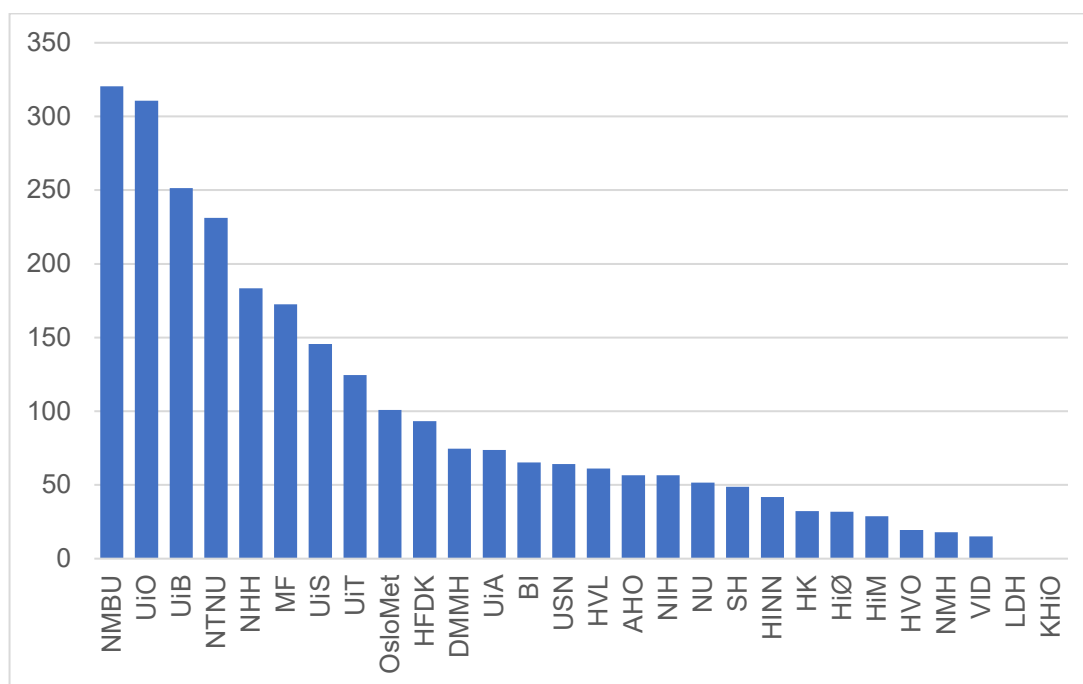
Kilde: Statistisk sentralbyrå, FoU-statistikk

3.10 Bidragsinntekter fra Forskningsrådet per faglig årsverk – nasjonal styringsparameter

Suksess på Forskningsrådets konkurransearena bidrar med viktig forskningsfinansiering for universiteter og høyskoler, og er samtidig en indikator for kvalitet i forskning. Samlet sett utgjorde Forskningsrådets finansiering av forskning ved universiteter og høyskoler 4,3 milliarder kroner i 2022, en økning på hele 12 prosent sammenliknet med året før. Vedleggstabell V4.1 viser finansielle ressurser for universiteter og høyskoler 2012–2022. Veksten i finansiering fra Forskningsrådet har vært langt sterkere enn veksten i faglig ansatte i sektoren, slik at finansieringen har økt betydelig også målt per faglig årsverk.

Finansieringen fra Forskningsrådet utgjorde samlet sett 178 000 kroner per faglige årsverk for statlige institusjoner og 41 000 for private. Figur 3.12 viser at det er store forskjeller mellom institusjonene. De institusjonene som har størst inntekt fra Forskningsrådet er dominert av tradisjonelt forskningstunge fagområder og har høy andel ansatte med forskerkompetanse (se også kap. 4.4). Klart høyest ut kom NMBU med 320 000, fulgt av UiO med 311 000. Også UiB og NTNU hadde inntekter over 200 000 kroner fra Forskningsrådet per faglig årsverk, se V3.23 for tiårs tidsserie per institusjon.

Figur 3.12 Tildeling fra Forskningsrådet per faglig årsverk 2022. 1000 kr

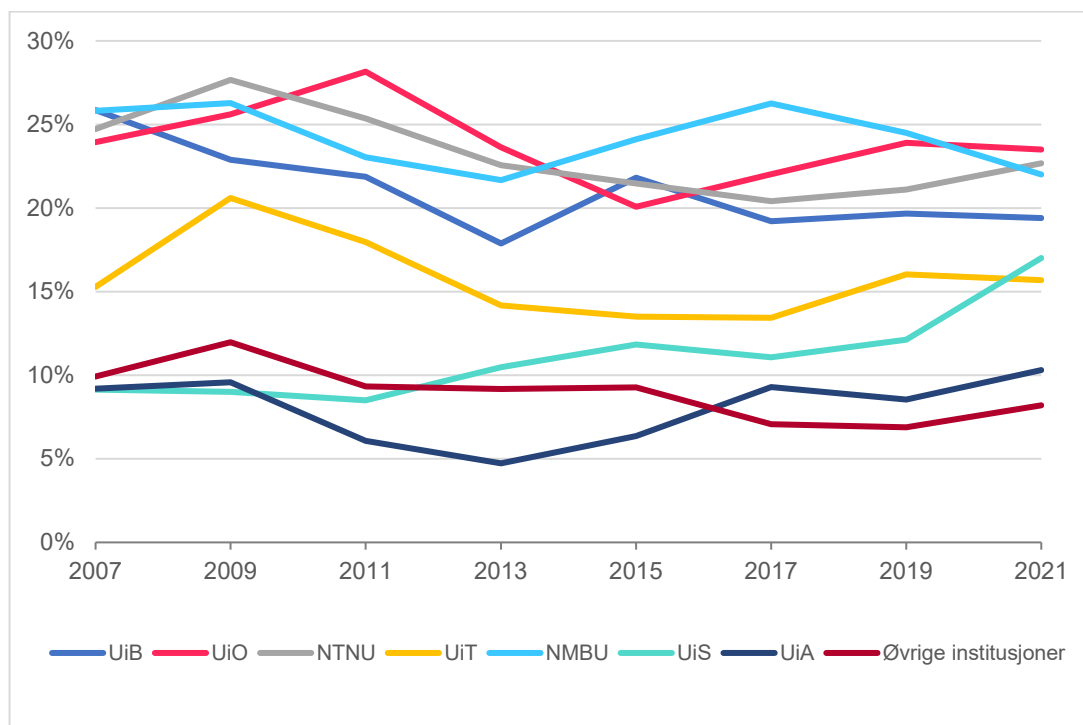
Kilde: DBH

Over tid er bildet at andre institusjoner gjør seg mer gjeldende. I et tiårsperspektiv er det institusjoner som har endret institusjonskategori til universitet eller som arbeider for det, som har økt mest. Høyest økning ser vi hos UiS og OsloMet. Samtidig er ikke bildet preget av rettlinjert vekst for nye og aspirerende universiteter. De siste to årene har for eksempel HVLs inntekter fra Forskningsrådet økt til mer enn 60 000 kroner per faglig årsverk. HINN, derimot, ligger under nivået for 10 år siden med 42 000 kroner.

Blant de private har MF et høyt tall for 2022 med 172 000, mens BI har 65 000. HK ser ut til å ha en vedvarende vekst, og nådde i 2022 32 000 kroner per faglig årsverk.

Figur 3.13 viser hvor stor andel Forskningsrådets finansiering har representert av den samlede FoU-finansieringen i sektoren siden 2007. I store trekk er andelen relativt lite endret i perioden, men UiS peker seg ut med sterk vekst, særlig de siste årene.

Figur 3.13 Andelen driftsutgifter til FoU finansiert av Forskningsrådet 2007–2021, per institusjon

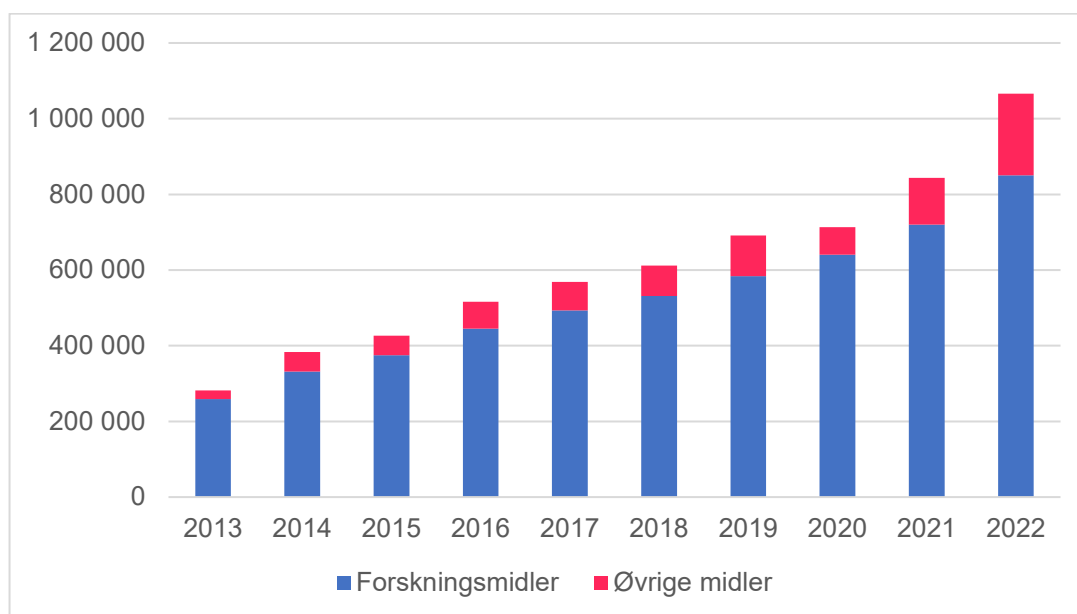
Kilde: Statistisk sentralbyrå, FoU-statistikk

Ifølge SSBs FoU-statistikk utgjorde driftsutgifter finansiert av Forskningsrådet i 2021 16 prosent av sektorens samlede driftsutgifter til FoU. Kapittel 4.3 i Indikatorrapporten (Forskningsrådet, 2022) presenterer forskningsrådets bevilgninger i både sektor- og fagområdeperspektiv.

3.11 Midler fra deltakelse i EU-prosjekter

I dette oppslaget vises omfanget av samlede tildelinger fra EU for norske universiteter og høyskoler slik de framtrer sektorens årlige regnskap. I tillegg til midler fra rammeprogrammet for forskning og innovasjon omfatter beløpene her prosjektmidler i Erasmus+ og EUs program for å fremme sosial og økonomisk integrasjon over landegrensene gjennom regionalt samarbeid (Interreg). Figur 3.14 viser omfanget av tildelinger fra EU for institusjonene samlet, og her utgjør Erasmus+ og Interreg «øvrige midler». Det samlede beløpet økte fra 840 millioner kroner i 2021 til nesten 1,1 milliard i 2022. Prosentvis var veksten særlig sterk for «øvrige midler».

Figur 3.14 Midler fra EU 2013–22. 1000 kr

Kilde: DBH

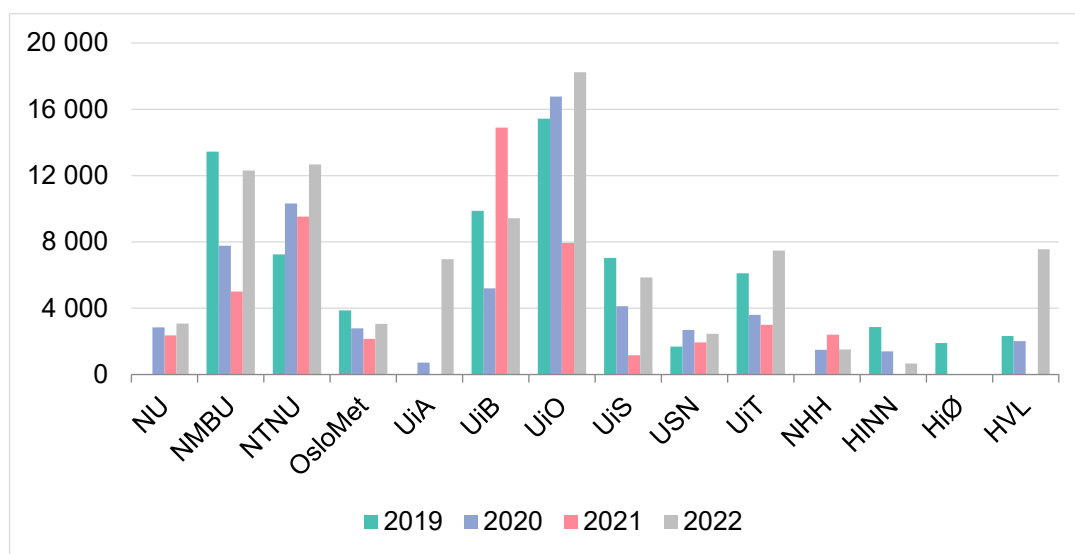
Vedleggstabell V3.27 viser midler fra EU per faglig årsverk 2013–2022. Det har vært en betydelig vekst siste ti år. For universitetene og høyskolene samlet var gjennomsnittet i 2022 41 500 kroner mot 14 900 kroner i 2013. Av de statlige institusjonene hadde UiO det høyeste beløpet i 2022 med 82 500 kroner, fulgt av UiB med 72 000 kroner, NTNU med 58 000 kroner og NMBU med 53 000 kroner. Sterkest vekst de siste ti årene har NHH, der utgjorde midler fra EU i 2022 48 200 kroner per faglig årsverk. For små institusjoner kan årlige utslag bli store, som for HGUT, som med 4 faglige årsverk fikk en økning fra 0 i 2021 til 114 800 i 2022.

Når vi sammenlikner tildelinger fra EU per faglige årsverk med tilsvarende for tildelinger fra Forskningsrådet (V3.23 og kapittel 3.10), er forholdet mellom institusjonene i stor grad den samme for begge finansieringskildene. I begge tilfeller er det, UiO, UiB, NTNU og NMBU som kommer klart høyest ut, sett bort i fra eksempelet med HGUT ovenfor. Imidlertid er dominansen til de fire største enda sterkere når det gjelder EU-midler.

3.12 Verdien av Horisont 2020-kontraktene per FoU-årsverk – nasjonal styringsparameter

Dette oppslaget har med tall fra rammeprogrammet for forskning og innovasjon og verdien av prosjektkontrakter signert det enkelte år. Verdien av kontrakter fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon per FoU-årsverk har vært blant de nasjonale styringsparameterne.¹⁴ Her deles totalverdien av institusjonenes inngåtte prosjektkontrakter på antall FoU-årsverk ved institusjonen. Figur 3.15 viser denne indikatoren for perioden 2019–2022. Fordi utgangspunktet er tidspunkt for kontraktsignering, kan variasjonene fra år til år bli større enn i periodiserte budsjetter.

Figur 3.15 Verdien av kontrakter fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon per FoU-årsverk 2019–2022. Euro

Kilde: Forskningsrådet og Statistisk sentralbyrå, FoU-statistikk

Vedleggstabell V3.28 viser indikatoren på institusjonsnivå i tidsserie fra 2014. For statlige institusjoner samlet var verdien per FoU-årsverk i underkant av 10 500 euro i 2022, det høyeste beløpet i denne perioden. UiO hadde det høyeste beløpet i 2022 med i overkant av 18 000 euro, fulgt av NTNU og NMBU med henholdsvis 12 500 og 12 000 euro per FoU-årsverk.

Gjennomsnittstallene indikerer at EU-tildelinger står for en relativt liten del av sektorens utgifter til FoU. Ifølge SSBs FoU-statistikk utgjorde finansiering fra EU-institusjoner 3,4 prosent av samlede driftsutgifter til FoU i universitets- og høyskolesektoren i 2021.

¹⁴ Her brukes SSBs definisjon av «FoU-årsverk», som er en beregnet størrelse av tid brukt til FoU ved universiteter og høyskoler til forskjell fra DBHs «faglige årsverk» basert på stillingskategorier.

3.13 Universiteter og høyskoler i Horisont Europa

Horisont Europa er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram med et budsjett på 95,5 milliarder euro. Det startet opp 1. januar 2021 som EUs niende rammeprogram for forskning og innovasjon, og har en varighet på syv år.

Figur 3.16 Horisont Europa, programstruktur med budsjett per område

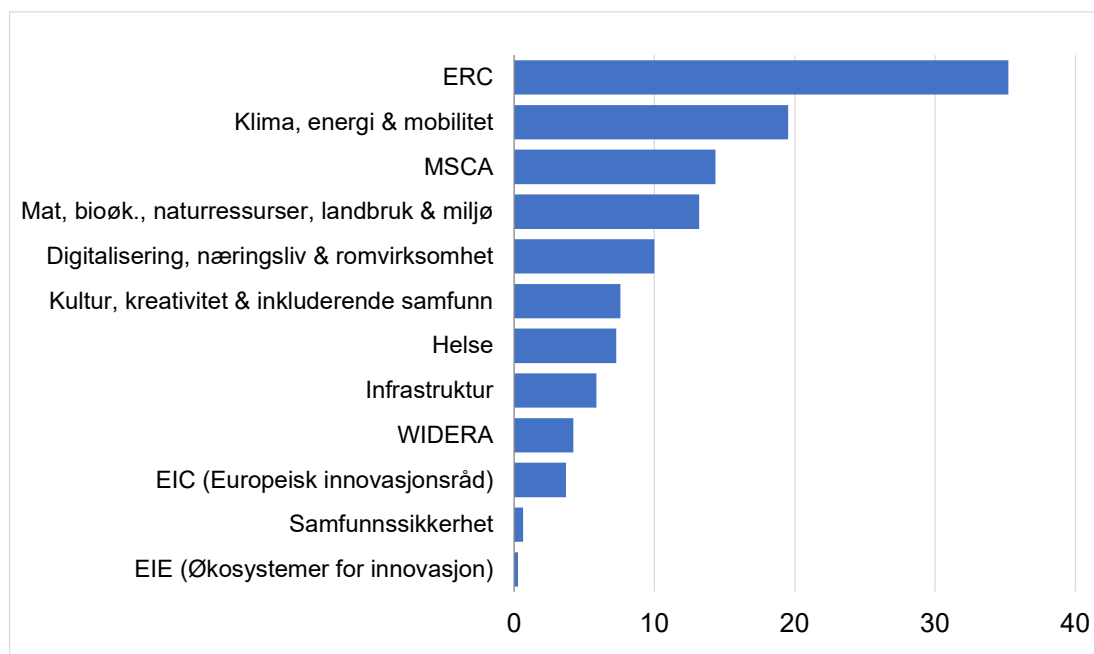
Horisont Europa		
Totalbudsjett: 94,1 mrd. euro		
 Fremragende vitenskap (25,8 mrd. €)	 Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv (52,7 mrd. €)	 Innovativt Europa (13,5 mrd. €)
Det europeiske forskningsrådet (ERC)	Klynger 1. Helse 2. Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn 3. Samfunnsikkerhet 4. Digitalisering, næringsliv og romvirksomhet 5. Klima, energi og mobilitet 6. Mat, bioøkonomi, naturressurser, jordbruk og miljø	Det europeiske innovasjonsrådet (EIC)
Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA)		Økosystemer for innovasjon
Forskningsinfrastruktur		Det europeiske instituttet for innovasjon og teknologi (EIT)
Bredere deltakelse og styrking av Det europeiske forskningsområdet (2,1 mrd. €) Bredere deltakelse og spredning av fremragende kvalitet. Reformere og forbedre det europeiske forsknings- og innovasjonssystemet.		

De første resultatene fra Horisont Europa (2021–2027) samlet viser god norsk uttelling. Norske aktører har mottatt 488 millioner euro, mens prosjekter med norsk deltakelse har totalbudsjett på rundt 35 milliarder euro. Instituttsektoren og næringslivet står for over halvparten av tildelingene, mens norske universiteter og høyskoler så langt har mottatt 122 millioner euro fra Horisont Europa. *Returandelen* viser hvor stor andel av utlyste midler de ulike landene har fått. Foreløpige tall for 2022 indikerte en norsk returandel på 3,35 prosent, høyest av alle de nordiske landene, og høyere enn noen gang tidligere.

Totalbudsjettet for prosjektene der norske universiteter og høyskoler inngår, er på nesten 1,5 milliarder euro. Det mangler imidlertid fortsatt mange resultater fra 2022-utlysningene. Dette gjelder i større eller mindre grad ERC (Det europeiske forskningsrådet) og MSCA (Marie Skłodowska Curie Actions), et prestisjetungt stipend for erfarne forskere som ønsker å jobbe med et selvstendig valgt forskningsprosjekt i utlandet. Om lag to tredjedeler av tildelinger til UH-sektoren fra Horisont Europa til nå er fra 2021-utlysninger, og en tredjedel fra utlysninger i 2022.¹⁵ Så langt har hele 70 prosent av alle utlyste midler i Horisont Europa tilhørt søyle 2, Globale utfordringer, mens lite er utlyst og tildelt i søyle 3, Innovativt Europa (se figur 3.16).

¹⁵ Forskningsrådet implementerer oppdateringer av eCorda to ganger årlig ihht. hovedoppdateringene. Europakommisjonen har meddelt at neste hovedoppdatering kommer i løpet av høsten 2022. Det har vært merkbare forsinkelser i distribusjonen av dataene fra Kommisjonens side i starten av Horisont Europa

Figur 3.17 EU-midler til UH-sektor per program i innstilte prosjekter i Horisont Europa. Millioner euro

Omfatter utlysninger fra 2021, og en mindre andel utlysninger fra 2022.

Kilde: eCordas søknadsdatabase (Europakommisjonen)

Figur 3.17 viser tildelinger til norske universiteter og høyskoler fordelt på delprogram. Størst er tildelingen innenfor ERC med 35 millioner euro, etter god uttelling i 2021. Deretter følger klynge 5, Klima, energi og mobilitet med 20 millioner euro og MSCA med 14 millioner euro. Tildelinger innenfor de ulike klyngene i søyle 2 omfatter også det nye virkemiddelet *Missions* (samfunnsoppdrag). Foreløpige tall fra desember 2022 viste at universiteter og høyskoler hadde mottatt 6,4 millioner euro fra utlysninger innenfor missions, og var representert i fire av fem missions (Smarte byer, Hav, Jordhelse og Kreft).

Norske universiteter og høyskoler er koordinator i 16 av de 107 samarbeidsprosjektene de inngår i søyle 2, og NTNU koordinerer hele ni av disse. De fleste prosjektene omfatter også aktører fra andre FoU-sektorer i Norge, framfor alt fra næringslivet, i mindre grad fra instituttsektoren.

Av norske universiteter og høyskoler er det UiO (47 millioner euro), NTNU (36 millioner euro) og UiB (12 millioner euro) som har mottatt mest midler fra Horisont Europa. Til sammen har disse tre store hentet inn 75 prosent av alle midlene til norske universiteter og høyskoler.

Det europeiske forskningsrådet, ERC, har 17 prosent av budsjettet i Horisont Europa, og er en av de mest krevende konkurransearenaene norske forskere deltar på. I gjennomsnitt får 12–14 prosent av alle søkere innvilget sin søknad. Utlysningene har ingen tematiske føringer og søknadene vurderes kun på vitenskapelig kvalitet.

De årlige utlysningene er inndelt etter søkers forskererfaring. Starting grants (StG) er for forskere med 2–7 års erfaring etter ph.d., Consolidator grants (CoG) 7–12 år etter ph.d. Det tildeles flest prosjekter innen disse kategoriene. Advanced grant (AdG) er for søkere som kan vise til mer enn ti års forskningserfaring. Rundt 80 prosent av de norske søknadene sendes til StG og CoG, og de utgjør en tilsvarende andel av de norske tildelte kontraktene

så langt. De norske søkerne til AdG hadde liten suksess i forrige rammeprogram, men har gjort det godt i den første utlysingsrunden i Horisont Europa med en suksessrate på 19 prosent. Ifølge foreløpige tall for 2022 er 7 av 31 tildelte ERC-prosjekter med norsk koordinator AdG-prosjekt. I april 2022 har fagpressen (Løkeland-Stai, 2023) oppslag om hvordan norske institusjoner ligger langt bak sine nordiske naboer i konkurransen om ERC-midler. Med tanke på utfordringene knyttet til oppdatert rapportering omtalt i fotnote 15, kan en mer komplett oversikt ikke komme før neste hovedrapportering til Forskningsrådet.

Halvparten av de innvilgede ERC-prosjektene er koordinert av UiO, seks av NTNU, tre av UiB, og NMBU og BI har ett hver. De resterende er koordinert av ulike forskningsinstitutter. Rundt femti prosent av prosjektene hører til området for humaniora og samfunnsvitenskap, de resterende er noenlunde likt fordelt mellom livsvitenskap, og naturvitenskap og teknologi.

Se vedleggstabeller [V3.29](#), [V3.30](#), [V3.31](#), [V3.32](#) og [V3.33](#) for detaljert informasjon om norsk deltakelse i og finansering fra Horisont Europa. Ytterligere informasjon om dette, inkludert om andre sektorer enn UH-sektoren, finnes i kapittel 4.2 i Indikatorrapporten (Forskningsrådet, 2022).

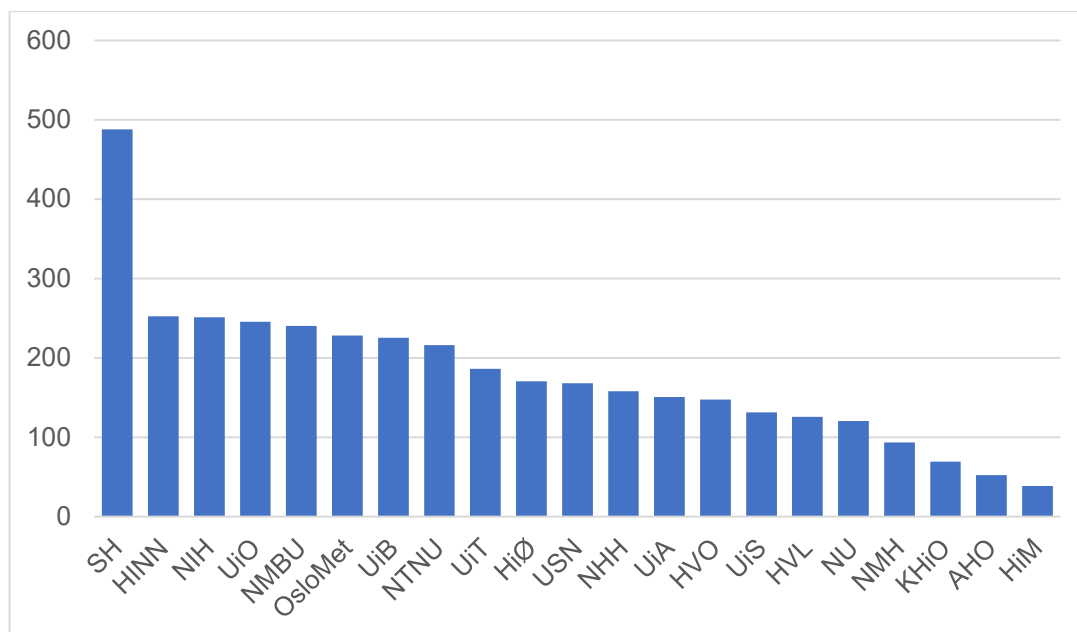
3.14 Andre bidrags- og oppdragsinntekter per faglig årsverk – nasjonal styringsparameter

Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet utenom Forskningsrådet, regionale forskningsfond og EU (andre BOA-inntekter) er en indikasjon på UH-sektorens samspill med samfunnet. I andre BOA-inntekter inngår midler til både utdanning og FoU fra et bredt spekter av kilder og samarbeidspartnere i privat næringsliv, offentlig sektor og frivillige organisasjoner. Vedleggstabell V3.25 viser hvordan inntektene er fordelt på kilde for sektoren samlet. Andelen fra offentlige kilder har steget fra 59 til 62 prosent siden 2013, mens næringslivets andel har sunket fra 24 til 14 prosent i samme periode.

Institusjonenes andre bidrags- og oppdragsinntekter steg kraftig i 2022. For sektoren sett under ett, økte inntektene per faglig årsverk med hele 20 prosent fra 164 000 kroner i 2021 til 198 000 i 2022. Vedleggstabell V3.24 viser andre bidrags- og oppdragsfinansierte inntekter per faglig årsverk i tidsserie på institusjonsnivå.

For sektoren som helhet har denne typen finansiering tilnærmelesvis samme omfang som tildelingene fra Forskningsrådet, se kapittel 3.10. De andre BOA-inntektene er imidlertid jevnere fordelt mellom flertallet av institusjoner, se figur 3.18. SH skiller seg ut med nesten 500 000 kroner per faglig årsverk og bemerker i sin årsrapport at dette ligger langt over institusjonens eget mål, som er 200 000 kroner per faglig årsverk (Samisk høgskole, 2023).

Figur 3.18 Andre bidrags- og oppdragsinntekter per faglig årsverk 2022, statlige institusjoner. 1000 kr

Kilde: DBH

Mens tildelingene fra Forskningsrådet henger tydelig sammen med institusjonenes faglige profil, er det ikke et slikt mønster i fordelingen av andre bidrags- og oppdragsinntekter. Blant institusjonene med høyest inntekter i denne kategorien finner vi så ulike institusjoner som SH, HINN, NIH og UiO. Omvendt finner vi institusjoner med likeartet profil (HINN, HVL og USN) både i hver ende og i midten når vi sorterer institusjonene etter størrelsen på slike inntekter. Institusjonenes regnskaper viser at ulike institusjoner henter midler fra ulike typer kilder og at de samhandler med omverden på ulike måter og arenaer. Mens NTNU får en stor del av sine BOA-inntekter fra næringsliv og private, har SH nesten ingen slike inntekter.

For SH kommer disse inntektene framfor alt fra offentlige etater, inkludert Nordisk ministerråd, samt organisasjoner og stiftelser. Også for HINN er det i hovedsak statlige, kommunale og fylkeskommunale etater de viktigste kildene til denne inntektstypen (Høgskolen i Innlandet, 2023).

Flere av de private institusjonene har store inntekter i denne kategorien. HGUT har hele 645 000 per faglig årsverk, BI 263 000 og, DMMH og ATH i overkant av 230 000 og VID i underkant av 200 000. Se [V3.24](#) for tidsserie med andre BOA-inntekter per institusjon for både statlige og private institusjoner.

3.15 Sikring og bevaring av universitetsmuseene – nasjonal styringsparameter

Det er seks universitetsmuseer i Norge: Kulturhistorisk museum og Naturhistorisk museum ved UiO, Universitetsmuseet i Bergen ved UiB, Vitenskapsmuseet ved NTNU, Norges arktiske universitetsmuseum ved UiT, og Arkeologisk museum ved UiS.

Nasjonal styringsparameter måler graden av sikring av museenes magasinarealer og bevaring av objekter eller samlinger etter gitte kriterier. Om «sikring» rapporterer institusjonene prosentandel av arealet sikret etter følgende kriterier: skallsikring, tyverisikring, brannsikring, vannskaderisiko, samt rutiner og beredskap. På området «bevaring» rapporterer institusjonene prosentandel av det totale antallet objekter/samlinger som har tilfredsstillende grad av bevaring etter følgende kriterier: luftfuktighet og temperatur, lysforhold, aktiv konservering, og preventiv konservering. Vurderingene gjøres skjønnsmessig, og kultur- og naturhistoriske samlinger vurderes hver for seg.

Tabell 3.2 viser institusjonenes rapportering på sikring og bevaring for 2022 for tre av de nevnte kriteriene fordelt på kulturhistoriske- og naturhistoriske samlinger/museer. Som tidligere fremstår risiko for vannskade som den største utfordringen for de fleste museene. I vurderingen av rutiner og beredskap er det en del forskjell mellom institusjonene, og tallet for UiOs naturhistoriske samlinger peker seg ut med lav skår for tilfredsstillende rutiner og beredskap, med 33 prosent. UiOs kulturhistoriske samlinger skal samles på Økern, men fullføringen ble forsinket pga. koronapandemien. Det er ventet at dette arbeidet blir fullført i løpet av 2023, og disse samlingene vil da være bedre sikret. NTNU har etablert et nytt magasin for kulturhistorisk arkiv i 2022 på grunn av problemer med vanninntrenging. I tillegg ble et vannførende rør lagt utenfor et samlingsmagasin for å redusere faren for vannskade. Etter bekymringsmeldinger om sikkerheten for de besøkende, ble de kulturhistoriske samlingene ved UiB stengt for publikum fra og med våren 2022.

Når vi sammenlikner 2022-tallene med tilsvarende tall for 2021, er den største endringen at naturhistoriske samlinger ved UiT er bedre sikret med tanke på luftfuktighet og temperatur. Sikringsgraden har her økt fra 12 til 80 prosent. For kulturhistoriske samlinger ved UiT, derimot, er sikringsgraden på samme område fortsatt lav med 21 prosent, det samme som i 2021. Utover dette er den rapporterte tilstanden nokså uendret fra foregående år.

Vedleggstabellene [V3.42](#), [V3.43](#), [V3.44](#) og [V3.45](#) gir detaljert informasjon om bevaring og sikring, mens [V3.46](#) viser utvikling og status for formidling ved universitetsmuseene.

Tabell 3.2 Graden av tilfredsstillende sikring og bevaring 2022, utvalgte kriterier. Prosent

	Kulturhistoriske samlinger/museum					Naturhistoriske samlinger/museum			
	NTNU	UiB	UiO	UiS	UiT	NTNU	UiB	UiO	UiT
Vannskaderisiko (%)	57	85	85	65	53	82	60	44	17
Rutiner og beredskap (%)	80	85	74	90	90	50	85	33	95
Luftfuktighet og temperatur (%)	94	90	97	50	21	94	90	50	80

Kilde: DBH

4 Styring, økonomi og personal

Dette kapittelet tar for seg styrings- og ledelsesmodellen ved universiteter og statlige høyskoler, institusjonenes ulike finansieringskilder, samt nøkkeltall om ansatte etter stillingsgrupper og kompetansenivåer. I tillegg dekker kapittelet kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og omfanget av midlertidig ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger.

4.1 Styrings- og ledelsesmodell ved universiteter og høyskoler

Gjeldende Lov om universiteter og høyskoler fastsetter at styret er det øverste organet ved institusjonen. Styret ved de statlige institusjonene har normalt elleve medlemmer, hvorav fire er valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstillinger, ett er valgt blant de teknisk-administrativt ansatte, to er valgt blant studentene og fire oppnevnt av Kunnskapsdepartementet (KD). Styremedlemmer valgt av KD er listet opp på departementets nettsider (Regjeringen, 2023). Kravene i likestillingsloven om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt. Styremedlemmer velges/utnevnes i hovedsak for fire år, med to unntak: I situasjoner der midlertidig ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger utgjør mer enn 25 prosent av alle ansatte i denne typen stillinger ved institusjonen, skal de midlertidig ansatte velge ett av styremedlemmene. Dette styremedlemmet velges for ett år. I tillegg velges styremedlemmer fra studentgruppen for ett år. Loven angir to alternative styrings- og ledelsesmodeller på institusjonsnivå for de statlige institusjonene:

- Ekstern styreleder utpekt av departementet, styret ansetter rektor på åremål (hovedmodell)
- Rektor velges av de ansatte og studentene. Rektor er styrets leder

Tabell 4.1 Styringsform ved statlige høyere utdanningsinstitusjoner

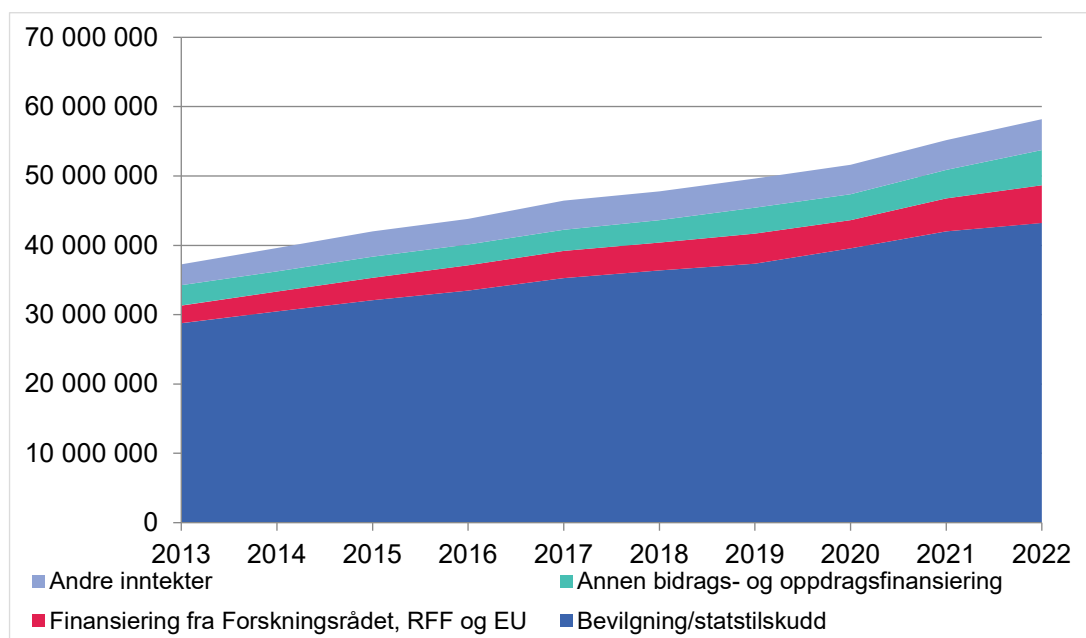
Ekstern styreleder og ansatt rektor	Valgt rektor som styrets leder
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO)	Høgskolen i Molde, vitenskapelig høgskole i logistikk (HiM)
Høgskolen i Innlandet (HINN)	Høgskulen i Volda (HVO)
Høgskulen på Vestlandet (HVL)	Norges idrettshøgskole (NIH)
Nord universitet (NU)	Norges musikkhøgskole (NMH)
Norges handelshøgskole (NHH)	Sámi allaskuvla / Samisk høgskole (SH)
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)	Universitetet i Agder (UiA)
Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet (NTNU)	Universitetet i Bergen (UiB)
OsloMet – storbyuniversitetet (OsloMet)	Universitetet i Oslo (UiO)
Universitetet i Stavanger (UiS)	
Universitetet i Sørøst-Norge (USN)	
Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)	
Høgskolen i Østfold (HiØ)	
Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO) (fra 1. august 2023)	

4.2 Finansielle ressurser fordelt på kilde

De samlede driftsinntektene til universiteter og høyskoler var i 2022 på noe over 58 milliarder kroner (se figur 4.1). Av dette har 53,3 milliarder gått til statlige institusjoner og 4,9 milliarder til private. Fordelingen av universiteters og høyskoleers finansielle ressurser på kilde har vært nokså stabil siden 2013. I 2022 falt imidlertid de statlige bevilgningenes andel av driftsinntektene med to prosentpoeng for de statlige institusjonene. I 2022 utgjorde bevilgninger 77 prosent av driftsinntektene, mot 79 prosent i 2021 og 80 prosent i 2013. Målt i pengeverdi er det likevel snakk om en liten utflating – og ikke en nedgang – i bevilgninger mellom 2021 og 2022. For de private institusjonene har statstilskuddets andel av driftsinntektene stort sett ligget på 41 til 42 prosent i hele perioden fra 2013, også i 2022 ligger den på 42 prosent. Blant de private er det imidlertid store forskjeller i hvor stor andel statstilskuddet utgjør. Ved BI er andelen kun 22 prosent, ved LDH, 88.

Vedleggstabell V4.1 viser inntektsfordelingen for sektoren samlet, adskilt for statlige og private institusjoner og per institusjon.

Figur 4.1 Finansielle ressurser ved universiteter og høyskoler 2013–22. 1000 kr

Tallene hentes fra Note 1.

Kilde: DBH

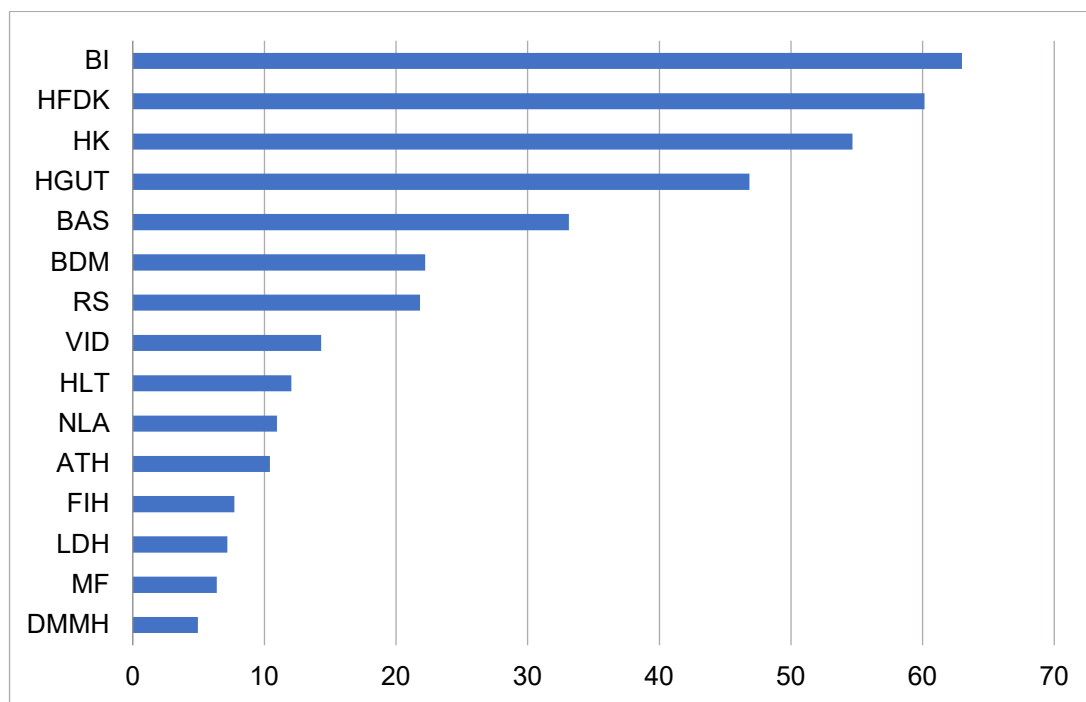
For statlige institusjoner er forskningsfinansiering fra Forskningsrådet en betydelig inntektskilde. I 2022 utgjorde slik finansiering 4,3 milliarder kroner, eller 8 prosent av de statlige institusjonenes samlede driftsinntekter. Dette har endret seg lite de siste årene. Finansiering fra Forskningsrådet, Regionale forskningsfond (RFF) og EU utgjorde til sammen 5,4 milliarder kroner, eller 10 prosent, i 2022. For de private institusjonene utgjorde finansiering fra Forskningsrådet 65 millioner (1,3 prosent), det vil si noe mer enn de foregående årene. For private institusjoner utgjør «andre inntekter» den største enkeltposten, med 51 prosent i 2022. Denne andelen har sunket gradvis fra 55 prosent i 2013. For de private institusjonene er eksamens- og studieavgifter en viktig del av «andre inntekter», dette er omtalt i kapittel 4.4 under. For de statlige institusjonene økte «annen bidrags- og oppdragsfinansiering» med nesten én milliard kroner i 2022, og utgjør nå 9 prosent av de samlede driftsinntektene. For de private institusjonene utgjorde denne inntektsposten 5 prosent av samlede driftsinntekter i 2022, det samme som året før.

4.3 Studie- og eksamensavgifter ved private høyskoler

Private høyskoler har mulighet til å ta studie- og eksamensavgifter fra studentene. Totalt mottok de private institusjonene rundt 2,3 milliarder kroner i studie- og eksamensavgifter i 2022. Studie- og eksamensavgifter utgjør litt under 50 prosent av driftsinntektene til de private høyskolene samlet sett. Her er det imidlertid store forskjeller mellom institusjonene, se vedleggstabell V4.3 for tidsserie. Disse forskjellene henger naturlig nok tett sammen med forskjeller i selve størrelsen på avgiftene per student (se figur 4.2).

I gjennomsnitt mottok de private institusjonene 46 400 kroner i studie- og eksamensavgifter per student i 2022, mot 43 800 kroner i 2021. Imidlertid ser vi av figur 4.2 at variasjonene mellom institusjonene er svært store. I det øvre sjiktet finner vi BI og HFDK, som begge ligger over 60 000 kroner per student, samt HK med nesten 55 000 kroner. Lavest ligger DMMH med 4 900 og MF med 6 400 kroner per student. Variasjonen må ses i sammenheng med hvor stor andel statstilskudd utgjør av institusjonenes samlede finansiering, som omtalt i kapittel 4.2.

Figur 4.2 Studie- og eksamensavgifter per registrerte student for private høyskoler 2022. 1000 kr

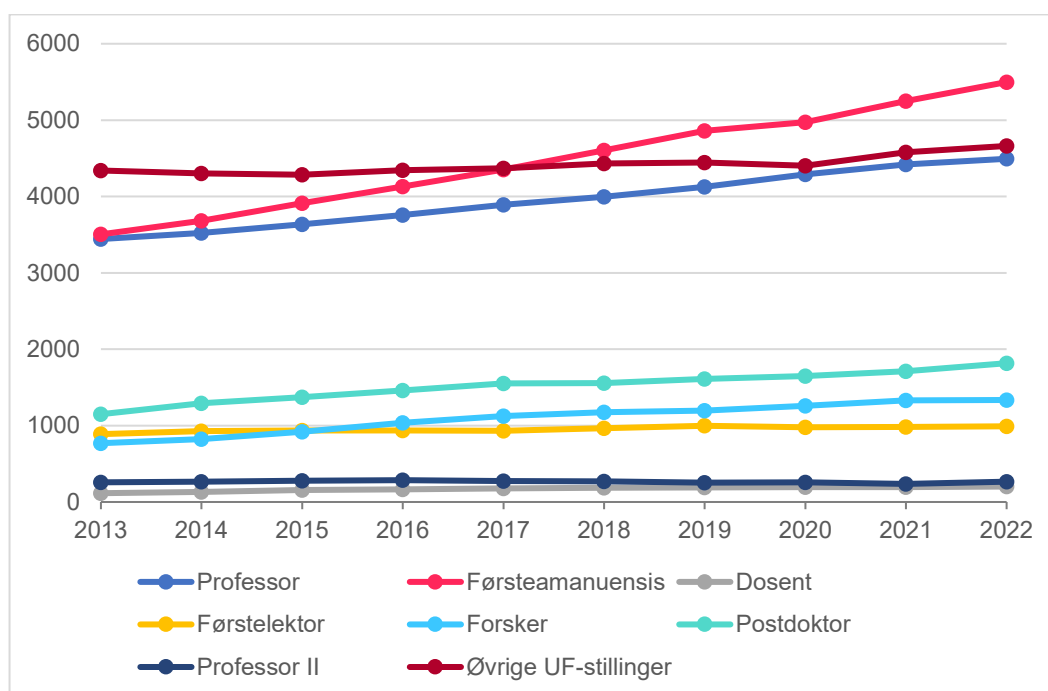
Kilde: DBH

4.4 Andelen førstestillinger blant de faglig ansatte

Førstestillinger krever doktorgrad eller tilsvarende, og omfatter følgende: dosent (inkl. høyskole- og undervisningsdosent), forsker (1109, 1110 og 1183), førsteamanuensis, førstelektor, postdoktor og professor (HK-dir, 2023). Andelen førstestillinger kan være et uttrykk for institusjonens kompetanseprofil.

Figur 4.3 viser fordelingen av faglig ansatte i ulike stillingskategorier ved universiteter og høyskoler de siste ti årene. Figuren viser en stadig vekst i antall årsverk i førstestillinger, særlig for stillingstypene førsteamanuensis og professor. Målt som andel av alle faglige årsverk var det en økning i førstestillinger fra 70 prosent i 2013 til rundt 76 prosent i 2020. Etter 2020 har andelen ligget stabilt. En tilsvarende utvikling ser vi for de statlige institusjonene isolert sett. Her økte andelen årsverk i førstestillinger fra 71 prosent i 2013 til 77 prosent i 2020, for så å endre seg lite i årene etter det. Blant de private har vi derimot sett en nær kontinuerlig økning fra 56 prosent i 2013 til 64 prosent i 2022. Se vedleggstabell V4.14 og V4.15 for tidsserier med andel og antall årsverk i spesifikke stillingstyper og førstestillinger per institusjon.

Figur 4.3 Faglig ansatte fordelt på stillinger 2013–2022. Antall

Faglige stillinger omfatter undervisnings- og forskerstillinger, samt postdoktor og professor II. Stipendiater regnes ikke med. «Øvrige UF-stillinger» omfatter høyskolelærer, høyskolelektor, universitetslektor, amanuensis, forsker (1108) og universitetslektor II.

Kilde: DBH

Blant de enkelte institusjonene har NHH og HFDK høyest andel årsverk i førstestillinger med 94 prosent. Ved HFDK utgjør dette imidlertid bare to årsverk. Videre har UiO, UiB og NMBU alle en andel førstestillinger på rundt 90 prosent. For disse større institusjonene har andelen vært stabil det siste tiåret.

Det siste tiåret er det framfor alt høyskoler og nyere universiteter som har hatt sterk vekst i andel førstestillinger. HINN har hatt en særlig stor økning det siste året, fra 59 til 65 prosent, noe som i antall utgjør et hopp fra 389 til 448. HVO er den statlige institusjonen med lavest andel førstestillinger (49 prosent). Det er stor variasjon i tallene mellom ulike institusjoner,

men også mellom ulike fakulteter ved samme institusjon. Den gjennomgående tendensen er at andelen førstestillinger er vesentlig høyere ved fakulteter for tekniske/naturvitenskapelige fag enn ved fakulteter for helse- og sosialvitenskap.¹⁶ Ved flere institusjoner (NU, HVL, HINN, USN) ligger andelen førstestillinger på helse-/sosialvitenskapelige fakulteter under eller like over 50 prosent, mens den er på mellom 70 og 86 prosent på tekniske/naturvitenskapelige fakulteter. NU og HVL, som har den laveste andelen førstestillinger på helse-/sosialvitenskapelige fakulteter med 41 og 45 prosent, har hatt en nedgang på henholdsvis 6 og 5 prosentpoeng siden 2021. I samme periode har HINN økt andelen fra 45 til 52 prosent.

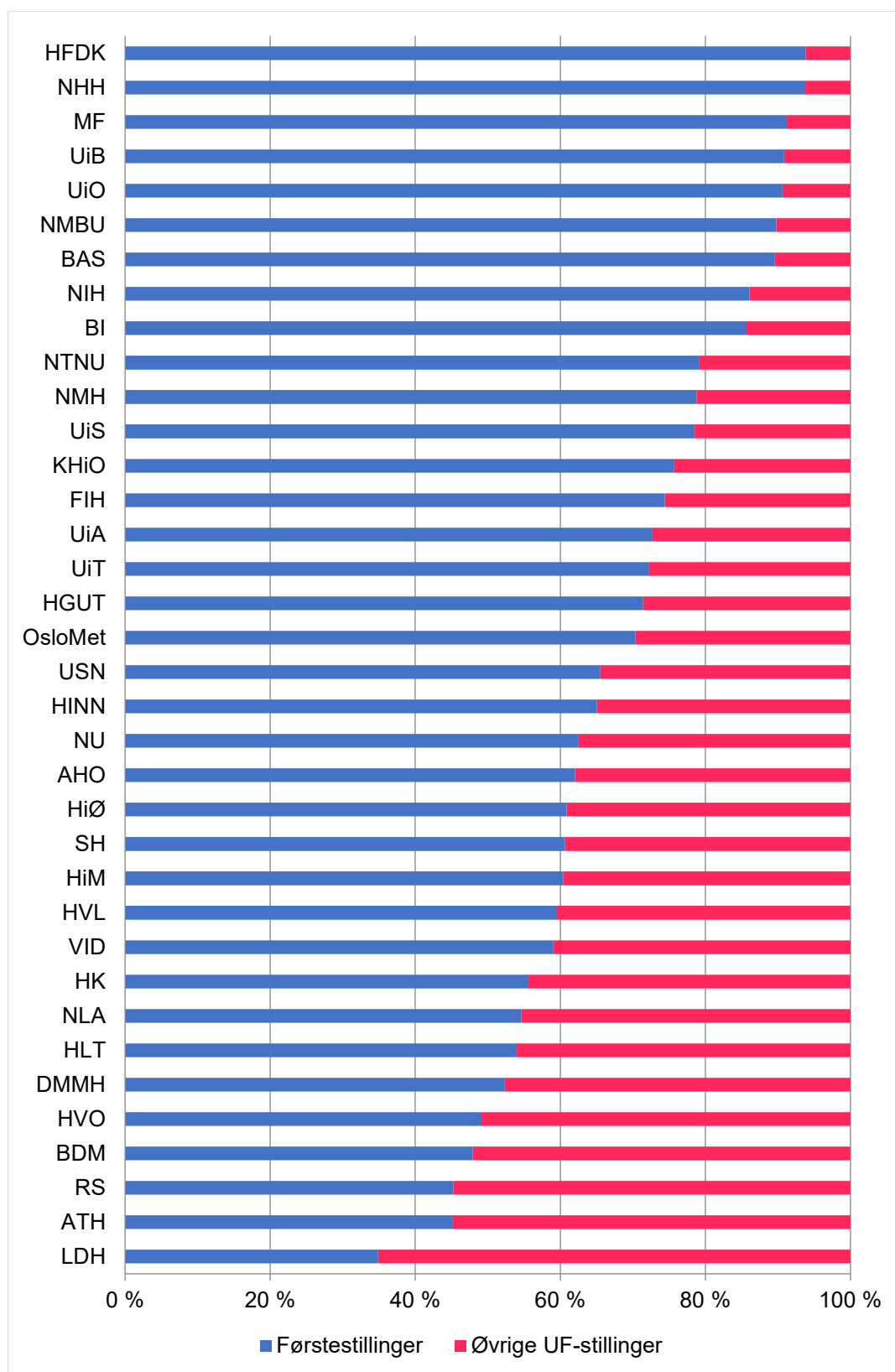
Når vi ser på antall årsverk i førstestillinger samlet per institusjon, utmerker OsloMet, HVL og HINN seg blant de statlige institusjonene med en dobling i perioden 2013 til 2022. Blant de private har både HK og VID hatt en økning på nesten 100 ansatte i førstestillinger siden 2013. Det er en kraftig økning ettersom det totale antallet ansatte i førstestillinger er 160 for HK og 154 for VID. Målt i andel har HK gått opp fra 50 til 55 prosent og VID fra 40 til 59 prosent. Både HK og VID har universitetsambisjoner.

Det er naturlig å se veksten i andel førstekompetanse i sammenheng med den svakt nedadgående trenden i studiepoeng per faglig årsverk, som omtalt i kapittel 2.4, og med utviklingen i produksjon av publiseringspoeng, se kapittel 3.6.

¹⁶ Tallene på fakultetsnivå er hentet fra Database for statistikk om høyere utdanning - DBH (hkdir.no).

Figur 4.4 Andel i førstestillinger per institusjon 2022. Prosent

Kilde: DBH

4.5 Forholdet mellom faglige og administrative stillinger

Forholdet mellom årsverk i faglige og administrative stillinger er en indikator på hvor stor andel av institusjonenes ressurser som brukes på henholdsvis faglig og administrativ virksomhet. Samtidig er det viktig å være bevisst på at det ikke alltid er klare skiller mellom stillingstype og oppgaver. Faglig ansatte utfører oppgaver av administrativ karakter og administrativt ansatte kan gjøre faglige oppgaver.

Figur 4.5 viser forholdstallet mellom faglige og administrative stillinger for høyskoler, universiteter og vitenskapelige høyskoler. På nasjonalt nivå ligger forholdstallet nokså stabilt. Mellom 2013 og 2022 har det endret seg fra 2,5 til 2,6 faglige årsverk per administrative årsverk. For de statlige institusjonene alene er forholdstallet 2,7 i 2022.¹⁷ Se vedleggstabell V4.19 for detaljer per institusjon og utvikling over tid.

Figur 4.5 viser at det er store forskjeller mellom institusjonene. Som tidligere år har NTNU det høyeste forholdstallet av de statlige med 3,4. HiØ ligger på 3,3 etter en markant oppgang fra 2021. De fleste andre statlige institusjoner ligger mellom 2,3 (OsloMet) og 3,1 (HVL og USN). To statlige institusjoner med lavere forholdstall er SH med 0,9 og KHIO med 1,7. Det kan være flere grunner til at forskjellene mellom institusjonene er store, uten at dette er videre undersøkt. For det første kan man se for seg at det å ha mange små fag og små undervisningsgrupper kan føre til en høyere tetthet av faglig ansatte. Videre kan undervisningsformer variere mellom fagområder og institusjoner, slik at enkelte institusjoner har en høyere tetthet av undervisere.

Blant de private institusjonene finner vi noe mer variasjon enn blant de statlige. Særlig lave forholdstall har BDM og HK (1,4 og 1,5),¹⁸ mens de små og spesialiserte institusjonene HGUT og RS ligger høyest med 4,2. For de minste institusjonene kan selv små endringer i antallet faglig eller administrativt ansatte gi store utslag på forholdstallet.

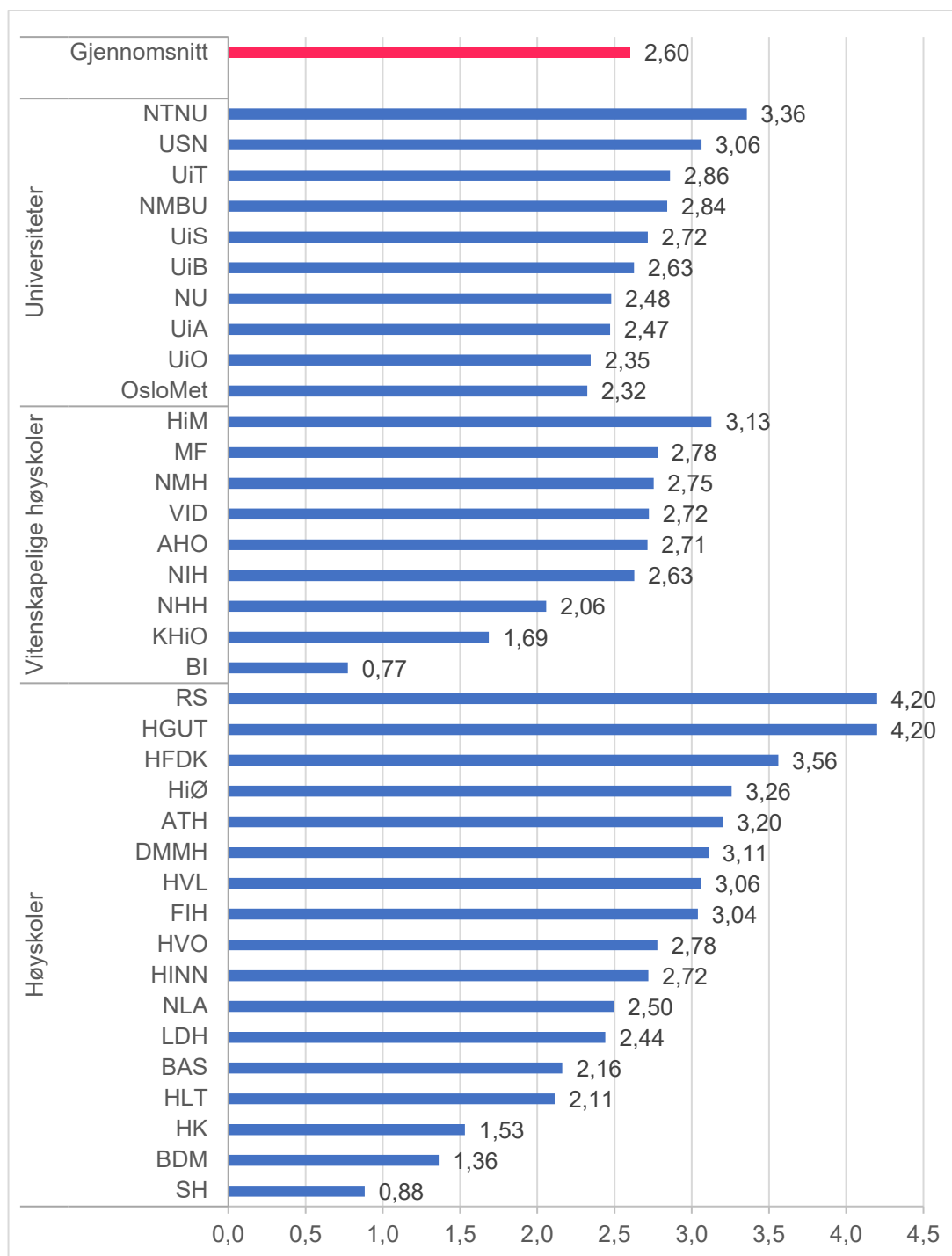
Vedleggstabellene V4.17, V4.18 og V4.19 viser antallet årsverk i henholdsvis faglige, administrative og øvrige stillinger, og andelen hver av disse utgjør av det totale antallet årsverk. Antallet årsverk har økt for alle tre stillingsgruppene siden 2019, men økningen har vært sterkest for faglige og administrative stillinger. *Øvrige stillinger* inkluderer støttestillinger for undervisning, forskning og formidling (bibliotekstillinger, ingeniører og tekniske stillinger) i tillegg til en del andre tekniske og administrative stillinger. Ingeniører utgjør den klart største gruppen av disse. NMBU har den høyeste andelen øvrige stillinger (26 prosent), og de største universitetene (NTNU, UiO, UiB, UiT) ligger alle på mellom 14 og 17 prosent.

Faglige årsverk utgjør 63 prosent av alle årsverk ved institusjonene. Denne andelen har vært uendret de siste årene. Blant de statlige institusjonene har HVL den høyeste andelen faglige årsverk med 71 prosent, fulgt av HiM med 70 prosent og USN med 69 prosent.

¹⁷ Når det gjelder de private institusjonene er det problematisk å bruke et tilsvarende samlet forholdstall. Grunnen til dette er at BI ikke har sammenlignbare tall, og ansatte ved BI utgjør videre en vesentlig andel av alle ansatte ved private institusjoner. Dette må man være oppmerksom på når man leser vedleggstabell V4.18 og V4.19. Mellom annet skiller ikke BI mellom stillingstyper på en måte som samsvarer med det som her defineres som «administrative» og «øvrige» stillinger (se merknader under V4.17, V4.18 og V4.19 for lenke og informasjon om hvordan disse inndelingene gjøres).

¹⁸ Tallet for BI (0,77) kan ikke sammenlignes med andre.

Figur 4.5 Forholdstall mellom årsverk i faglige og i administrative stillinger per institusjon. 2022

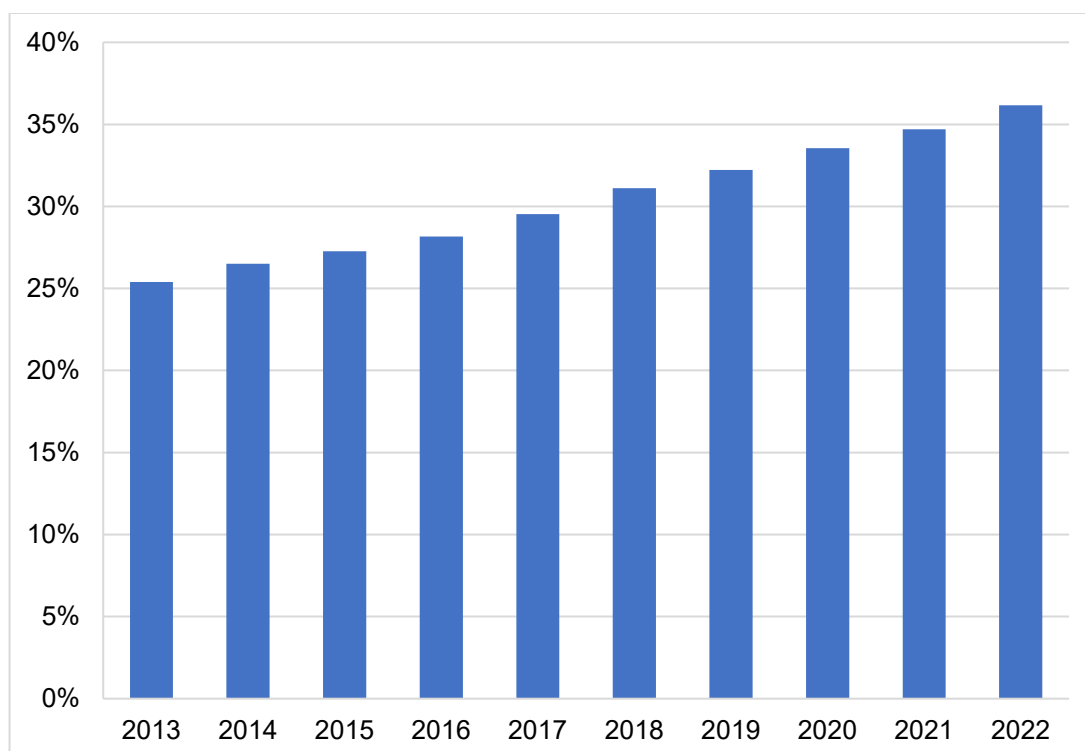

Kilde: DBH

4.6 Andelen kvinner i faglige toppstillinger – nasjonal styringsparameter

Faglige toppstillinger omfatter professorer og dosenter. Figur 4.6 viser hvordan andelen kvinner i slike stillinger har økt fra 25 til 36 prosent de siste ti årene. Kvinneandelen i faglige toppstillinger er imidlertid fortsatt betydelig lavere enn i andre faglige stillinger, og langt lavere enn kvinners andel av studentpopulasjonen. Det er naturlig at endring av kjønnsbalansen i faglige toppstillinger tar tid, bedre balanse må komme gjennom tilsetting i stillinger som blir ledig etter avgang, gjennom opprykk eller gjennom tilsetting i nyopprettede stillinger.

Figur 4.6 Kvinner i dosent- og professorstillinger 2013–22. Prosent

Dosent omfatter stillingskodene 1012, 1483 og 1532. Professor omfatter stillingskodene 1013 og 1404 (ekskl. professor II).

Kilde: DBH

Vedleggstabell V4.23 viser andel og antall kvinner i dosent- og professorstillinger på institusjonsnivå. Hovedtrenden er jevn økning i kvinneandel, med unntak for noen få institusjoner. NHH og NIH har hatt en nedadgående trend de siste årene, og NIH har en lavere kvinneandel i 2022 (30 prosent) enn i 2013 (34 prosent). Kvinneandelen ved NHH er så lav som 16 prosent, det er marginalt høyere enn i 2013. Dette skiller seg kraftig fra studentmassen, som er kjønnsmessig helt balansert ved NIH og består av 43 prosent kvinner ved NHH.

Tre statlige institusjoner, OsloMet, HiØ og HVL, har et flertall av kvinner i faglige toppstillinger. Felles for alle disse er at kvinneandelen i faglige toppstillinger ved fakultetene der helsevitenskap og lærerutdanning inngår, er over 60 prosent, mens den er lavere ved andre fakulteter.¹⁹ Ved Fakultet for ingeniør- og naturvitenskap ved HVL er kvinneandelen i faglige toppstillinger så lav som 20 prosent. Også studentmassen ved dette fakultetet har en

¹⁹ Data på fakultetsnivå er hentet fra DBH

lav kvinneandel, med 30 prosent. Ved andre høyskoler og universiteter ser vi lignende tendenser på fakultets- og instituttnivå.

I kapittel 3.2 i Indikatorrapporten (Forskningsrådet, 2022) presenteres kvinneandelen i professor- og dosentstillinger og andre stillingstyper etter fagområde fram til 2020. Her kommer det fram at andelen kvinner i faglige toppstillinger har nådd 50 prosent for medisin- og helsefag. For humaniora og kunsthøgskolefag er andelen 40 prosent. Lavest ligger teknologi-fag med en andel på 15 prosent, fulgt av matematikk og naturvitenskap og landbruks- fiskerifag og veterinærmedisin med 21 prosent.

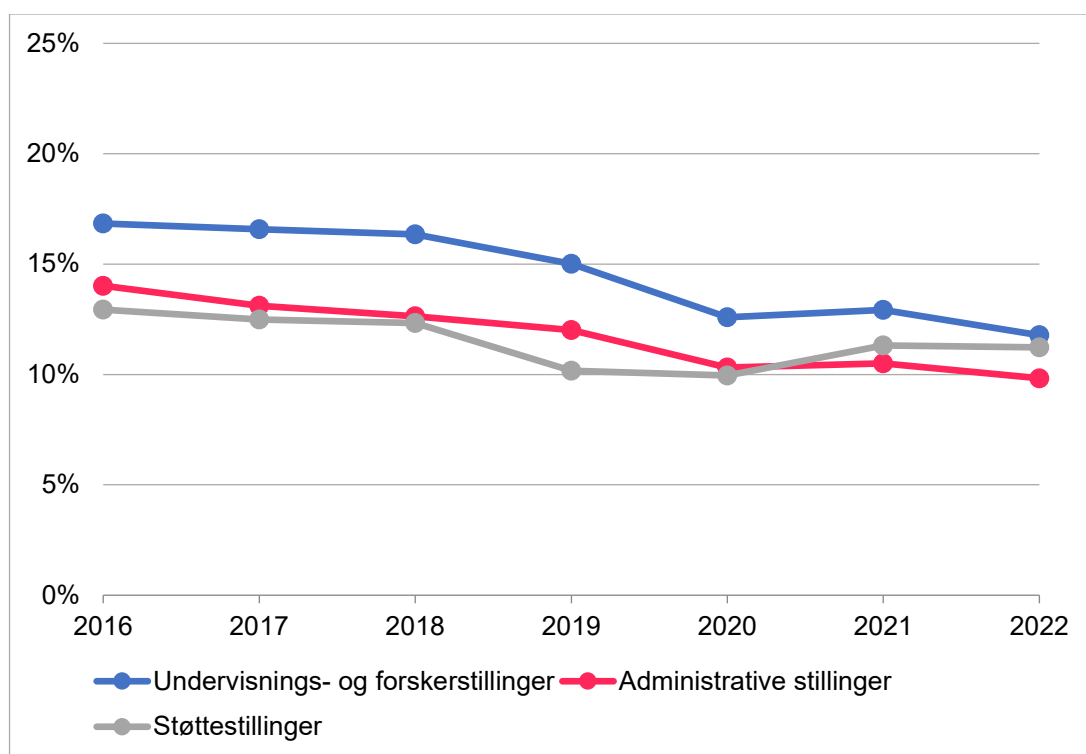
Eurostat gjennomfører med jevne mellomrom undersøkelser av kvinneandel i faglige toppstillinger. De siste oppdaterte tallene er fra 2018, og dette året var den samlede kvinneandelen i toppstillinger i EU-landene 26 prosent, mot 31 prosent i Norge. Landene som har høyere andel kvinner i toppstillinger enn Norge er utelukkede tidligere kommunistiske stater i tillegg til Malta. Se Eurostats publikasjon *She Figures* (European Commission, 2021) for ytterligere sammenlignbar statistikk om kjønn i forsknings- og innovasjonssektoren.

4.7 Andelen midlertidig ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger – nasjonal styringsparameter

Universiteter og høyskoler utgjør en sektor med betydelig innslag av midlertidighet, og det har vært et politisk mål over tid å redusere midlertidigheten. De siste årene har vi sett en nedgang i andelen midlertidige stillinger i sektoren. Fra 2021 ble måten å beregne midlertidighetstallene på justert noe, men dette har gitt relativt små utslag i tallene.

Tendensen de siste årene har vært en nedgang i andelen midlertidige i undervisnings- og forskningsstillinger og administrative stillinger. For disse gruppene er det en klar nedgang fra 2021 til 2022. Andelen midlertidige i disse to stillingsstypene er nå henholdsvis 11,8 og 9,8 prosent, det vil si 1,1 og 0,5 prosentpoeng lavere enn i 2021. For støttestillinger er tallene omtrent uendret siden 2021.

Figur 4.7 Midlertidige årsverk i ulike stillingsgrupper, statlige institusjoner 2016–22. Prosent

Beregningen er justert på bakgrunn av anbefalinger fra en arbeidsgruppe som har sett på midlertidighetsstatistikken i UH-sektoren. Inkluderer stillingskoder i kategoriene UN1, AD2, ST1, ST2 og ST3 (nyeste inndeling). Kun statlige institusjoner. Bistillinger holdes utenfor. Noen undervisnings- og forskerstillinger er på åremål, jf. lov om universiteter og høyskoler § 6-4 første ledd bokstav i og j. Dette utgjør i 2022 196 årsverk. Disse holdes også utenfor.

Kilde: DBH

Vedleggstabellene [V4.28](#), [V4.29](#) og [V4.30](#) viser utviklingen per institusjon og stillingsgruppe de siste ti årene. Vedleggstabell [V4.31](#) viser samlet andel for disse tre stillingsgruppene. [V4.28](#) viser at det er store forskjeller i midlertidighet i undervisnings- og forskerstillinger mellom institusjonene, fra under 10 til over 20 prosent. Den overordnede nedgangen fra 2021 vises igjen i [V4.28](#), og vi ser at en del av institusjonene som hadde høye midlertidighetstall i 2021 ligger lavere i 2022.

Flere institusjoner har hatt og har ansatte i kvalifiseringsløp til førstekompetanse, noe som kan bidra til å øke midlertidigheten (Høgskolen i Innlandet, 2022). Dette kan være noe av

årsaken til en relativt høy midlertidighet for stillingskodene Universitetslektor og Høgskolelektor, se vedleggstabell [V4.33](#). Vi ser også at det er høy andel midlertidighet for Forskerkodene (1108 og 1109). Dette er koder som har vært vanlig å bruke for tilsetninger i eksternt finansierte forskningsoppdrag.

Også andelen midlertidige administrative stillinger og støttestillinger varierer mye mellom institusjonene. De fleste ligger et sted mellom 5 og 20 prosent for begge disse stillingsgruppene.

Vedleggstabell [V4.32](#) viser andel midlertidige årsverk etter finansieringskilde og stillingsgruppe for statlige institusjoner. Midlertidigheten er betydelig lavere for stillinger finansiert over grunnbudsjettet enn ved eksternt finansiering. For undervisnings- og forskerstillinger er forskjellen 24 prosentpoeng. Se ellers tekstboks 4.1 om eksternt finansiering og midlertidighet.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet leverte PROBA samfunnsanalyse i 2023 (PROBA samfunnsanalyse, 2023) en rapport om hvordan ekstern finansiering påvirker bruk av midlertidige stillinger ved norske universiteter og høyskoler. Rapporten tar for seg utbredelse og forløp av midlertidighet, årsaker til og motivasjon for midlertidige ansettelser samt hvordan ekstern finansiering og midlertidighet påvirker og påvirkes av organisering, ansvar og ledelse ved universiteter og høyskoler. Sentralt i undersøkelsen sto intervjuer av ledere på ulike nivå ved NHH, NTNU og UiO. Ingen av de nyere universitetene ble inkludert fordi andelen ekstern finansiering her fortsatt er så lav at disse institusjonene ble funnet lite egnede til å belyse problemstillingen.

Et hovedfunn i analysen er at institusjonene opplever en målkonflikt ved at de skal oppnå både økt ekstern finansiering og redusert midlertidighet. Et gjennomgående budskap fra lederintervjuene – særlig på fakultets- og instituttnivå – var at det ikke lenger er noen uønsket midlertidighet, og at alle muligheter til å redusere midlertidigheten nå er uttømt. Lederne som ble intervjuet, ga uttrykk for at midlertidig finansiering av en stilling må medføre midlertidig ansettelse i stillingen, eventuelt ansettelse på det vilkår at opphør av finansieringen medfører oppsigelse. Måten de politiske styringssignalene operasjonaliseres på gjennom ulike finansieringsmekanismer, oppfattes å være uforenelige med hovedprinsippet i arbeidslivet om fast ansettelse.

PROBA samfunnsanalyse finner at vurderingen hviler på to hovedforutsetninger, nemlig at enheten vil unngå finansieringsrisiko og at forskerne er så spesialiserte at institusjonen ikke kan tilby andre oppgaver når finansieringen opphører. Rapporten peker på at institusjonene i større grad bør søke å unngå ansettelsesvilkår der risikoen ved opphør av finansiering ligger på individnivå. Denne risikoen bør heller ligge for eksempel på faggruppenivå. Analysen viser til at NTNU er i gang med et slikt endringsarbeid.

Ifølge rapporten er det behov for en tydeligere klargjøring fra Kunnskapsdepartementet om hva som skal anses som uønsket midlertidighet og hvilket nivå som skal betraktes som akseptabelt. Spesielt er det viktig å avklare nærmere hva som er godkjent bruk av postdoktorstillingen, særlig med tanke på kvalifiseringsaspektet. Rapporten legger til grunn at postdoktorstillinger ofte brukes i strid med formålet, særlig ved at kvalifiseringsaspektet ikke varetas i tilstrekkelig grad. I slike tilfeller representerer postdoktorstillingene i realiteten midlertidige forskerstillinger. Funnene i rapporten tilsier at de skisserte tiltakene i Kunnskapsdepartementets *Strategi for forskerrekuttering og karriereutvikling* fra 2021 (Kunnskapsdepartementet, 2021b) kan være hensiktsmessige. Samtidig legger PROBA samfunnsanalyse til at Kunnskapsdepartementet bør vurdere å ta med en presisering om at dersom det ikke legges tilstrekkelige oppgaver til en postdoktorstilling til at den ansatte kan oppnå kvalifiseringskravet, så skal det anses i en (fast eller midlertidig) forskerstilling i stedet.

En bedre klargjøring av hva som er ønsket og uønsket midlertidighet vil legge til rette for rapportering i samsvar med slike føringer. Siden ekstern finansiering er en viktig årsaksfaktor for omfang av midlertidighet, bør mål for akseptabel andel av midlertidighet settes relativt til andelen av ekstern finansiering. Slike måltall bør trolig settes på enhetsnivå (instituttnivå), ifølge rapporten.

5 Litteraturliste

- European Commission. (2021). *She figures 2021 : gender in research and innovation : statistics and indicators*. Publications Office. <https://doi.org/doi/10.2777/06090>
- Forskningsrådet. (2022). *Indikatorrapporten 2022*. Forskningsrådet. <https://www.forskningsradet.no/indikatorrapporten/>
- HK-dir. (2023). *Stillingskoder og deres tilknytning til stillingskategorier*. Retrieved 05.05.2023 from <https://dbh.hkdir.no/datainnhold/kodeverk/stillingskoder>
- Holtermann, H., Skjelbred, S.-E., Wiborg, V., & Fidjeland, A. (2022). *Lettere overgang til arbeidslivet med fersk mastergrad* (NIFU Innsikt: 2022-5). NIFU. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2997301>
- Høgskolen i Innlandet. (2022). *Kvalitetsrapport 2021*. H. i. Innlandet. https://www.inn.no/om-hogskolen/kvalitetssystem-for-utdanning/dokumentasjon/kvalitetsrapport-for-utdanning/2021_kvalitetsrapport_hinn.pdf
- Høgskolen i Innlandet. (2023). *Årsrapport*. https://dbh.hkdir.no/tall-og-statistikk/aars-rapporter/statistikk-side/18.1?undermeny=statistikk_dokumenter&tabellid=621
- Kunnskapsdepartementet. (2021). *Strategi for norsk deltakelse i Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/b5b57900ef6b4542b8b2d70b2c46b658/212540-kd-strategi-erasmus-web.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2021b). *Strategi for forskerrekuttering og karriereutvikling* (Strategi). https://www.regjeringen.no/contentassets/58a8bb9fecac4dd6aaf9ead1a6e3c1cd/strategi-forskning-web_uu.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2022). *Høring Studieavgift for studenter fra land utenfor EØS-området eller Sveits mm. – endringer i universitets- og høyskoleloven*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-studieavgift-for-studenter-fra-land-utenfor-eos-området-eller-sveits-mm.-endringer-i-universitets-og-hoyskoleloven/id2933263/>
- Lervåg, M.-L., & Fazli, N. (2023). *Kvalifiserte søkere uten tilbud om studieplass* (SSB Rapporter 2023/18). SSB. <https://www.ssb.no/utdanning/hoyere-utdanning/artikler/kvalifiserte-sokere-uten-tilbud-om-studieplass>
- Lov om språk (språkløva), (2021). <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-05-21-42>
- Løkeland-Stai, E. (2023, 12.04.2023). Norge gruses av nordiske naboer i jakten på prestisje-midler til grunnforskning. *Khrono*. <https://khrono.no/norge-gruses-av-nordiske-naboer-i-jakten-pa-prestisjemidler-til-grunnforskning/772202>
- Meld. St. 16 (2016-2017). *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/aee30e4b7d3241d5bd89db69fe38f7ba/no/pdfs/stm201620170016000dddpdfs.pdf>
- NOKUT. (2022). *Sluttrapport fra evalueringen av lektorutdanning for trinn 8–13 (15/2022)*. NOKUT. https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2022/sluttrapport-fra-nokuts-evaluering-av-lektorutdanning-for-trinn-813_15-2022.pdf
- NOKUT. (2023). *Studiebarometeret 2022 – Hovedtendenser (2/2023)*. NOKUT. https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2023/hoyere-utdanning/studiebarometeret-2022_hovedtendenser_2-2023.pdf
- NUPI. (2022). *Utfordrende kunnskapssamarbeid: Etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge møter i internasjonale samarbeid* (NUPI-rapport 6-2022). NUPI. <https://www.nupi.no/publikasjoner/cristin-pub/utfordrende-kunnskapssamarbeid-etiske-og-sikkerhetsrelaterte-utfordringer-som-forskere-og-kunnskapsinstitusjoner-i-norge-moeter-i-internasjonale-sa>
- OECD. (2022). *Education at a Glance 2022. OECD indicators*. OECD. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/3197152b-en.pdf?expires=1682492344&id=id&accname=guest&checksum=DA0DEA2F06EC E694F656E268BC9834A2>

- OECD. (2023). *International student mobility*. Retrieved 08.05.23 from <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm>
- Regjeringen. (2023). *Styrer ved universiteter og høyskoler*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dep/kd/org/styrer-rad-og-utvalg/styrer-ved-universiteter-og-hoyskoler/id568047/>
- Samisk høgskole. (2023). *Årsrapport*. Samisk høgskole. https://dbh.hkdir.no/tall-og-statistikk/aars-rapporter/statistikk-side/18.1?undermeny=statistikk_dokumenter&tabellId=621
- Solberg, E., Hovdhaugen, E., Gulbrandsen, M., Scordato, L., Svartefoss, S. M., & Eide, T. (2021). *Et akademisk annerledesår: Konsekvenser og håndtering av koronapandemien ved norske universiteter og høyskoler* (NIFU-rapport 2021:9). NIFU. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2737339>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). *Gjennomsnittlig gjennomføringstid for avlagte ph.d-grader, etter fagområde og kjønn 2013–2022*. SSB. Retrieved 02.05.2023 from <https://www.ssb.no/statbank/table/13594/>
- Stipendiatororganisasjonene. (2023). *STADIGE FORSINKELSER OG VEDVARENDE USIKKERHET BLANT STIPENDIATER». PRESSEMELDING FRA STIPENDIATORGANISASJONENE I NORGE* <https://stipendiat.no/2023/01/16-12-22-pressemelding-fra-stipendiatororganisasjonene-i-norge-sin/>
- uutilsynet. (2023). *EUs webdirektiv (WAD)*. <https://www.uutilsynet.no/webdirektivet-wad/eus-webdirektiv-wad/265>
- Wendt, K., Gunnes, H., Østby, M. N., & Fossum, L. W. (2021). *Når timene telles. Tidsbruksundersøkelsen 2021* (NIFU arbeidsnotat 2021-15). <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2831574>

Sluttnoter

ⁱ Organisasjonsendringer

- Nordland kunst- og filmhøgskole er overført fra Nordland fylkeskommune til Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet.
- Norges dansehøgskole og Musikkteaterhøgskolen er fra 01.09.2019 fusjonert med Høgskolen Kristiania (HK). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon, men før 2017 inngår kun deler av virksomheten i datagrunnlaget. For tidligere Westerdals Oslo ACT inngår kun data for NITH før 2012. For Høgskolen Kristiania inngår kun data for Markedshøgskolen før 2015. I perioden 2015–17 ble rapportering fra HK utvidet til å gjelde hele virksomheten (studentdata f.o.m. 2015, personaldata f.o.m 2016 og økonomidata f.o.m. 2017).
- Westerdals Oslo ACT er fra 01.08.2018 fusjonert med Høgskolen Kristiania (HK). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon, men før 2017 inngår kun deler av virksomheten i datagrunnlaget (se over).
- Høgskolen i Sørøst-Norge er fra 04.05.2018 gitt universitetsstatus. Nytt navn er Universitetet i Sørøst-Norge (USN).
- Høgskolen i Oslo og Akershus er fra 12.01.2018 gitt universitetsstatus. Nytt navn er OsloMet – storbyuniversitetet.
- Kunsthøgskolen i Oslo er fra 12.01.2018 gitt status som vitenskapelig høyskole.
- Høgskolen Diakonova er fra 01.01.2018 fusjonert med VID vitenskapelige høyskole (VID). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Universitetet i Bergen og Kunst- og designhøgskolen i Bergen organiseres fra 01.01.2017 som ett universitet med navnet Universitetet i Bergen (UiB). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Høgskolen i Bergen, Høgskulen i Sogn og Fjordane og Høgskolen Stord/Haugesund organiseres fra 01.01.2017 som én høyskole med navnet Høgskulen på Vestlandet (HVL). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Høgskolen i Lillehammer og Høgskolen i Hedmark organiseres fra 01.01.2017 som én høyskole med navnet Høgskolen i Innlandet (HINN). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet, Høgskolen i Narvik og Høgskolen i Harstad organiseres fra 01.01.2016 som ett universitet under navnet Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Høgskolen i Nesna organiseres fra 01.01.2016 som ett universitet under navnet Nord universitet (NU). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Høgskolen i Ålesund organiseres fra 01.01.2016 som ett universitet under navnet Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Høgskolen i Buskerud og Vestfold og Høgskolen i Telemark organiseres fra 01.01.2016 som én institusjon under navnet Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN). Tall er oppgitt for fusjonert institusjon.
- Den norske Eurytmihøgskole ble lagt ned med virkning fra 01.08.2015. Høgskolen er derfor utelatt fra alle tabeller.

Se også oversikt på nettsiden: <https://dbh.hkdir.no/datainnhold/institusjoner/institusjonsendringer>

